

MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA PREVENTIVA EFECTUADA AL
PASSEIG PICASSO, 9-11, PASSEIG DE PUJADES 121 (MUSEU MARTORELL –
PARC DE LA CIUTADELLA)
DISTRICTE DE CIUTAT VELLA, BARCELONA (BARCELONÈS)

Codi Servei d'Arqueologia de l'Ajuntament de Barcelona: 030/21

Dates de la intervenció / Núm. Exp. DGPC:

Del 25 de novembre al 31 de desembre de 2021 / 2021-1-35927

Del 21 de febrer al 18 de març de 2022- 2022/1-36236; 2-37387

Del 4 al 15 de juliol de 2022- 2022/3-37975

Del 5 de setembre al 31 d'octubre de 2022- 2022/4-38345

Del 3 al 27 d'octubre de 2023- 2023/1-40700)

Arqueòleg Director:

MIRIAM ESQUÉ BALLESTA

LAURA SENDIN CÁNOVAS

RONY JOSÉ CASTILLO GÓMEZ

Gestió de la intervenció:

MARTA FÀBREGAS ESPADALER

ATICS SL

Barcelona, Desembre de 2023

FITXA TÈCNICA

NOM DE LA INTERVENCIÓ	Passeig Picasso 9-11, Passeig de Pujades 121 (Museu Martorell – Parc de la Ciutadella)
UBICACIÓ	Districte de l'Eixample Barcelona (Barcelonès)
COORDENADES UTM Fus31N amb Datum ETRS 89 (UB/ICGC)	X: 431803.7 Y: 4582056.3 Z: 7,22 m snm
CONTEXT	Zona urbana
TIPUS D'INTERVENCIÓ	Preventiva terrestre
CLASSE D'ACTIVITAT	Control arqueològic
DATES D'INTERVENCIÓ	Del 25 de novembre de 2021 al 27 d'octubre de 2023
EQUIP TÈCNIC	Direcció: Miriam Esqué Ballesta Laura Sendín Cánovas Rony José Castillo Gómez

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	- 6 -
2. SITUACIÓ GEOGRÀFICA	- 9 -
2.1. El Barcelonès	- 9 -
2.1. La ciutat de Barcelona	- 10 -
3. MOTIVACIONS I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ	- 12 -
3.1. El Parc de la Ciutadella.....	- 21 -
3.2. L'enderroc de la Ciutadella.....	- 29 -
3.3. L'Exposició Universal de 1888.....	- 31 -
4. METODOLOGIA	- 36 -
5. DESENVOLUPAMENT DELS TREBALLS	- 38 -
5.1. INTERIOR DE L'EDIFICI	- 38 -
5.3. EXTERIOR DE L'EDIFICI	- 40 -
6. CONCLUSIONS.....	- 50 -
7. INVENTARI DE MATERIALS	- 53 -
8. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA.....	- 54 -
9. DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA.....	- 121 -
10. UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES	- 137 -
11. BIBLIOGRAFIA.....	- 158 -
12. TRACTAMENT DELS MATERIALS.....	- 162 -
12.1. Inventari	- 162 -
12.2. Làmines de Restauració	- 186 -

1. INTRODUCCIÓ

Es presenta la memòria tècnica de la intervenció arqueològica preventiva portada a terme al Passeig Picasso, 9-11, Passeig de Pujades 121 (Museu Martorell – Parc de la Ciutadella) en el decurs del projecte executiu de rehabilitació integral de l'edifici¹. Les obres han motivat l'actuació arqueològica, que de manera intermitent s'ha dut a terme entre el 25 de novembre de l'any 2021 i fins el 27 d'octubre de l'any 2023.

Les obres han estat promogudes per BIM/SA i, la intervenció arqueològica (codi 020/21) realitzada per l'empresa ATICS SL -Gestió i Difusió del Patrimoni Arqueològic- i amb la supervisió del Servei d'Arqueologia de l'Institut de Cultura de Barcelona -ICUB- ha estat dirigida per Miriam Esqué Ballesta, Laura Sendín Cánovas i Rony José Castillo Gómez, cadascun dels quals ha portat parts de l'obra ben diferenciades.

A grans trets, hi ha una primera fase consistent en diversos rebaixos a l'interior de l'edifici que estan dirigits per la Miriam Esqué; a l'exterior de l'edifici, per la banda del Parc de la Ciutadella, la intervenció la dirigeix la Laura Sendín; i finalment, de l'obertura de dos pous i una mina per a connectar els serveis de l'edifici amb el col·lector central del passeig Picasso n'assumeix la direcció l'arqueòleg Rony José Castillo.

Emplaçament de la intervenció

¹ Coordenades UTM ETRS89: X 431803.7 / Y 4582056.3 (7,22m.s.n.m).

INTERIOR DE L'EDIFICI

Segons el projecte d'obres, es requeria d'actuacions de rebaix de terreny a diferents espais de l'edifici, relacionats amb finalitats diverses :

- Repavimentació de la planta soterrani, adequació i instal·lació d'un nou sistema de sanejament. Fossat de l'ascensor.

Dins la planta soterrani les actuacions de rehabilitació de l'edifici requerien d'un rebaix generalitzat de les tres naus que conformen la planta soterrani corresponent a 60cm per sota de la cota de pavimentació actual, destinades a instal·lar una nova pavimentació i parcel·lació de l'espai. Així mateix, per a la instal·lació del nou sistema de sanejament, aquesta cota augmentava a 1,20m respecte de la cota de paviment actual en els punts per on circulava la rasa d'instal·lació dels tubs.

Els treballs de rebaix general es van realitzar de forma mecànica, mitjançant una màquina giratòria de mida petita. A més a més, a l'ala oest del soterrani, es realitzà el fossat de l'ascensor, el qual requeria el rebaix i extracció de terres fins a assolir una cota d'1,80m per sota del nivell de pavimentació actual del soterrani.

- Repavimentació de l'ala nord (muntanya), i sud (mar) de la planta baixa.

Les tasques de rebaix general de les ales nord i sud de la planta baixa requerien de l'extracció de terres fins a assolir una cota de 40cm per sota del nivell de pavimentació actual. Aquestes actuacions es van dur a terme mitjançant una màquina giratòria de mida petita.

EXTERIOR DE L'EDIFICI

- Rebaixos de terreny als espais exteriors, els primers situats als parterres que comuniquen amb el parc, consistents en una rasa per a la geotèrmia i la creació d'una rampa d'accés.
- Els segons, també a l'exterior, i de gran complexitat tècnica, ja que calia connectar l'interior de l'edifici, a través d'una rasa, amb el col·lector central del

passeig Picasso situat a més de 5 metres de profunditat. A més de la rasa, per tal de que la seva construcció fos segura es van haver d'obrir dos pous verticals de planta quadrada. L'excavació de la rasa doncs, es va fer en mina, dificultant enormement els treballs arqueològics i conseqüentment la identificació de les restes aparegudes.

2. SITUACIÓ GEOGRÀFICA

2.1. El Barcelonès

Comarca de Catalunya, la capital de la qual és Barcelona. Es tracta de la comarca més poblada i industrialitzada del principat. Limita al nord amb el Vallès Occidental i Oriental; a l'est amb el Maresme i la Mediterrània, i per l'oest i el sud amb el Baix Llobregat.

La seva geografia està marcada per la plana de l'àrea metropolitana o Pla de Barcelona, la serralada de Collserola i els rius Llobregat i Besòs.

El Pla de Barcelona és una de les unitats morfològiques que configuren el territori, anomenat Barcelonès, que s'estén des de la costa mediterrània a la Serralada Litoral, concretament entre el tram de la serra de Collserola i els estrets de Martorell i de Montcada, però on els rius Llobregat i Besòs respectivament van sortir a la mar amb la formació dels seus deltes. D'aquesta manera el territori presenta dos elements morfològics clars: la serra de Collserola i la plana.

La Serra de Collserola, horst compost per granits i esquists, presenta unes altituds molt moderades, entre els 300 i 500 metres, destacant el Tibidabo que arriba als 512m. Al nord, aquesta carena comença sobre el riu Besòs amb el turó de Manyoses (2102m) i al sud-oest destaca el puig de Sant Pere Màrtir com a darrera elevació (399m). La carena presenta diversos passos de muntanya que possiblement han servit de vies de comunicació al llarg de la història.

El Pla de Barcelona es troba obert al mar i limitat per la Serralada Litoral i al sud per la falla que segueix des del Garraf i el turó de Montjuïc (que és el punt més elevat, 173m) fins al turó de Montgat, més enllà del Besòs. Aquesta falla és visible a través de l'esglaó, d'uns vint metres, que sembla separar l'eixample de la ciutat vella i que es documenta en la morfologia urbana : la baixada de Jonqueres, la Via Laietana i els carrers de les Moles, d'Astruc i de Jovellanos.

La plana està formada per la conjunció de dos deltes, el del Llobregat i el del Besòs, que a causa de l'acumulació de detritus quaternaris i sorrals a la línia costanera, han acabat formant un conjunt identificable per la uniformitat urbana.

En aquesta plana es distingeixen petits turons arran de mar que tenen el seu origen en els plegaments de dipòsits marins del miocè i el pliocè. És en el cas de la muntanya de Montjuïc, del turó dels Ollers, i ja dins la ciutat del sector dels carrers d'Escudellers i Nou de Sant Francesc, i de les Falzies on es localitza l'antiga Llotja i del Tàber, on s'assentava la ciutat romana. Des de l'època romana el constant progrés de la línia de costa degut a l'aportació dels arrossegaments del Besòs i al corrent marí tangencial a la costa que aporta terres del Maresme, van contribuir al rebliment d'estanys i aiguamolls i van anar encerclant aquests turons, passant a formar part de la terra ferma.

Aquests materials s'acumularen darrere l'escullera feta per a protegir el nou port i que arribaren a formar l'emplaçament de l'actual Barceloneta. Finalment, l'acció dels corrents de la mar, arrossegant els materials detrítics, terraplenant badies i albuferes, ha ajudat a conferir a la costa del Pla de Barcelona el seu aspecte rectilini, sense entrants ni accidents notables.

Geològicament hi ha una unitat quaternària (pleistocè i holocè) que en cobreix una de terciària. D'època quaternària a l'holocè és on es localitza l'activitat antròpica, es registren nivells d'argila, sorres i graves d'origen torrencial i col·luvial, a part dels estrats superiors que és on es registrava la major presència de restes arqueològiques d'època contemporània i moderna.

2.1. La ciutat de Barcelona

Barcelona està situada a la costa mediterrània, en el lloc anomenat Pla de Barcelona, comprès entre els rius Besòs i Llobregat. Al nord es troba la serra de Collserola, on hi ha el Tibidabo, que és el cim més alt (542 metres). La serralada de Sant Mateu a llevant i el massís de Garraf a ponent fan que les entrades fàcils al pla d'al·luvió, sobre el qual reposa la ciutat, siguin els passos fluvials del Besòs i el Llobregat.

Les òptimes condicions climàtiques i estratègiques de la ciutat han afavorit al llarg del temps el seu desenvolupament que, amb Montjuïc vora el mar, ha facilitat la defensa del seu litoral. Els seus orígens es situen en el petit pujol del Tàber, però ben aviat els límits s'anaren expandint pel pla, on només s'aixequen, cap al nord, els turons de Monterols, el Putget, la Creueta, el Carmel, la Muntanya Pelada i el Turó de la Peira.

Des del punt de vista urbanístic la ciutat de Barcelona consta de diverses àrees organitzades en districtes. La zona que ens ocupa es troba situada en el districte de Ciutat Vella. Aquest espai inclou, d'una banda, un nucli central anomenat barri gòtic que correspon a la primitiva ciutat romana i, de l'altra, un seguit de ravals situats al seu voltant que es van formar en època medieval, dins el perímetre de les muralles aixecades al segle XIII. Aquestes viles noves foren conegudes amb els noms de les esglésies que els centralitzaven: del Pi, de Santa Anna, de Sant Pere, de la Mercè i de Santa Maria del Mar. Els darrers sectors del nucli antic de la ciutat, és a dir, la Rambla i el Raval, varen començar a ser urbanitzats quan quedaren inclosos dins del tercer recinte fortificat que es bastí al llarg de la segona meitat del segle XIV.

3. MOTIVACIONS I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ

Aquesta intervenció arqueològica està motivada pel projecte urbanístic de rehabilitació integral i reforma d'edifici conegut com a Museu Martorell. La zona afectada es troba situada en un indret d'interès arqueològic i alt valor històric que va donar lloc a una excavació arqueològica, seguint el procediment establert per la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català, i el Decret 78/2002, de 5 de març de 2002, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.

D'una manera molt resumida, presentem la valoració de l'indret d'interès històric i arqueològic ja que²:

1. Ens trobem davant d'un edifici històric amb valors patrimonials. La construcció del Museu Martorell es deu al llegat que Francesc Martorell i Peña (1822-1878) va deixar a la ciutat de Barcelona el 1878. Aquest edifici d'estil neoclàssic, obra de l'arquitecte Antoni Rovira i Trias, va ser el primer de Barcelona construït expressament per allotjar un museu, el primer museu públic de la ciutat, situat a l'interior del seu primer parc urbà. Des del 1924 ha custodiat exclusivament les col·leccions de geologia. Ara forma part del Consorci del Museu de Ciències Naturals de Barcelona, és una de les seus.

El 25 de setembre de 1882 el museu va ser inaugurat per l'alcalde Rius i Taulet, inicialment com a museu d'arqueologia i ciències naturals. Al 1891 es va traslladar a un altre edifici la col·lecció arqueològica i, a partir de 1924, va passar a ser un museu de geologia exclusivament, ja que la col·lecció de zoologia i botànica es va col·locar en el castell dels tres dragons, i ara es troba al Museu Blau.

Així mateix, el Museu Martorell va ser un dels edificis que va formar part de l'Exposició Universal de Barcelona de 1888.

---

² Informacions recollides dins del *Projecte d'Intervenció Arqueològica Passeig Picasso, 9-11, Passeig de Pujades 121 (Museu Martorell – Parc de la ciutadella). Districte de Ciutat Vella – Barcelona (Barcelonès). Codi: 030/21*. Març de 2021, Servei d'Arqueologia de l'Institut de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona.

- El Museu Martorell té un nivell de protecció patrimonial B (Bé Cultural d'Interès Local)³.

2. Es troba a l'interior del Parc de la Ciutadella, a tocar d'on hi havia hagut l'antiga fortalesa borbònica, la qual havia modificat substancialment l'urbanisme de la Barcelona moderna, tot enderrocant l'antic barri de la Ribera.

Imatge de la ubicació d'un dels baluards de la ciutadella borbònica a l'àmbit del Museu Martorell.⁴

3. Parc de la Ciutadella⁵: Aquest és el primer parc urbà gestionat per l'Ajuntament de Barcelona. Deu el nom al fet d'estar situat sobre bona part dels terrenys que ocupava l'antiga ciutadella militar construïda per ordre de Felip V després de la derrota de la Guerra de Successió de 1714. Considerada un símbol d'opressió, la ciutadella es va intentar eliminar en diverses ocasions al llarg dels períodes constitucionals del segle XIX,

³ Portal d'Informació Urbanística de Barcelona
(<https://ajuntament.barcelona.cat/informaciourbanistica/cerca/ca/tematic/1/fitxa/671/--/--/cp/>)

⁴ <http://betaserver.icgc.cat/bcn1827/>

⁵ Portal d'Informació Urbanística de Barcelona
(<https://ajuntament.barcelona.cat/informaciourbanistica/cerca/es/fitxa/1292/--/--/cp/>)

però no va ser fins el 1869 que el general Prim va cedir-la a la ciutat a condició de que els seus terrenys es destinessin a parcs i jardins.

El 1871 l'Ajuntament va convocar un concurs de projectes que va ser declarat desert en dues ocasions. Finalment es va encarregar la realització del parc al mestre d'obres Josep Fontseré i Mestre, sota la supervisió dels arquitectes Antoni Rovira i Trias i Elias Rogent.

El parc s'organitza a partir d'avingudes. Les diferents zones arbrades s'organitzen de formes diferents, amb enjardinament a l'anglesa, a la francesa, o amb elements d'aigua (cascada i llac), i d'altres que es destinen a acollir equipaments culturals i de lleure.

De la primera etapa d'urbanització són la tanca amb les reixes, les portes i fanals de ferro, l'Umbracle, l'Hivernacle i monuments diversos com són la Font dels Nens, la Dama del Paraigua, el monument a Prim o el d'Aribau. Del mateix moment són també alguns elements de jardineria i complementaris, com ara la Cascada.

Quan el parc estava en procés de construcció, es va decidir que allotjaria l'Exposició Universal de 1888, i va ser aleshores quan es va acabar de donar empenta al projecte. Les tropes que encara quedaven es van traslladar definitivament a les casernes i es va decidir mantenir els edificis principals de la plaça militar: el Palau del Governador, l'Església i l'Arsenal. Del conjunt d'edificis bastits expressament per l'Exposició Universal, només es conserva el Cafè-Restaurant.

Després de l'Exposició Universal, es van dur a terme encara algunes obres, es va continuar enjardinant la zona i omplint-la de monuments i es va començar a acollir una col·lecció d'animals, embrió del zoològic actual.

L'any 1917 va començar una nova etapa amb la formació dels actuals jardins de la Plaça d'Armes, seguint el projecte de J.C.N. Forestier i sota la direcció de Rubió i Tudurí, que van completar la imatge que es va tenir del parc fins als anys 60.

Amb l'alcalde Porcioles, la fesomia del Parc de la Ciutadella va canviar, ja que es va donar un gran impuls al parc zoològic, que va veure la seva extensió multiplicada per cinc.

- El Parc de la Ciutadella està declarat Jardí Artístic pel Ministerio de Educación Nacional, decret de 21 de desembre de 1951 (BOE, 15/01/1952, pàg. 216).
- El Parc de la Ciutadella està inclòs al Catàleg Arquitectònic del Patrimoni Històrico-artístic de la Ciutat de Barcelona de l'any 1979: A, I, fitxa 199. És, per tant, un Bé Cultural d'Interès Nacional.
- Inclòs al Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic i Catàleg del Districte 1 – Sector Oriental, núm. d'element: 42.
- La Ciutadella borbònica està declarada Monument Històric en la categoria de BCIN, segons el decret del 20 d'abril de 1949.

4. Són nombroses les intervencions arqueològiques dutes a terme a prop de l'àrea d'intervenció.

5. Parc de la Ciutadella (1989)⁶. L'actuació arqueològica va centrar-se en un quilòmetre de recorregut de la xarxa de col·lectors de Bogatell Sud/Est. L'obra afectava diversos elements constructius de gran interès històric ja que coincidia amb el tram més oriental del tercer recinte emmurallat de la ciutat, des del Portal Nou fins el Baluard de Llevant. A més, també podia afectar part del barri de la Ribera, que va ser destruït el 1715 per decret reial i per a la construcció de la ciutadella. A banda, també afectava part del traçat del Rec Comtal i les estructures arquitectòniques militars que configuraven la Ciutadella borbònica.

6. Parc de la Ciutadella (2001/2002)⁷. Per la instal·lació de serveis diversos es van efectuar un total de 24 rases d'1m de fondària i 60cm d'amplada que van permetre documentar diversos murs que, per la seva factura i disposició, van ser associats als diferents edificis que formaven el complex defensiu de la Ciutadella. Les reduïdes dimensions de les rases van impossibilitar determinar quins d'aquests murs formaven part de la muralla i quins no. A banda, també van poder-se documentar algunes estructures relacionades amb canalitzacions i edificis del segle XIX.

---

⁶ Carta Arqueològica de Barcelona (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/711>)

⁷ Carta Arqueològica de Barcelona (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/123>)

7. Passeig de Picasso, 24-38bis (2002)⁸. La intervenció arqueològica va consistir en l'execució de diverses rases que baixaven entre 3 i 3,5 metres respecte la cota de nivell d'ús actual. Es va poder localitzar part d'una estructura aïllada, una paret bastida amb pedres i un altre possible mur construït amb carreus. Donada la manca de material arqueològic associat, no va ser possible datar arqueològicament les estructures, però a partir de les fonts documentals es va deduir que formaven part del conjunt urbanístic de l'antic barri de la Ribera. No es van poder localitzar els límits inferiors de les façanes dels edificis veïns i això va fer pensar que els edificis contigus constaven d'habitacles soterranis.

8. Carrer Comercial, 11-19 (2004)⁹. Per tal de documentar la possible presència de restes arqueològiques, es van realitzar cinc rases de 40 cm d'amplada i una profunditat d'entre 70 i 90 cm que van permetre documentar dues estructures. La primera era un mur d'un probable dipòsit situat al número 19 del carrer Comercial. La segona era un altre mur de característiques constructives diferents que feien pensar que era més antic, tot que també d'època moderna. La manca de material associat als murs va impedir-ne una datació més acurada.

9. Passeig de Picasso, 38-38bis (2004)¹⁰. Arran de la intervenció arqueològica duta a terme en aquesta finca es van poder documentar restes relacionades amb el barri de la Ribera. Entre les restes més destacades hi ha la localització d'un carrer empedrat que va ser identificat amb el carrer Bonaire. També es van identificar diverses edificacions de caràcter domèstic.

10. Passeig de Picasso, 5-21 (2005)¹¹. Arran de l'obertura d'una rasa de 380 metres de llarg, 40 cm d'ample i entre 70 i 90 cm de fondària es va poder documentar un mur profundament afectat per serveis de llum i aigua que s'havien instal·lat amb anterioritat a la intervenció i que van malmetre l'estructura de tal manera que va resultar impossible descriure'n les característiques correctament.

---

⁸ Carta Arqueològica de Barcelona (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/147>)

⁹ Carta Arqueològica de Barcelona (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/229>)

¹⁰ Carta Arqueològica de Barcelona (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/1387>)

¹¹ Carta Arqueològica de Barcelona (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/45>)

11. Passeig de Picasso 7-21 (2005)¹². A causa de la instal·lació de nou enllumenat públic, es van dur a terme una cinquantena de cales de 60x60x80 cm que estaven unides per rases d'uns 40cm de les quals es va fer el seguiment arqueològic. Amb aquesta actuació es van poder distingir restes corresponents a tres períodes diferents de la història de la ciutat: la fortificació militar del segle XVIII, l'Exposició Universal de 1888 i l'adequació del Parc de la Ciutadella. De la primera fase van localitzar-se restes de murs, estructures de pedra i alguns paviments. En relació a l'Exposició Universal, es van poder documentar restes de cornises, motllures i pilars d'algun dels edificis. Finalment, corresponents als moments d'adequació del parc, es van trobar algunes estructures de clavegueram i fonamentacions.

12. Passeig de Pujades, 10-22 (2005)¹³. La intervenció arqueològica venia motivada per la instal·lació d'una nova xarxa de reg i per la plantació de nous arbres i arbustos al Parc de la Ciutadella. Gràcies a aquests treballs, es van poder identificar diverses restes arqueològiques amb cronologies

que anaven de l'època medieval fins al segle XX. D'època medieval es va posar al descobert un tram de la muralla que tancava la ciutat de Barcelona pel seu vessant nord-est. Concretament, va localitzar-se la cantonada que la muralla formava entre el tram que baixava per Portal Nou i el que s'obria en direcció nord-est per tal de mantenir dins del recinte el convent de Santa Clara. En aquesta cantonada sembla que hi hauria hagut una torre relacionada amb el Portal de Sant Daniel, del qual es va poder documentar l'arrencada d'una torre poligonal i un possible cos de guàrdia annex. També van poder-se documentar dos segments de muralla medieval situats davant del Parlament i que pertanyien a l'anomenada "Cortina de la Ribera", situada entre el baluard de Santa Clara i el baluard de Llevant.

Pel que fa a les restes d'època moderna, aquestes corresponien a la ciutadella borbònica. Van documentar-se diversos trams del mur que limitava el camí cobert que corria paral·lel als fossats exteriors de la fortalesa. També van documentar-se dos fragments de la contraescarpa o mur extern que limitava el fossat que envoltava la

---

¹² Carta Arqueològica de Barcelona (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/338>)

¹³ Carta Arqueològica de Barcelona (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/379>)

fortalesa, tres trams dels travessos que se situaven a intervals regulars dins del camí cobert, un fragment de la cortina que unia els baluards del “Rey” i del “Príncipe”, restes dels edificis annexos situats al costat de la Capella Castrense, una part del mur que envoltava aquesta capella i un passadís o canalització amortitzada. També van trobar-se restes del cementiri associat a la capella (va poder-se documentar una inhumació in situ i diverses restes òssies inconnexes). A més, va poder-se documentar una part del passadís construït a prova de bombes que passava per sota del baluard del “Rey”, paviment original de llambordes dels voltants de l’antic Palau del Governador (actual Institut Verdaguer), un conducte de canalització amortitzat del mateix edifici, diverses fonamentacions dels quarters per la tropa i els oficials que se situaven als dos costats de la Plaça d’Armes de la fortalesa, part de la porta d’accés al recinte, que tenia dos ponts llevadissos, un altre paviment de llambordes i diversos murs més. Alguns d’aquests murs no apareixien a les planimetries consultades, però seguien exactament la mateixa orientació que els edificis actuals de la Plaça de les Armes i que, per tant, estarien plenament relacionats amb la fortalesa borbònica.

Les darreres restes arqueològiques identificades corresponien a la construcció del propi Parc de la Ciutadella i l’Exposició Universal de 1888. D’aquest moment va documentar-se una estructura quadrangular relacionada amb un monument de l’exposició, un fragment de paviment de morter de calç, un graó d’una escala de pedra idèntica a la que actualment trobem al Passeig dels Til·lers, dos murs de pedres ben treballades lligades amb morter de calç davant de la gran Cascada Monumental que haurien format part d’un restaurant, una canalització i diverses estructures de menys entitat.

13. Passeig de Picasso, 24bis-30 (2005)¹⁴. A partir de la intervenció arqueològica duta a terme en aquesta finca es van poder documentar, per sota del nivell de destrucció de 1715, una sèrie d’estructures corresponents a part de la capçalera d’una església, definida amb un altar major i dues capelles laterals, restes de paviments i algunes construccions relacionades amb aquesta església, juntament amb les restes d’un carrer que se situava a l’est de tots aquests elements. Aquestes restes van identificar-se com les corresponents a l’església consagrada a l’Esperit Sant, custodiada

---

¹⁴ Carta Arqueològica de Barcelona (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/940>)

pels Clergues Regulars Menors i que s'havia construït al segle XVII. Per la seva banda, el carrer va ser identificat com el de Joan Grec. En nivells anteriors a l'església es van documentar una sèrie d'estructures que corresponien majoritàriament a murs de tancament que definien parcialment sis espais a l'interior dels quals van aparèixer quatre estructures de planta quadrada i dos pous, totes elles bastides amb carreus i pedres lleugerament treballades, amb algun maó, i lligades amb morter de calç de tonalitats vermelloses i groguenques. Es va considerar que aquestes estructures eren d'època baix medieval, amb algun element d'època moderna. En una rasa de sondeig que es va fer al mig de la parcel·la es van localitzar més restes de cronologia medieval, concretament tres murs de tancament que haurien estat construïts vora els segles XIII-XIV. En relació a aquests murs es van poder documentar restes de nivells d'ús, definits per paviments de terra piconada.

En relació al carrer que va ser identificat com al de Joan Grec, se'n va poder documentar el nivell de circulació, que estava definit per un empedrat de pedres de mides diverses i col·locació irregular a les zones laterals i que al centre tenia una filada de lloses de grans dimensions que corresponien a la coberta d'una canalització d'aigües residuals que desguassaria al Rec Comtal. També es van poder intuir les sortides de diverses clavegueres des dels edificis fins a la claveguera central. El paviment va considerar-se d'època moderna, probablement de mitjan segle XVII.

14. Passeig de Picasso, 38-38bis (2005)¹⁵. Aquesta excavació, duta a terme arran de la instal·lació dels pilotatges de fonamentació de l'edifici que s'anava a construir, afectava parcialment algunes de les restes i estructures que s'havien localitzat durant l'excavació en extensió del 2004. Es van haver de desmuntar algunes estructures pertanyents a cases de l'antic carrer Donaire, que s'havien originat al segle XIV i van patir contínues remodelacions fins al segle XVIII.

15. Passeig de Pujades, 10-26 (2006)¹⁶. La identificació de restes de l'antic Portal de Sant Daniel el mes de desembre de 2005 va motivar que des de l'Institut de Cultura de Barcelona i el Museu d'Història de la Ciutat es plantegés una excavació en extensió

---

¹⁵ Carta Arqueològica de Barcelona (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/3549>)

¹⁶ Carta Arqueològica de Barcelona (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/419>)

d'aquesta zona del Parc de la Ciutadella per tal d'avaluar l'entitat real de les restes, el seu grau de conservació i la morfologia d'aquest sector de muralla. Així la intervenció arqueològica duta a terme va permetre identificar i documentar diverses restes arqueològiques que es van agrupar en cinc grans fases cronològiques. La primera correspon a les restes situades entre el final del segle XIII i el segle XIV i es troba representada per un tram de la muralla medieval. Davant del Portal de Sant Daniel hi havia el Pont de Sant Daniel, que travessava el fossat, i que tot i que es trobava en mal estat de conservació, va poder-se identificar i documentar.

La segona fase, entre els segles XVI i XVII correspon bàsicament a les restes d'un edifici de planta rectangular que s'adossava a la muralla per la cara interna i que pertanyien a la trama urbana de la ciutat. En una tercera fase trobem alguns murs que van considerar-se possibles elements defensius construïts durant la Guerra de Successió per tal de dificultar a l'enemic l'accés al portal a la vegada que facilitaven als defensors l'accés al baluard de Santa Clara.

La quarta fase correspon a la construcció de la Ciutadella borbònica, de la qual va poder-se documentar part de la cara interior de l'escarpa del baluard "Del Rey", amb dos dels seus contraforts interns i una cantonada del passadís en forma de "T" de l'interior del baluard.

Finalment, l'última fase correspon a l'enderroc de la Ciutadella, que va tenir lloc a partir de 1868. Es va poder constatar arqueològicament que durant el moment d'enderrocament de la fortalesa militar també s'haurien afectat algunes restes medievals.

16. Passeig de Picasso, 22 (2007)¹⁷. La construcció de les piscines d'un centre de banys va motivar la necessitat d'una intervenció arqueològica a la finca que va permetre documentar diverses estructures negatives corresponents als últims moments del barri de la Ribera, abans del seu enderroc entre els anys 1715 i 1718: pous i dipòsits amb morter de calç i una alta presència de sorres i gravetes.

---

¹⁷ Carta Arqueològica de Barcelona (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/425>)

No va poder-se documentar el nivell de circulació. A banda, també van poder-se documentar algunes estructures del segle XIX corresponents a la construcció dels nous edificis. Aparentment es va dur a terme un procés de desmuntatge d'estructures que hauria generat grans paquets de terra i runa. Posteriorment, un cop s'hauria arribat a la cota que calia per construir, s'hauria anivellat el terreny i s'haurien fet les rases pels murs i riostes.

17. Passeig de Picasso, 5-21 (2009)¹⁸. L'obertura d'una rasa al llarg de tot el passeig va permetre documentar un nivell d'enderroc de principis del segle XVIII corresponent a l'enderroc del barri de la Ribera per construir-hi la Ciutadella. Sota aquest nivell es va poder documentar un mur de maçoneria que podria correspondre a un mur de façana nord de l'illa de cases que delimitava l'oest de la plaça del Born.

18. Mercat del Born. Carrer Comercial (2012)¹⁹. La construcció del centre cultural a l'antic mercat del Born va comportar la urbanització dels carrers circumdants i la instal·lació d'un sistema de recollida pneumàtica que va requerir l'obertura de quatre rases i cinc búnquers de recollida que van ser controlats arqueològicament. En total, els treballs van permetre documentar vint-i-nou àmbits distribuïts en catorze cases i sis carrers de l'antic barri de la Ribera. Es tracta d'estructures d'època medieval i moderna, algunes de les quals presentaven un bon estat de conservació. També va poder-se excavar i documentar el desviament del Rec Comtal que va efectuar-se l'any 1616.

3.1. El Parc de la Ciutadella.

L'esclat de la Guerra de Successió al tron de la Monarquia Hispànica (1701-1715), la derrota catalana de l'any 1714 i la posterior construcció de la Ciutadella, seran fets que marcaran plenament el sector on s'ha desenvolupat la nostra intervenció, en trobar-se a prop, quan no essent l'escenari, de diferents esdeveniments cabdals transcorreguts durant les darreres etapes del conflicte.

No ens estendrem analitzant aquest enfrontament de caire internacional ocasionat per la mort sense descendència de Carles II, i la lluita entre els dos pretendents, Felip

---

¹⁸ Carta Arqueològica de Barcelona (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/3193>)

¹⁹ Carta Arqueològica de Barcelona (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/3486>)

d'Anjou (amb l'exèrcit del Regne de França al darrere) i l'arxiduc Carles d'Àustria (amb les tropes austríaques, angleses i holandeses entre d'altres), per aconseguir el tron. El Principat, juntament amb la resta de territoris de la Corona d'Aragó, va prendre partit pel bàndol austriacista, refiant-se del recolzament de les tropes aliades, sobretot dels britànics; però la fi de les hostilitats després de la signatura del Tractat d'Utrecht (1713) davant adveniment de l'arxiduc Carles com a emperador de d'Àustria, va deixar els catalans lluitant tots sols contra els exercits franco-castellans del pretendent francès, ja convertit oficialment en Felip V.

Amb totes les places fortes del territori sota control del nou monarca, només restaren a mans catalanes el castell de Cardona i la ciutat de Barcelona. Felip V, envia un contingent d'uns 20.000 homes cap a Catalunya, comandats per Restaino Cantelmo, duc de Populi, els quals es planten davant de Barcelona el 25 de juliol de 1713 i inicien un setge que no acabarà fins l'onze de setembre de 1714. Davant els reiterats fracassos en l'intent de prendre la ciutat, Lluís XIV decideix enviar el seu millor general James Fitz-James, duc de Berwick i mariscal de França, en substitució del duc de Populi, cessament que es fa efectiu el 6 de juliol de 1714. El duc de Berwick decideix canviar l'estratègia seguida fins el moment, basada en el bombardeig sistemàtic de la ciutat tot esperant-ne la rendició; així, es reorganitza el cordó de setge, que abastava des de la Marina de Sants fins els aiguamolls dels Besòs, situant les tropes castellanques entre Sants i Gràcia, i les franceses entre el Guinardó i Sant Martí de Provençals, al mateix temps que es decideix quin serà el punt de l'atac final a Barcelona: el tram de muralla existent entre el Baluard de Santa Clara i el del Portal Nou, com hem dit en l'apartat anterior, el sector més feble de tot el recinte fortificat. El general Villarroel, cap militar de la ciutat, es veu obligat a capitular a les tres de la tarda del dia onze de setembre de 1714, davant l'entrada de les tropes de Felip V, després de diversos atacs i contraatacs, per les set bretxes que van aconseguir obrir entre el baluard de Llevant i el del Portal Nou. Tant el convent de Santa Clara com la torre de Sant Joan foren destruïts en el transcurs dels combats.

La caiguda de Barcelona i de tot el territori català, va suposar la pèrdua de les institucions pròpies i de tots els privilegis que s'havien acumulat al llarg de segles de

pactes amb els monarques, publicant-se l'anomenat Decreto de Nueva Planta del gener de 1716, que unificava la legislació dels territoris sota domini de Felip V a les lleis castellanes, tal i com ja havia fet als regnes de València, Aragó i Mallorca. Com a càstig a la resistència de la població de Barcelona, es va arribar a plantejar l'arranament de les muralles o, fins hi tot de la totalitat de la ciutat, tal i com es pot llegir en l'extracte del consell de ministres del 2 d'abril de 1715:

*[...] Son todos de parecer sin contestación que se deben demoler enteramente todas las Murallas de Barcelona para desarraigar de una vez del Corazón de los Catalanes aquel amor que las tienen y sobre cuyo refugio han sido tan insolentes en sus rebeliones, teniendo por infalible que siempre que vean desmantelada Barcelona no pensaran a rebelarse mas. [...]*²⁰

Finalment, però, l'enginyer flamenc al servei de Felip V, Joris Prosper van Verboom va convèncer el rei per tal que construís una ciutadella militar que permetés la defensa d'una ciutat tan estratègica però, sobretot, per a reprimir una població que tants maldecaps havia donat i encara en podria donar al monarca; la idea queda perfectament clara en un informe del mateix Verboom de l'any 1717:

*[...] Pero teniéndose presente de que la Ciudadela no tan solo está construida para defenderse de un exercito enemigo que entrase por Tierra a Sitarla, y una Armada de mar, que se presentase para desembarcar Tropas, o, a quitarle la Comunicación por mar, sino es de el freno que se ha de poner a una Ciudad Rebelde de un Pais que puede Levantarse y embarazar por tierra cualquier socorro que se necesitase introducir en la Ciudadela [...]*²¹

El mateix Verboom va dissenyar la fortalesa, seguint les innovacions poliorcètiques més avançades del moment: aquesta tindria una forma pentagonal amb cinc baluards (anomenats de Don Felipe, de Don Fernando, del Príncipe, del Rey i de la Reina, aquests dos darrers mirant a la ciutat) protegits per cinc revellins, i es construiria a l'àrea de llevant de la ciutat, per tal de reforçar la zona més dèbil de la muralla, aprofitar el sector

---

²⁰ Muñoz, A., Catà, J. (2005), pàg. 130

²¹ Muñoz, A., Catà, J. (2005), pàg. 142

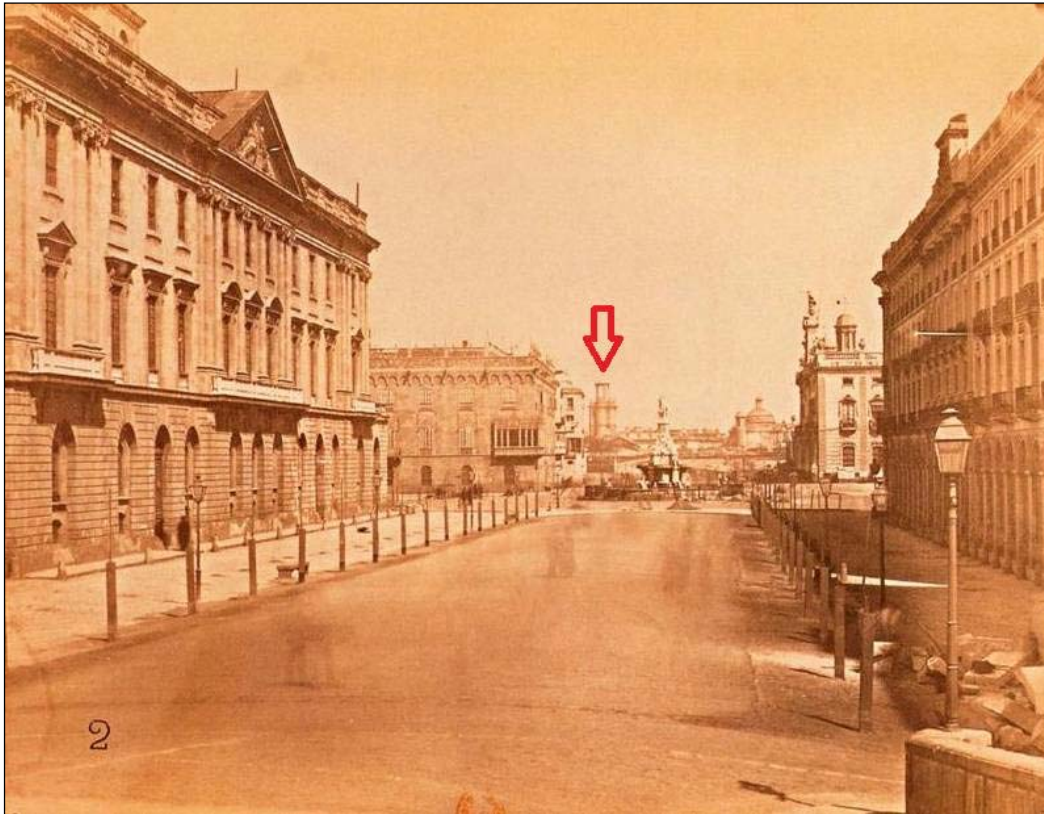
més castigat pels combats on gairebé tots els edificis estaven enrunats, i controlar l'àrea de Barcelona més poblada (el barri de la Ribera). Les obres començaren el mes de març de 1716, construint-se els baluards que miraven cap a la ciutat, i no s'acabaran a finals del 1718, un temps rècord per l'època; abans però, durant el 1717, es van haver d'enderrocar un miler de cases que ocupaven el que havia de ser l'esplanada entre la Ciutadella i la ciutat, cosa que hagueren de fer els mateixos habitants obligats per decret, i es va desviar el curs del Rec Comtal. Malgrat tot, els edificis interns no es van enllestir fins el 1727, i encara alguns no van passar de ser projectes que mai es van construir. Un cop finalitzada, la Ciutadella podia acollir sis batallons d'infanteria, dos esquadrons de cavalleria, dues companyies d'artillers, una de minadors i una de bombarders, que sumarien unes cinc mil persones en total. Pel que fa al nombre de peces d'artilleria, parlariem d'uns cent vint canons, situant-se els de major calibre mirant a la ciutat, cosa que evidencia la major importància que tenia el paper repressiu respecte el defensiu.

Plànol de la Ciutadella. Any 1760 (MPD, 02, 046. Archivo de Simancas)

Tot el conjunt estava unit al cinturó de muralles mitjançant dos fossats, un a banda de mar i l'altre a l'alçada del Portal Nou, que perllongaven el fossat que envoltava la ciutadella i quedaven comunicats amb el propi fossat de la muralla. L'element més visible del complex militar fou la torre de Sant Joan, que fou reconstruïda i augmentada en alçada per a servir de punt de vigilància sobre la ciutat ocupada; igualment hi eren tancats tots els presoners condemnats a mort, a l'espera de l'execució.

La torre de Sant Joan, des del Passeig d'Isabel II, fotografia de l'any 1860 (BARCELOFILIA)

Dos fets importants marcaran el territori al qual fa referència la present memòria, arribats a períodes contemporanis: l'enderroc de la Ciutadella i la celebració de l'Exposició Universal de l'any 1888 a Barcelona.

La nova fortalesa no va tenir mai cap paper destacat en la defensa de la ciutat durant els diferents conflictes que hi va haver mentre va existir; la seva funció fou únicament de presó militar i símbol de repressió contra les llibertats del país, fet pel qual, juntament amb els motius de la seva construcció i la manera com es va fer, l'edifici fou sempre odiat pels barcelonins, essent constants les demandes populars pel seu enderroc i desaparició. Curiosament, la primera petició va procedir de les autoritats militars, durant la Guerra Gran (1793-1795) entre el Regne d'Espanya i la recent República Francesa; amb l'exèrcit francès ocupant l'Empordà, l'any 1794 els militars espanyols van creure necessari l'enderroc de la Ciutadella per evitar-ne la caiguda en mans de l'enemic i el posterior atac a Barcelona, però la mesura fou desestimada.

El 1814, un cop acabada la Guerra del Francès (1808-1814) i restaurada la monarquia borbònica amb Ferran VII al tron, el consistori barceloní va demanar ampliar el perímetre emmurallat de la ciutat per incloure el recent aparegut barri de la Barceloneta, la qual cosa feia indispensable comptar amb la superfície ocupada per la fortalesa (28,6 hectàrees); novament la petició fou denegada. Es va tornar a provar a l'octubre de 1841, durant la regència del general Espartero, moment en que fins i tot es va començar a enderrocar la part del complex situada dins la ciutat, però el procés es va aturar i es va obligar a reparar els desperfectes a costa dels pressupostos de l'ajuntament. Encara hi va haver una nova reivindicació l'any 1845 però tampoc fou escoltada.

Val a dir que hi va haver intents per part de les autoritats militars de minimitzar l'impacte visual de la Ciutadella i reduir les tibantors amb la població mitjançant la humanització de les rodalies de la fortalesa. El primer d'aquests intents fou la creació de l'anomenat passeig de l'Esplanada, que transcorria entre l'actual Estació de França i la placeta del Comerç (on hi havia el baluard del Portal Nou) tot seguint el traçat actual del carrer Comerç; fou projectat pel Capità General de Catalunya Agustín de Lancaster y Araciell l'any 1796, i va suposar el segon passeig arbrat que va existir a la ciutat després de les Rambles, venint a pal·liar una mica el dèficit d'espais verds i oberts dins d'una Barcelona encara emmurallada. De fet, el seu nom oficial era Passeig de Sant Joan, però popularment fou conegut com a Passeig de l'Esplanada per ocupar l'esplanada existent entre el barri de la Ribera i la Ciutadella.

L'estructura era formada per diverses fileres d'arbres a banda i banda d'un camí central amb quatre fonts brolladors aixecades sobre basses d'aigua circulars i situades de forma més o menys equidistant amb una separació aproximada de dos-cents metres entre elles. La primera font pel cantó de mar era la de la nimfa Aretusa, que coincidia amb l'extrem sud del passeig.

A continuació en direcció nord hi havia la font del Tritó, la figura del qual apareixia domant un cavall de mar, tot seguit la font de la Nereida cavalcant sobre un dofí, i finalment la Font d'Hèrcules, l'única que es conserva avui dia a la cruïlla entre el Passeig de Sant Joan i el carrer de Còrsega. L'espai central disposava també de bancs i

quedava delimitat i protegit per tanques i baranes dels dos camins laterals reservats per a la circulació de carruatges i bestiar.

Plànol de Barcelona de l'any 1806, amb el passeig de l'Esplanada al rectangle vermell. (ICC)

El segon intent del que parlàvem fou el conegut com a Jardí del General, que va ser el primer jardí públic que va existir a la ciutat. Projectat també per un Capità General de Catalunya, en aquest cas el general Francisco Javier Castaños, es va construir l'any 1816 just on arrencava el passeig de l'Esplanada, seguint també la trajectòria de l'actual carrer Comerç. En tot el seu perímetre, el jardí es trobava envoltat d'una reixa i l'interior era poblat d'una gran diversitat d'arbres i vegetació amb bancs de pedra i una trama formada per molts camins i avingudes, incloent un petit estany. Va ser també un espai pioner en l'exhibició d'animals al públic, disposant d'una gran gàbia on eren exposades diverses espècies d'ocells exòtics que amb els seus cants foren l'atracció

permanent d'aquell indret de gran popularitat entre la ciutadania. Pel que fa a l'estatuària, hi havia almenys nou escultures disseminades pel jardí, amb quatre bustos representatius de la Modèstia, la Soledat, l'Aflicció i la Follia, i cinc escultures de cos sencer representant a Minerva, Ceres, la Medicina, La Fidelitat i un grup doble amb Bacus i Ariadna; alguns dels bustos és possible que actualment es trobin als jardins del Palau de Pedralbes. L'any 1841, fruit d'una visita de la reina Isabel II, la seva extensió es va ampliar, passant de les 0,4 hectàrees inicials a les 0,5.

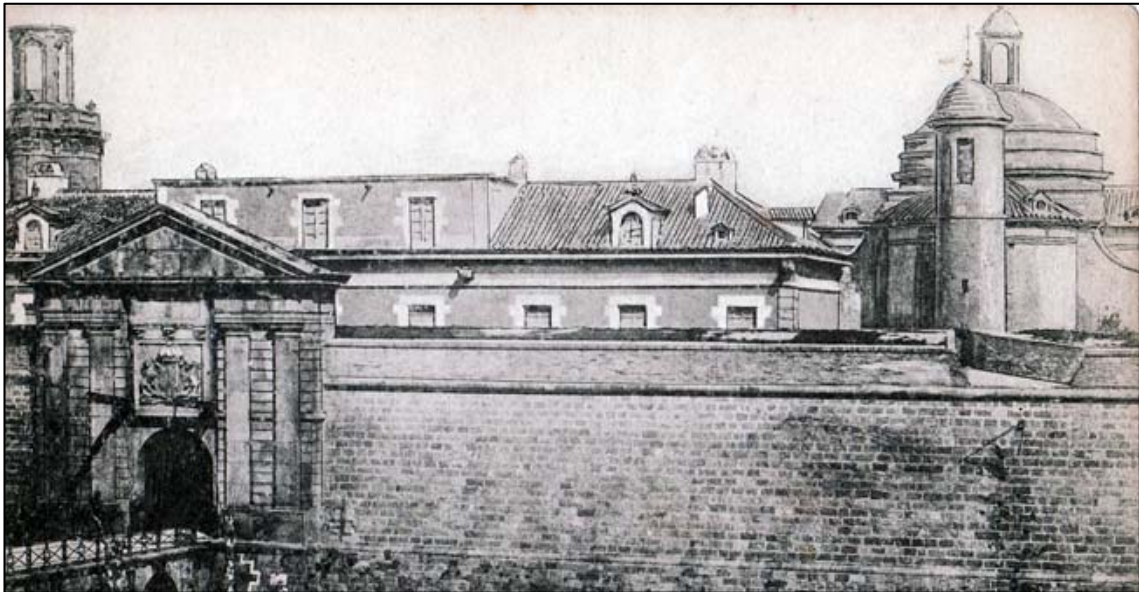

Situació del Jardí del General, amb el passeig de l'Esplanada, l'any 1855 (ICC)

3.2. L'enderroc de la Ciutadella

L'inici del final de la Ciutadella es produeix l'any 1854, amb la publicació del decret que permet enderrocar les muralles de Barcelona, treballs que s'inicien l'estiu del mateix any, com a mesura necessària per dotar la ciutat de l'espai indispensable per expandir-se i donar cabuda tant a la pujant indústria com a la immigració que des del camp arribava cercant millores en el seu nivell de vida; al mateix temps es milloraven les

condicions higièniques d'una població fins llavors amuntegada a l'interior del recinte emmurallat i es donava feina a centenars de jornalers. Tot i així, una reial ordre del Ministeri de Guerra del 1858, obligava a mantenir la Ciutadella juntament amb el Castell de Montjuïc, malgrat que tots els projectes presentats en concurs per a la urbanització dels nous terrenys (fins i tot el d'Ildefons Cerdà, que fou el guanyador) incloïen la superfície de la fortalesa.

Fotografia de l'entrada principal a la Ciutadella feta per Isidre Torres vers el 1850

A partir de l'any 1862, però, es feien evidents els avantatges econòmics que suposava la venda dels terrenys de la Ciutadella i, finalment, un decret de l'abril de 1864 autoritza l'enderroc del complex militar sempre i quan s'hagin enllestit les casernes necessàries per acollir la guarnició en un altre lloc de la ciutat. Caldrà esperar fins la revolució de setembre de 1868, amb la caiguda d'Isabel II del tron, per obtenir el traspàs de la propietat dels terrenys a l'ajuntament, que es va fer oficial el 12 de desembre de 1868, sota l'impuls del general Joan Prim com a president del Consell de Ministres i Ministre de la Guerra; les úniques condicions imposades a l'ajuntament foren pagar el consistori les despeses de l'enderroc i l'obligatorietat de construir-hi jardins públics, això darrer com una compensació davant la pèrdua del passeig de l'Esplanada i el Jardí del General que havien de desaparèixer durant la urbanització de la zona. Pel que fa a la fortalesa, només es van conservar la capella, el palau del governador i l'arsenal.

La Ciutadella en procés d'enderroc. Fotografia de Joan Martí de l'any 1870 (AFB)

El mes de març de 1871 l'ajuntament de Barcelona fa públiques les bases del concurs de projectes pel nou parc, essent necessàries dues convocatòries de les quals no en va sortir cap guanyador; davant la incapacitat del jurat d'aconseguir un criteri unitari, serà el propi ajuntament qui atorgui la victòria al projecte de Josep Fontserè, inspirat en els jardins de moda en aquell moment a França i Anglaterra o les viles d'esbarjo de Roma i Florència, i juntament amb la zona verda projectar una plaça central i un passeig de circumval·lació, així com una font monumental i diversos elements ornamentals, dos llacs i una zona de bosc, a més de diversos edificis auxiliars i infraestructures, com el mercat del Born, un escorxador, un pont de ferro sobre les línies de ferrocarril i diverses casetes de serveis. Per bé que les obres es van iniciar l'any 1872, els problemes de finançament, el desgavell polític característic de l'època (en plena Tercera Guerra Carlina, que no va finalitzar fins el 1876), i el ritme lent dels treballs d'enderroc del que encara restava de la Ciutadella (fins el 1878 no es donen per acabats), van impedir la culminació del parc, que s'anava fent a trossos; així l'any 1881 s'inaugura la cascada monumental (realitzada per Fontserè amb col·laboració d'un jove Antoni Gaudí) i el 1884 la font de la Dama del Paraigües.

3.3. L'Exposició Universal de 1888

La segona meitat del s. XIX es pot considerar com la de l'apogeu de les Exposicions Universals, cites anuals on cada país podia exposar els avenços tecnològics i fer gala del

seu potencial econòmic i industrial. Des de la primera, realitzada a París l'any 1855, van anar adquirint un gran prestigi al ésser considerades els majors esdeveniments polítics, econòmics i socials del món; aconseguir-ne ser la seu era una oportunitat de desenvolupament econòmic per a la ciutat organitzadora i atorgava un gran renom internacional.

La idea inicial d'organitzar una Exposició Universal a Barcelona procedia de l'empresari Eugenio Serrano, però davant la impossibilitat de dur a terme l'esdeveniment en solitari, el projecte fou assumit per l'alcalde de Barcelona Francesc Rius i Taulet, que es va envoltar d'un grup d'empresaris de la ciutat tot formant el conegut com a Comitè dels Vuit (Rius i Taulet, Elies Rogent, Lluís Rouvière, Manuel Girona, Manuel Duran i Bas, Josep Ferrer i Vidal, Claudi López i Carles Pirozzini). Entre els membres de la Junta de l'Exposició hi van figurar personalitats com el mateix Jacint Verdaguer.

El comitè va triar com a espai central de l'exposició els terrenys del parc de la Ciutadella, que encara estava a mig construir, pensant que seria l'impuls definitiu per acabar-lo definitivament; això no va agrada a Josep Fontserè, que no va voler col·laborar i fou substituït per Elies Rogent l'any 1887, el qual va seguir les tasques tot respectant el pla original de Fontserè. L'exposició es va desenvolupar en una superfície de 380.000 metres quadrats que tenia l'Arc del Triomf (obra de Josep Vilaseca) com a porta d'entrada, estenent-se el recinte per tot el parc i part de l'actual Estació de França; comptava també a amb un secció marina a la qual s'arribava a través d'un pont que permetia creuar les vies del tren a Mataró, i que menaven fins on actualment trobem l'Hospital del Mar.

Una quarta part del recinte estava ocupat per edificis dissenyats pels arquitectes més prestigiosos del moment, on es feien les exposicions, essent el més important el Palau de la Indústria, de 70.000 metres quadrats i planta semicircular. Malgrat que el temps per poder fer les obres del recinte va ser molt reduït, l'organització va demostrar una gran capacitat de gestió i esforç a l'hora de realitzar les estructures necessàries per l'esdeveniment, però aquesta manca de temps també va fer que alguns edificis tinguessin una vida efímera, al ésser només pensats per a un ús temporal.

El palau de la Indústria de l'Exposició Universal de 1888 (ACB)

Així avui dia encara podem contemplar integrats al parc o a les seves rodalies el ja esmentat Arc del Triomf, el Castell dels Tres Dragons, de Lluís Domènech i Montaner (cafè-restaurant de l'exposició, posteriorment Museu de Zoologia i actualment en desús i pendent de rehabilitació), el Museu Martorell de Geologia, d'Antoni Rovira, i l'Umbracle, projectat per Josep Fontserè i acabat per Josep Amargós; a aquests elements cal afegir els edificis que es van mantenir de l'antiga Ciutadella, que ja hem dit foren el Palau del Governador, l'Arsenal i la Capella, i les estructures del parc que ja estaven fetes, bàsicament la Cascada Monumental.

L'esdeveniment va ser considerat un èxit, tant pel nombre de visitants com per la projecció internacional que va donar a la ciutat, considerant molts autors que fou el primer gran pas de l'economia catalana cap a l'uropeïtzació. Des del punt de vista econòmic, l'exposició, plantejada en un moment de depressió econòmica, va revitalitzar el sector de la construcció, i va generar grans ingressos a tots els sectors de la ciutat fruit de l'enorme afluència d'industrials d'arreu; cal dir, però, que el dèficit acumulat per l'ajuntament va arribar als sis milions de pessetes de l'època. Altres elements positius foren l'impuls urbanitzador a la resta de la ciutat que es va dur a terme aprofitant l'avinentsa, com per exemple la façana marítima entre el parc de la

Ciutadella i les Rambles, on es va construir el Passeig de Colom i el Moll de la Fusta, o al barri de la Ribera adjacent, on es va construir el Mercat del Born l'any 1876 i es van projectar els passeigs de Picasso i de Pujades; igualment també es van fer les primeres instal·lacions d'enllumenat elèctric, tant dins del recinte de l'Exposició, com a alguns carrers de Barcelona (la plaça Sant Jaume, el passeig de Colom i les Rambles). Des d'una òptica catalanista, l'Exposició Universal de 1888 simplement fou el reflex de la bona relació entre la monarquia recentment restaurada a mans d'Alfons XII, i la burgesia industrial catalana, que havia donat suport al retorn de dels Borbons l'any 1874, a la recerca d'una pau social que permetés un desenvolupament econòmic.

Un cop finalitzada l'Exposició, part dels terrenys del parc acolliren les instal·lacions del zoo de Barcelona, inaugurat el dia de la Mercè de 1892 i format a partir de les col·leccions venudes a la ciutat per Lluís Martí i Codolar, el qual disposava d'un petit zoològic a la seva finca del Guinardó, coneguda com la Granja Vella. D'ençà d'aleshores, la fisonomia del parc no ha patit gaires canvis significatius, essent els més notables l'establiment de la seu del Parlament de Catalunya a l'edifici de l'antic arsenal de la Ciutadella des del 1932 (tret del període franquista que va de 1939 fins la restauració de la Generalitat l'any 1979) i la conversió de l'antic Palau del Governador en l'IES Jacint Verdaguer; l'únic element que resta sota jurisdicció militar és l'església de la Ciutadella, encara avui capella castrense.

Pel que fa la resta del barri de la Ribera, aquest va viure un revifalla econòmica a partir de l'any 1921, amb la conversió del Mercat del Born en el mercat central de la fruita i la verdura de Barcelona, però fou un miratge que va perdurar fins el 1974 quan les seves instal·lacions es traslladaren a la Zona Franca; a partir d'aquell moment tot el sector es va enfonsar en un procés d'abandonament i marginalitat del qual no es va recuperar fins els anys 90.

El Museu Martorell fou construït entre el 1879 i el 1882 obra de l'arquitecte Antoni Rovira i Trias (1816-1889), la construcció el qual fou finançada per l'antiquari i arqueòleg Francesc Martorell i Peña (1882-1878), el qual el llegà a l'ajuntament a la seva mort. Situat al barri de Sant Pere, Santa Caterina i la Ribera, dins el districte de

Ciutat Vella, es troba ubicat al tram central del costat més occidental de l'actual Parc de la Ciutadella, delimitada pel Passeig Picasso a l'Oest i el Passeig dels Til·lers a l'Est. L'edifici té una protecció patrimonial B (Bé Cultural d'Interès Local/BCIL) amb identificador 671.

És una edificació formada per tres cossos diferenciats, amb un cos central de planta quadrangular, el qual realitza les funcions de distribuïdor i accés principal, així com accés a quatre nivells o plantes, flanquejat per dos cossos laterals de planta quadrangular que consten únicament de planta baixa i nivell sota coberta. Els tres cossos es comuniquen únicament a partir del vestíbul principal, situat a la planta baixa el cos central, el qual és l'únic que consta d'accessos a nivell de carrer. Aquest cos central destaca de la resta per la seva façana d'inspiració hel·lenística, amb un pòrtic columnari hexàstil coronat per un frontó de secció triangular.

4. METODOLOGIA

Per tal d'aconseguir els objectiu marcats, cal seguir una metodologia sistemàtica i adequada. La que s'ha realitzat en aquesta intervenció s'inspira en el mètode de registre utilitzat per E.C. Harris i per A. Carandini (Harris, 1975, 1977, 1979; Carandini 1977, 1981). Es tracta de registrar objectivament els elements construïts i estrats que s'identifiquen (tant els que es conserven en alçat com els que es descobreixen en el subsòl), realitzant una numeració correlativa d'aquests, sota el nom d' "Unitat Estratigràfica" (u.e.) que individualitza els uns dels altres. Cada u.e. es registra en una fitxa on s'indica: la ubicació en el jaciment, les seves característiques físiques, la situació en les plantes i seccions i la posició física respecte a la resta d'unitats estratigràfiques amb les quals es relaciona. Aquest mètode també inclou la realització de material gràfic, compost per plantes i seccions i el material fotogràfic imprescindible per a la constància visual dels treballs realitzats.

La principal raó de ser de l'arqueologia urbana és l'estudi de l'evolució històrica de la ciutat on es realitzi, allò que ha impulsat i ha provocat canvis en el territori, tant en l'àmbit geomorfològic com urbanístic, històric, organitzatiu i social, fins a esdevenir el fet concret del moment actual.

En el cas que en qualsevol intervenció es trobés algun tipus de material ceràmic, s'ha de recollir i separar diferenciant els materials que han sortit als diversos estrats arqueològics, i ajuden a donar una datació tant dels mateixos estrats com de les estructures que s'hi poden trobar relacionades.

Inicialment aquest material s'ha de rentar i seguidament se li atorga una sigla dependent de cada excavació, per tal de facilitar el seu inventari i precisar al màxim la informació recollida en les respectives memòries o informes arqueològics.

De la mateixa manera s'actua en el cas de documentar altres materials com el bronze, ferro, vidre, ossos, etc...

Al llarg d'aquesta intervenció s'ha realitzat un control visual dels treballs realitzats per part del personal de l'obra i la maquinària corresponent, així com de l'excavació manual del sediment per part de la direcció tècnica, en el cas de l'aparició d'estructures

construïdes que així ho requerissin. Al llarg de tota la intervenció es va realitzar la documentació fotogràfica tant de tot el procés de realització de les obres com de les zones on es localitzaren estructures per tal d'obtenir el major recull d'informació possible.

5. DESENVOLUPAMENT DELS TREBALLS

La intervenció arqueològica es va iniciar a l'interior de l'edifici, concretament a la planta soterrani, a la que s'hi accedeix des del cos central de l'edifici.

La resta del projecte d'obres requeria de diverses actuacions a l'exterior de l'edifici, destinades als treballs de geotèrmia, així com la connexió de la nova xarxa de sanejament al col·lector existent al passeig Picasso.

Així doncs el control arqueològic es divideix en tres fases diferenciades en relació als espais de l'edifici on s'han realitzat:

1. INTERIOR DE L'EDIFICI
2. EXTERIOR DE L'EDIFICI PARC DE LA CIUTADELLA
3. EXTERIOR DE L'EDIFICI PASSEIG PICASSO

5.1. INTERIOR DE L'EDIFICI

Segons el projecte d'obres, les actuacions de rehabilitació integral de l'edifici corresponent al Museu Martorell, requerien d'un rebaix general de la planta soterrani fins a arribar a una cota aproximada de 0,60cm per sota del nivell de pavimentació actual del soterrani, format per un nivell de rajols disposats a la mescla (UE101). Aquests rebaixos estan destinats a la instal·lació d'un nou sistema de sanejament, consistent en una nova xarxa de canalitzacions per a aigües residuals, així com una nova pavimentació i compartimentació de la planta soterrani.

Prèviament a aquesta actuació, es va realitzar al febrer de 2021, un seguit de cales de sondeig per tal de determinar la fondària de les estructures de fonamentació de l'edifici. Aquestes cales van ser controlades a nivell arqueològic per Joan Piera Sancerni (ABANS Serveis Culturals), amb la detecció d'una estructura construïda UE7.

Vista de la UE 107²² i la fonamentació oest de l'edifici.

Les actuacions de rebaix de terreny a la planta sotterrani es van iniciar el dia 25 de febrer, amb l'extracció dels primers metres de la pavimentació actual del sotterrani (UE101) i la seva corresponent preparació de morter de calç blanc (UE102). Per sota d'aquests dos nivells es documenta la presència d'un potent estrat format per sorres de color marró clar molt flonges, amb la presència de gran quantitat de fragments de material constructiu consistent en pedres de mida mitjana-gran, rajols i traces de morter.

Al llarg de l'extracció d'aquest potent estrat que s'estén per les tres naus o àmbits (d'ara en endavant Àmbits A-B-C) que compartimenten l'estança, es documenta la presència de diferents riestes o murs de fonamentació relacionats amb la construcció de l'edifici que ens ocupa.

- Àmbit A – nau lateral est
- Àmbit B – nau central
- Àmbit C – nau lateral oest

Es tracta de murs de 80cm d'amplada, amb una llargada màxima de 10m, els quals travessen tota la planta d'est a oest. La tipologia constructiva de les estructures documentades és homogènia i compartida per totes elles, formada per filades de blocs

---

²² Piera Sancerni, J. (2021) : Intervenció arqueològica al Passeig Picasso, 9-11, Passeig de Pujades, 121. ABANS Serveis Culturals.

de pedra de mida mitjana-gran, alternades amb filades de rajols de 3cm de gruix, tots ells lligats amb morter de calç de matriu sorrenca de color blanc.

Conjuntament es documenta una antiga xarxa de clavegueram inactiva, obrada amb maons de 15x30cm lligats amb ciment, els quals afecten en diferents punts les riostes, i que acaben desguassant en un pou central de planta circular UE111.

El projecte d'obres requereix en aquesta planta soterrani de la instal·lació d'un ascensor i d'un nou sistema de clavegueram/xarxa de sanejament.

Els treballs realitzats a la planta baixa del museu, corresponen a un rebaix generalitzat de 0,40m respecte de la cota de pavimentació actual, destinats a la repavimentació de l'edifici.

Inicialment es va dur a terme una cala de sondeig, per tal de determinar el material/terreny existent a l'espai de l'ala nord. Al llarg d'aquestes actuacions es detecta la presència d'una sèrie de pilars obrats amb maons disposats en tres fileres, els quals sustentarien la pavimentació actual.

5.3. EXTERIOR DE L'EDIFICI

En el pòrtic hel·lenístic de la planta baixa és on precisament s'inicien les dues rases que permetran la instal·lació dels tubs de geotèrmia. Les rases comencen a la base de l'escala d'entrada al museu entre dues de les columnes del pòrtic. Aquestes s'inicien amb una profunditat de 66 cm per sota de la cota superficial (7,26 m snm).

La rasa de l'ala est segueix un pendent del 2% fins a assolir una profunditat final d'entre 1,80 i 1,90 metres, amb una amplada total de 80 cm.

Pel que fa a la rasa de l'ala oest, el pendent passa a ser d'un 1%, amb una amplada de 80 cm i una profunditat que oscil·la entre 1,80 i 2 metres, ja que és més llarga que la rasa anterior. És en aquesta rasa oest on trobem el revellí de la fortificació borbònica de

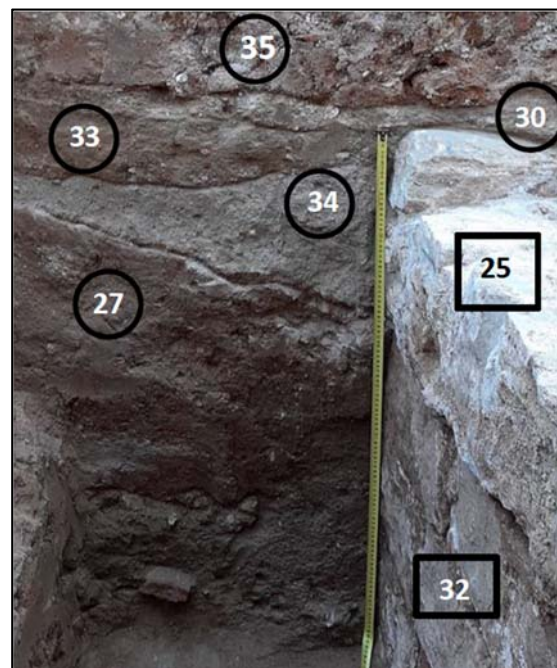

la Ciutadella (BCIN) i unes pilastres modernes pertanyents al segle XX. L'estratigrafia que mostra tant la rasa est com la rasa oest està formada per uns parterres vegetals i argilosos amb runa i materials moderns (UE 35) d'entre 75 i 90 cm de potència dependent del terreny. Pel que fa a la rasa que ressegueix l'ala est de l'edifici no es produeix la troballa de cap estructura que impedeixi la realització de la instal·lació dels tubs de geotèrmia.

En canvi, a la rasa que ressegueix l'ala oest, es produeix la troballa d'un mur que formaria part d'un revellí²³ (UE 32) pertanyent a la ciutadella borbònica. Aquest, però, està alhora afectat per un segon mur (UE 25), de morter de calç, pedres irregulars i totxanes, que es superposa tant al revellí borbònic com a estrats que s'adossen a aquest.

Estratigràficament, a la rasa oest seguim trobant a la part superficial la UE 35, un nivell de terra vegetal i argilós amb runa i materials moderns. Just a sota, trobem la UE 30, un estrat de 8 cm de gruix de sorres de platja sense presència de material que cobreix a:

- UE 25, mur de pedra, morter blanc i totxanes.
- UE 33, estrat argilós plàstic vermellós sense material que s'adossa a UE 25.
- UE 31, estrat argilós compacte ataronjat amb algun material constructiu però sense representació de material ceràmic, que fa 45 cm de gruix i s'adossa a UE 25.

A partir d'ara, estratigràficament diferenciarem les UE per les dues vessants dels murs est i oest (UE 25 i UE 32). A la vessant oest del revellí i cobert per la UE 33, identifiquem

²³ Gea, M., Santanach, L. (2010), pàg. 193.

la UE 34, un estrat de sorres de platja sense material que s'adossa al mur de pedres i morter de calç amb totxanes (UE 25). Aquest nivell 34, alhora, cobreix a la UE 27, un estrat argilós compacte marró amb material constructiu i una potència de 80 cm de gruix.

Aquest nivell s'adossa a la UE 32, el mur de carreus mitjans, regulars de 20 cm d'alçat que pertany a la fortificació borbònica de La Ciutadella. A la vessant est (Foto 86) del mur del revellí i cobert per la UE 30 (estrat de sorres sense material), tenim la UE 31, un estrat argilós compacte ataronjat amb algun material constructiu però sense representació de material ceràmic que fa uns 45 cm de gruix, i que s'adossa a la UE 25. La UE 25 és el mur de pedra, morter blanc i totxanes que cobreix tant al mur UE 32 com a la UE 26, que és un estrat argilós marró no compacte. Fa 22 cm de gruix, cobreix a la UE 28 i s'adossa a la UE 32. Pel que fa a la UE 28, és un estrat argilós marró més disgregat degut a l'acumulació de material constructiu present a l'estrat. Cobreix a la UE 29 i també s'adossa a la UE 32. Finalment la UE 29 és un estrat argilós marró fosc i compacte degut a la cremació de les terres, ja que hi ha molta presència de carbons i alguna teula.

També s'adossa a la UE 32. No podem saber el final de l'estrat perquè per temes de seguretat no podem fer un rebaix superior a un metre de la cota inicial del mur (UE 25),

però de totes formes aquest segueix a cotes inferiors de la mateixa forma que el mur del revellí (UE 32).

Un cop realitzada la documentació de les restes de dos revellins pertanyents a la fortalesa borbònica, es realitzà el rebliment indefinit de les UE 25 i 32, amb el seu corresponent cobriment amb geotèxtil a mode de protecció i senyalització.

- UE 25. Mur de pedra de diferents dimensions i morter blanc amb la presència de totxanes. No podem saber la cronologia exacta del mur, ja que, aquest, està completament cobert per unes sorres de platja (UE 30) que no mostren presència de material. Cobert per la UE 30. Cobreix a la UE 32 i la UE 26. Se li adossa la UE31 i la UE 33. Dimensions: mur de 90 cm d'amplada, no sabem la llargada total del mur, però la rasa afecta a una llargada total de 1,90 metres (Foto 87).
- UE 32. Mur pertanyent a la fortificació borbònica de La Ciutadella, essent un revellí situat a l'Oest del Baluard del Rei. És un mur de carreus regulars de 20 cm d'amplada amb morter i del qual veiem 4 filades, ja que no podem rebaixar per raons de seguretat una cota superior a 1 metre de la cota inicial del mur de la UE 25 (Foto 88). Estratigràficament està cobert per la UE 25, el mur de morter blanc, el qual no ens permet observar en planta l'amplada total del mur, tot i que té uns 70 cm d'amplada. Se li adossa la UE 26, la UE 27, la UE 28 i la UE 29. Dins de la rasa hem pogut documentar un tram de 2 metres de llargada del mur del revellí (Foto 89).

El projecte de geotèrmia en cap moment afectà cap dels dos murs, donat que el rebaix del 2% que es produïa des de l'inici de la rasa oest, passa a ser d'un 1%, canvi realitzat per part de la direcció d'obra arran de la troballa dels murs, de forma que permetés cobrir-los i dur a terme un rebliment indefinit d'aquests, sense l'afectació de cap estructura positiva pertanyent tant a la fortificació borbònica, com a qualsevol altra estructura posterior. Degut a la no afectació del revellí, per a la continuïtat del projecte de geotèrmia, aquest va haver de ser cobert primer amb una capa de geotèxtil i posterior cobriment de terres.

Pel que fa al tram final de la rasa oest, es produeix la troballa a 20 cm de superfície de la fonamentació de 6 pilastres (UE 51 a 56) de maons amb restes de metall a la part superior. Aquestes estarien vinculades a les col·leccions de roques del Museu de Geologia en el primer terç del segle XX²⁴. Les pilastres no queden afectades, ja que els tubs de geotèrmia passaran per sota d'elles.

L'altra part dels treballs realitzats a l'exterior de l'edifici per la banda del Parc es basa en l'excavació d'una rasa per a la fonamentació de la rampa d'accés a l'edifici per a persones amb mobilitat reduïda. S'excava en la totalitat de la llargada de l'edifici accedint des del Parc de la Ciutadella, amb una amplada de 5 m i una profunditat de 0,45 m.

Aquests rebaixos, de fet, es localitzen en el mateix lloc on es va dur a terme la rasa per als tubs de geotèrmia de l'edifici. Per tant, el que trobem és la mateixa estratigrafia. Amb una cota superior de 7,26 metres sobre el nivell del mar, la UE 35, un estrat vegetal i argilós amb runa que formaria part de la capa superficial del territori.

Per altre costat, tenim el negatiu de la rasa (UE 63) i el rebliment indefinit d'aquesta (UE 62).

La intervenció duta a terme també a l'exterior però per la banda del passeig Picasso té unes característiques constructives que la fan especial pel que fa a la metodologia arqueològica que anirem explicant més endavant.

Els treballs s'han portat a terme al subsol de l'espai comprès entre l'entrada principal del Museu Martorell i el col·lector del Passeig Picasso que discorre en tota l'extensió de dita calçada.

---

²⁴ Morales Garcia, F. (2005): Intervenció arqueològica al Passeig de Picasso, 7-21 / Jardins de Fontserè i Mestre (Parc de la Ciutadella). ACTIUM patrimoni cultural, s.l.
http://cartaarqueologica.bcn.cat/Docs/338/2010_05_13_11_15_03_Memòria%20073-05.pdf

Segons el projecte d'obra, les actuacions de rehabilitació integral de l'edifici corresponent al Museu Martorell, i contemplades a aquesta fase, requerien de l'excavació de dos pous i dues mines. Aquests pous i mines estaven destinats a la instal·lació d'un nou sistema de sanejament, consistent en una nova xarxa de canalitzacions per a aigües residuals/pluvials.

Així mateix, el projecte contemplava que la seva ubicació estigués situada a l'entrada principal del Museu Martorell i discorregués perpendicular a la calçada del Passeig Picasso. Les dimensions d'aquests pous eren 1.80 m per 1.80 m i una profunditat de 3.80 i 4.80 m, respectivament. Pel que fa a les mines, la llargària contemplada era d'11.70 i 8.80 m respectivament i l'amplada d'1.20 m aprox.

En tractar-se de 2 pous completament verticals, ben estrets i molt profunds, i relacionats amb una mina, també, de reduïdes dimensions, el control arqueològic ha estat complicat a nivell de documentació de les estructures ja que aquestes no s'han pogut documentar en planta. Així, bàsicament podem dir que s'ha fet una documentació *in extremis*, de totes aquelles estructures que s'anaven localitzant ja que la complexitat de l'obra i les raons de seguretat no aconsellaven ni l'estada llarga a l'interior de la galeria i menys l'obertura de les mines per tal de millorar la documentació arqueològica.

RASA / REBAIX	LLARGÀRIA (m)	AMPLADA (m)	PROFUNDITAT (m)	COTA ASSOLIDA (msnm)	RESTES DOCUMENTADES
Mina 1	11,70	1,20	3,80	2,74	UE 14,15, 16, 17, 18, 19
Mina 2	8,80	1,20	4,80	1,79	UE 9, 10, 12
Pou 2	1,80	1,80	1,30	1,79	UE 10
Pou 3	1,80	1,80	0,80	2,74	

Taula dels treballs controlats.

D'entrada, podem dir que, la totalitat de les estructures documentades pertanyen a la trama urbana del barri de la Ribera existent en el moment de l'enderroc dut a terme en aquest mateix espai per tal de construir la Ciutadella Militar, a partir de l'any 1714.

Pou 2

Els treballs de control van començar per l'excavació del Pou 2. A la cota de 6,54 m snm, es va documentar el primer element: la UE 1. Es tractava del nivell superficial i estava compost de terra molt compacta i de matriu sorrenca, que comptava amb uns 0,30 m de potència. A continuació, a la cota 6,24 m snm, es va localitzar un nivell aportat d'època contemporània (UE 2), relacionat amb la construcció del Parc de la Ciutadella i del reordenament de l'espai més pròxim a aquest. Se'n va documentar una potència de 0,60 m i cobria el nivell UE 6.

El nivell UE 6 es tractava d'un nivell d'enderroc dut a terme a aquesta part del barri de la Ribera dut a terme entre els anys 1714 i 1718 per tal de construir la Ciutadella militar.

Hem de ressaltar que aquest nivell cobria la totalitat de les restes documentades, tant als Pous 2 i 3, com a les Mines 1 i 2 i assolía una potència de gairebé 3 metres.

A la part més occidental del Pou 2, es va documentar la primera estructura arqueològica, la claveguera UE 10. Estava formada per pedres de dimensions mitjanes i grans, presentava una alçada de 0,30 m, una amplada de 0,35 m i una orientació NE-SO. Es va localitzar a la cota de 2,44 m snm i s'estenia fora els límits de la zona excavada. Estava coberta pel paviment UE 12 i tallava l'estrat UE 7. Una vegada assolida la cota necessària es va procedir a excavar la Mina 2, en direcció al passeig. Picasso.

Mina 2

Seguidament, a l'inici de l'excavació de la Mina 2 es va localitzar el mur o pilar UE 9. Es tractava d'un mur o pilar del qual solament va ser possible documentar-ne l'amplada.

Va aparèixer a la cota de 5,64 m snm, estava compost de pedres treballades de dimensions mitjanes i unides amb morter de calç. Se li lliurava el nivell d'enderroc UE 6 i tallava els nivells UE 7 i UE 8. Continuava a una cota inferior a l'assolida i s'estenia fora els límits de l'àrea excavada. No es trobava afectat pels treballs del projecte d'obres.

Es va continuar documentant la UE 10 i es va localitzar, a uns 2 m de la boca de la mina, el paviment UE 12. Tant el paviment UE 12, com la claveguera UE 10 es van documentar al llarg d'uns 4 m aprox., durant l'excavació de la mina.

El paviment UE 12, es va localitzar a la cota 2,44 m snm. Es tractava d'un paviment compost de pedres de dimensions mitjanes i unides amb morter i terra compacta. Es va documentar una amplada d'1,20 m i tenia una potència de 0,20 m.

Estava cobert pel nivell d'enderroc UE 6, cobria a la claveguera UE 10 i el nivell UE 7. Es trobava afectat, parcialment, per l'execució del projecte d'obres.

A continuació, a la cota de 2,0/2,44 m snm aprox., es va documentar el nivell UE 7. Era un estrat de terra de matriu argilosa amb sorres, de compactació mitjana i de color marró fosc, en el qual es va recuperar material d'època medieval. Es va documentar una potència de 0,40/0,50 m aprox. i s'estenia fora els límits de l'àrea excavada. Estava cobert pel nivell UE 6 i el paviment UE 12, cobria l'estrat UE 9 i estava tallat per la claveguera UE 10.

L'últim element documentat a aquesta mina va ser l'estrat UE 8. Va aparèixer a la cota d' 1,94 m snm, i era un nivell format íntegrament per sorres, en el qual es va poder recuperar material ceràmic d'època medieval. Es va documentar una potència d'uns 0,20 m, continuava a una cota inferior a l'assolida i s'estenia fora els límits de la zona excavada. Estava cobert pel nivell UE 7 i tallat per l'estructura UE 9.

Mina 1

Un vegada es va arribar al col·lector actual del passeig Picasso, es va deixar d'excavar la Mina 2 i es va començar a excavar la Mina 1, des del Pou 2 en direcció a l'entrada del Museu Martorell.

El nivell d'enderroc UE 6 es va documentar en tota l'extensió d'aquesta mina, i es va constatar com cobria la totalitat de les restes localitzades. Va ser el primer estrat arqueològic localitzat, i va aparèixer a la cota de 4,15 m snm.

Seguidament, a uns 2,40 metres des del pou² i a la cota de 2,59 m snm, es va documentar l'estructura UE 14. Es tractava d'un marxapeu de l'entrada d'una finca existent en aquest espai i presentava una orientació NO-SE. Es va interpretar com part de la línia de façana d'aquesta finca, corresponent a la trama urbana del barri de la Ribera enderrocat durant el període 1714-1718. Estava compost per pedres d'una amplada de 0,22 m i de diverses llargàries (0,42- 0,50 m) i unides amb morter. Continuava a una cota inferior a l'assolida i s'estenia fora els límits de l'àrea excavada. No estava afectat per la cota final d'excavació de la Mina 1.

L'estructura UE 15 va ser el següent element documentat. Localitzada a la cota de 2,54 m snm, va ser interpretada com un possible esglaó adossat al marxapeu descrit anteriorment. Estava format per pedres i morter de calç i les seves dimensions eren 0,30 x 0,20 m. Continuava a una cota inferior a l'assolida i s'estenia fora els límits de la mina excavada. No es trobava afectat per la cota final d'excavació de la Mina 1.

A continuació, es va documentar l'estructura UE 16. Es tractava del paviment d'aquest àmbit de la finca i va ser documentat a la cota de 2,56 m snm. S'adossava al marxapeu UE 15, s'estenia fora dels límits de la mina excavada i continuava a una cota inferior a l'assolida. No estava afectat per la cota final d'excavació de la Mina 1.

A la cota de 2,58 m snm, es va documentar l'element UE 17 que va ser interpretat com les restes d'una possible estructura o una possible reparació del paviment UE 16. Estava composta per fragments de totxos massissos i morter de calç. S'estenia fora els límits de la mina excavada i cobria parcialment el paviment UE 16. No estava afectat per la cota final d'excavació de la Mina 1.

A uns 6,80 m aprox. de distància del Pou 2, es va localitzar la següent estructura: UE 18. Estava composta de pedres treballades de dimensions mitjanes i morter de calç, una de

les quals presentava un orifici que funcionaria com un petit desguàs, Va aparèixer a la cota de 2,74 m snm, presentava una alçada de 0,20 m, una amplada de 0,18 m i una orientació NO-SE. Continuava a una cota inferior a l'assolida i s'estenia fora els límits de l'àrea excavada. S'ha interpretat com les restes que delimitaven un àmbit o pati interior de la finca existent en aquest espai o una estructura per permetre un desguàs en aquest punt.

Seguidament, va aparèixer el paviment UE 19. Es tractava del paviment d'aquest pati o àmbit de la finca i relacionat amb la UE 18, descrita anteriorment. Estava format per algunes pedres de petites dimensions, fragments de totxos massissos, terra piconada i morter de calç. Presentava una compactació molt elevada i una pendent amb orientació NO-SE. Es va localitzar a la cota de 2,56 m snm i a uns 6,60 m de la boca del Pou 2. S'estenia fora els límits de l'àrea excavada i continuava a una cota inferior a l'assolida.

Aquestes estructures s'han interpretat, en un primer moment, com les restes d'un àmbit o pati intern on desguassava l'aigua i no es trobaven afectades per l'execució del projecte d'obres.

Pou 3

En aquest pou, la seqüència estratigràfica documentada va ser la següent: a la cota de 6,54 m snm es va documentar el nivell superficial (UE 1), el nivell aportat (UE 2) a la cota de 6,24 m snm, el nivell d'enderroc (UE 6) a la cota de 5,44 m snm i el nivell amb material medieval (UE 3= UE 7) a la cota de 3,04 m snm.

Cal remarcar que, atenent a la pròpia dinàmica de treball de l'excavació "en mina" i per motius de seguretat, un cop es van documentar les restes, es va procedir immediatament a entaular la galeria excavada. I es va continuar amb els treballs del projecte.

6. CONCLUSIONS

Els resultats de la intervenció arqueològica han resultat molt heterogenis en funció de la zona on es trobaven.

Els resultats obtinguts a l'interior de l'edifici únicament han permès documentar la presència de diferents riostes o murs de fonamentació relacionats amb la construcció de l'edifici que ens ocupa. També es documenta una antiga xarxa de clavegueram inactiva, obrada amb maons de 15x30cm lligats amb ciment, els quals afecten en diferents punts les riostes, i que acaben desguassant en un pou central de planta circular

En canvi, a l'exterior de l'edifici per la banda del Parc de la Ciutadella durant l'obertura d'una de les dues rases per a la instal·lació dels tubs de geotèrmia, concretament la que va des de la base de l'escala d'entrada al museu entre dues de les columnes del pòrtic cap a l'oest es va documentar un mur que travessava la rasa de manera lleugerament esbiaixada. La rasa tenia una profunditat final d'entre 1,80 i 1,90 metres, amb una amplada total de 80 cm.

Es tracta doncs d'un mur pertanyent a la fortificació borbònica de La Ciutadella, essent un revellí situat a l'Oest del Baluard del Rei. El revellí és una estructura de planta triangular situat al davant d'un recinte defensiu principal del que es troba exempt. Amb aquest element defensiu es podria dividir les tropes atacants i protegir la cortina principal de les muralles amb el foc creuat. Es construïen tant amb terra com amb pedra.

El tram documentat és un mur de carreus regulars de 20 cm d'amplada amb morter i del qual se'n van poder veure 4 filades, tot i que no es va poder veure en planta ja que estava cobert per un mur posterior. S'ha pogut documentar un tram de 2 metres de llargada del mur del revellí. Gràcies a un petit canvi en el rasant necessari pels tubs de geotèrmia no va caldre desmuntar cap dels dos murs documentats i es va dur a terme el rebliment indefinit.

L'altra tasca realitzada va ser l'excavació de la mina i els pous, la qual va tenir una gran complexitat pel que fa a la documentació d'estructures arqueològiques. Cal tenir present que l'excavació en mina, de només 1,20 metres d'amplada, dificultava enormement la comprensió de les estructures documentades. El coneixement arqueològic previ de la zona va ser d'una gran ajuda per tal de poder-les interpretar. És de tots ben coneguda la història del barri de la Ribera enderrocat a partir del 1714 per ordre del poder borbònic. En aquest sentit després d'excavar els nivells superficials d'època contemporània i de creació del Parc de la Ciutadella va aparèixer un estrat, la UE 6 que correspondria a l'estrat d'anivellament de la destrucció del barri, el popularment conegut com a *esplanada*.

Així doncs hem pogut detectar, cobert per aquest nivell d'amortització que tenia una profunditat aproximada de 2 metres, diverses estructures que formarien part d'una casa i possiblement d'un carrer. Casualment s'ha pogut detectar l'entrada a una de les cases, ja que es conservava la llinda o marxapeu, fet que ens permet situar una de les façanes del desaparegut barri de la Ribera. Al que correspondria a l'interior de la casa es van documentar unes restes (paviment de pedres petites i un possible mur) que donades les mesures i les seves característiques no ens permeten anar més enllà ni donar una hipòtesi a nivell tipològic.

A més a més el que podríem interpretar com la zona de carrer es va documentar una cantonada de la paret en un espai molt petit ja que quedava al límit de la mina. Tan limitat era l'espai que ni tan sols es va poder veure si es tractava d'un mur o bé d'un pilar. Sí que en canvi es va poder detectar un paviment fet de lloses mitjanes que cobria una claveguera. Aquestes restes es trobaven en direcció al col·lector i van quedar tallades durant la construcció d'aquesta estructura urbana.

Cal dir que totes les estructures cobrien uns nivells de sorra amb alguns fragments de materials medievals. Es tracta d'un estrat que només es va poder observar a nivell superficial ja que la cota necessària per l'obra no n'implicava l'excavació.

Com hem dit abans, gràcies al coneixement existent del desaparegut barri de la Ribera s'ha pogut confeccionar un plànol de les antigues cases que podem sobreposar a les

restes detectades i així tenir una visió aproximada de la zona que ocuparien els murs de la casa i sobretot la façana que ja hem comentat.

Volem remarcar la importància de les sorres com a element constructiu emprat en aquesta part de la ciutat, ja des de l'època medieval. És un bon aïllant de la humitat i a més també ofereix estabilitat a nivell de fonamentació. Les sorres ens han aparegut tant a la base de les estructures urbanes del barri, com també en un estrat adossat al propi mur del revellí.

8. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

1. Actuacions de rebaix de l'ala nord de la planta baixa.

2. Actuacions de rebaix de l'ala nord de la planta baixa.

3. Actuacions de rebaix de l'ala nord a la planta baixa.

4. Actuacions de rebaix de l'ala nord a la planta baixa.

5. Actuacions de rebaix de l'ala nord de la planta baixa.

6. Actuacions de rebaix de l'ala nord de la planta baixa.

7. Actuacions de rebaix de l'ala nord de la planta baixa.

8. Estat final de les actuacions de rebaix de l'ala nord de la planta baixa.

9. Estat final de les actuacions de rebaix de l'ala nord de la planta baixa.

10. Actuacions de rebaix de l'ala sud de la planta baixa.

11. Actuacions de rebaix de l'ala sud de la planta baixa.

12. Actuacions de rebaix de l'ala sud de la planta baixa.

13. Actuacions de rebaix de l'ala sud de la planta baixa.

14. Cala de sondeig a l'ala nord de la planta baixa.

15. Cala de sondeig a l'ala nord de la planta baixa.

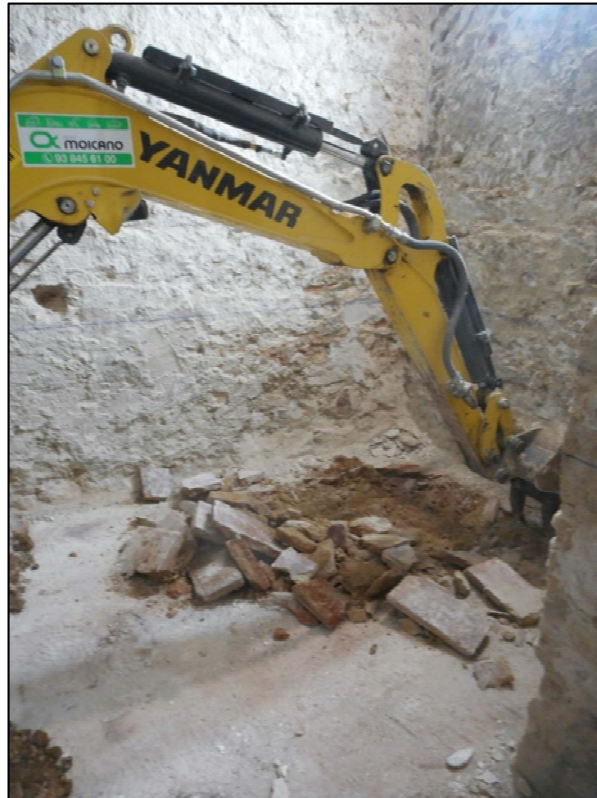
16. Cales de sondeig a la planta sotterrani, àmbit A.

17. Estat inicial de l'àmbit B.

18. Cales de sondeig a la planta sotterrani, àmbit C.

19. Inici de les tasques de rebaix general a la planta soterrani, extracció de la pavimentació actual UE101.

20. Localització d'un traçat de clavegueram UE104, àmbit A.

21. Localització d'un traçat de clavegueram UE104, àmbit A.

22. Localització d'un traçat de clavegueram UE104, àmbit A.

23. Localització d'un traçat de clavegueram UE108, àmbit A.

24. Inici de les tasques de rebaix general a la planta sotterrani, extracció de la pavimentació actual UE101.

25. Tasques de rebaix general a la planta soterrani, àmbit B.

26. Tasques de rebaix general a la planta soterrani, àmbit B.

27. Tasques de rebaix general a la planta soterrani, àmbit B.

28. Tasques de rebaix general a la planta soterrani, àmbit B.

29. Pou UE111.

30. Àmbit B, final de les tasques de rebaix. En primer terme UE105.

31. Àmbit B, final de les tasques de rebaix. En primer terme UE106.

32. Àmbit C. En primer terme UE106.

33. Àmbit C, final de les tasques de rebaix. En primer terme UE106 (fonamentació i paret construïda).

34. Àmbit A, final de les tasques de rebaix. En primer terme UE105.

35. Àmbit A, final de les tasques de rebaix. En primer terme UE106.

36. Àmbit A, final de les tasques de rebaix. Alçat sud UE106.

37. Àmbit A, final de les tasques de rebaix. Alçat nord UE106.

38. Àmbit A, final de les tasques de rebaix. UE106.

39. Àmbit A, final de les tasques de rebaix. En primer terme UE105, al fons UE106.

40. UE109, afectada per traçat de clavegueram UE108.

41. UE109, afectada per traçat de clavegueram UE108.

42. Àmbit B, UE105.

43. Àmbit B, UE105.

44. Àmbit B, UE105.

45. Àmbit B, UE106.

46. Àmbit B, UE106.

47. Àmbit B, UE106.

48. Àmbit B, UE110.

49. Àmbit A, final.

50. Àmbit B, final.

51. Àmbit B, xarxa de clavegueram UE104-108.

52. Àmbit B, xarxa de clavegueram UE108.

53. Àmbit B, clavegueram UE108-114, convergeixen en el pou UE111.

54. Àmbit B, clavegueram UE108-104, convergeixen en el pou UE111.

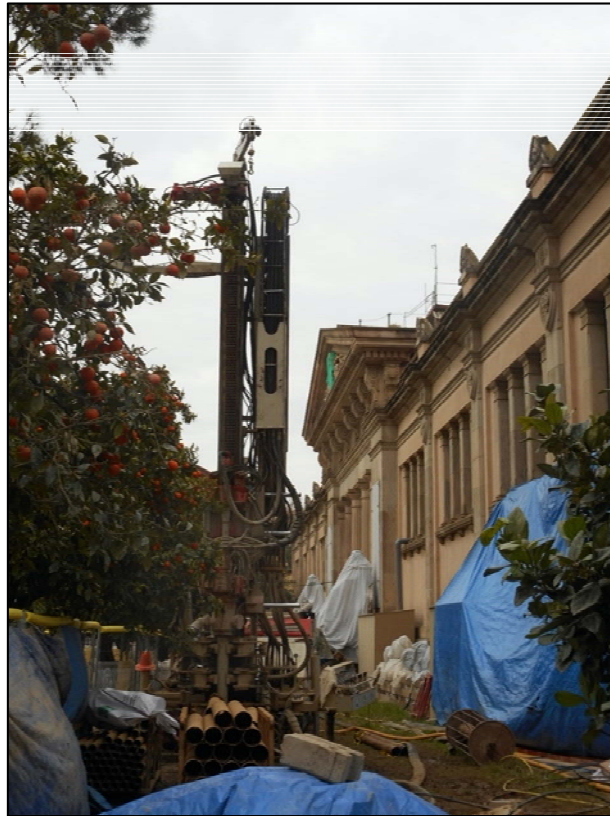

55. Àmbit B, clavegueram UE108-113, convergeixen en el pou UE111.

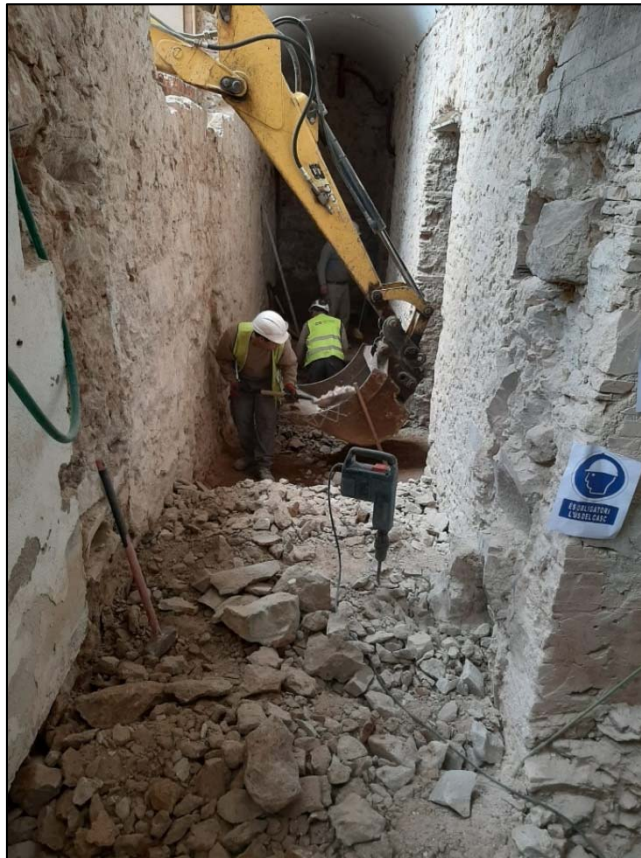

56. Àmbit B, clavegueram UE108-113, convergeixen en el pou UE111.

57. Tasques de perforació a l' explanada exterior, treballs de geotèrmia.

58. Àmbit C. Tasques de realització del fossat de l'ascensor.

59. Àmbit C. Tasques de realització del fossat de l'ascensor.

60. Àmbit C. Tasques de realització del fossat de l'ascensor.

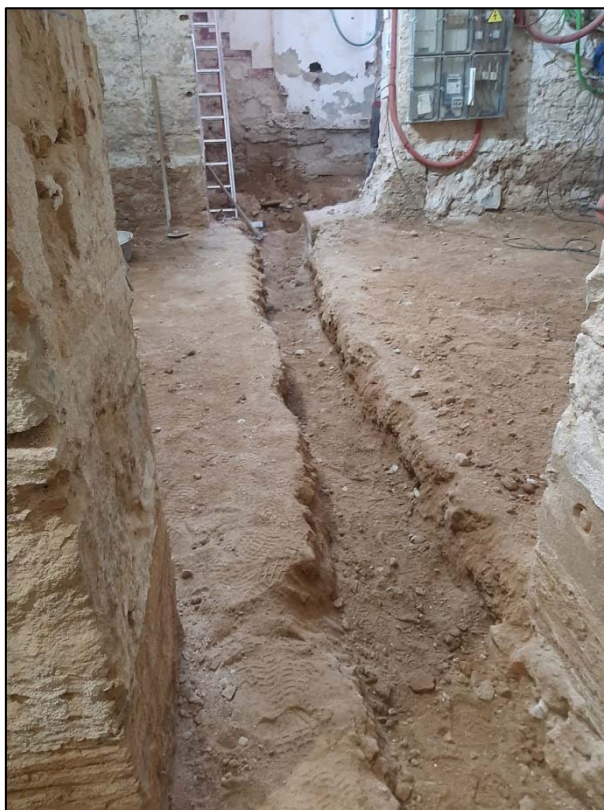
61. Àmbit C. Tasques de realització del fossat de l'ascensor, final.

62. Àmbit A. Tasques de realització de les rases per al nou sistema de sanejament.

63. Àmbit A. Tasques de realització de les rases per al nou sistema de sanejament.

64. Àmbit B. Tasques de realització de les rases per al nou sistema de sanejament.

65. Àmbit B. Tasques de realització de les rases per al nou sistema de sanejament.

Fase tractament de restes arqueològiques

66. Treballs d'enderroc dels primers 60cm de les estructures documentades. Àmbit B UE105.

67. Treballs d'enderroc dels primers 60cm de les estructures documentades. Àmbit B UE105-106.

68. Treballs d'enderroc dels primers 60cm de les estructures documentades. Àmbit B UE105-106.

69. Treballs d'enderroc dels primers 60cm de les estructures documentades. Àmbit B UE105-106.

70. Treballs d'enderroc dels primers 60cm de les estructures documentades. Àmbit B UE105-106.

71. Treballs d'enderroc dels primers 60cm de les estructures documentades. Àmbit C UE106.

72. Treballs d'enderroc dels primers 60cm de les estructures documentades. Àmbit C UE106.

73. Àmbit C, final.

74. Treballs d'enderroc dels primers 60cm de les estructures documentades. Àmbit A UE's 105-106.

75. Treballs d'enderroc dels primers 60cm de les estructures documentades. Àmbit A UE 105-106.

76. Treballs d'enderroc dels primers 60cm de les estructures documentades. Àmbit A UE 105-106.

77. Treballs d'enderroc dels primers 60cm de les estructures documentades. Àmbit A UE 105-106.

ESPAI EXTERIOR: PARC DE LA CIUTADELLA

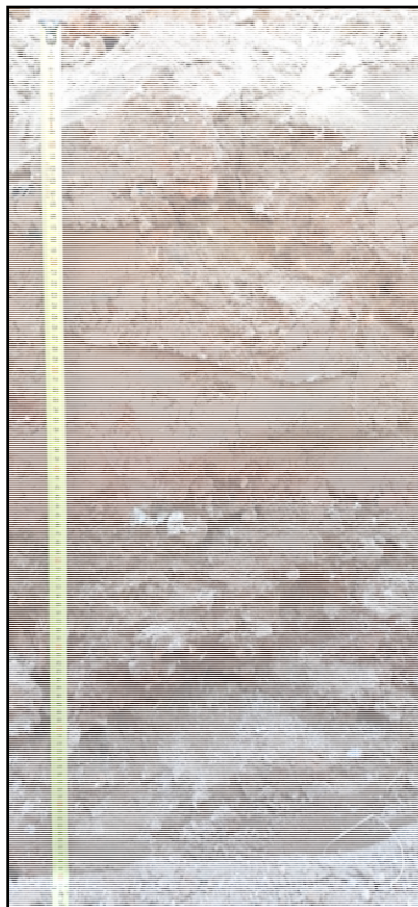
78. Inici de les rases, situada entre les dues columnes del pòrtic hel·lenístic.

79. Profunditat de la rasa inicial. Rebaix de 66 cm.

80. Llargada final de la rasa que ressegueix l'ala Est del Museu Martorell.

81. Estratigrafia UE 35, parterres vegetals i argilosos amb runa i materials moderns.

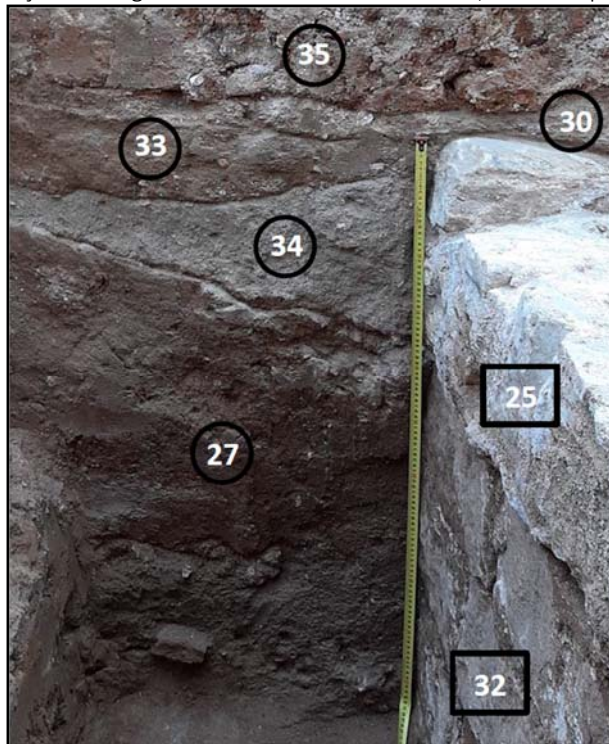
82. Alçat cara oest del mur.

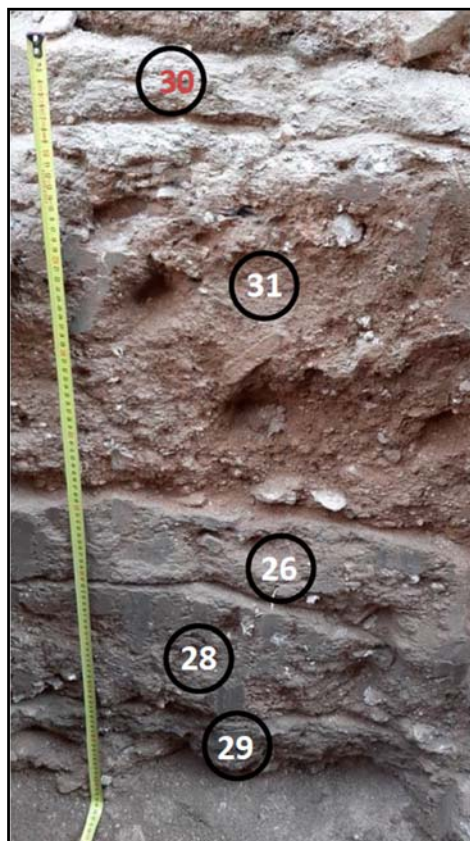
83. Alçat cara est del mur.

84. Alçat estratigrafia total d'inici de la rasa de 1,90 cm de profunditat.

85. Alçat estratigrafia pertanyent a costat Oest del mur.

86. Alçat estratigrafia total d'inici de la rasa de 1,90 cm de profunditat.

87. UE 25, mur de pedres irregulars, morter blanc i totxanes. Amplada 90 cm.

88. Alçat UE 32, revellí borbònic, cara oest del mur.

89. Alçat UE 32, revellí borbònic, cara est del mur.

90. Cobriment del revellí.

91. Cobriment cara est del revellí.

92. Cobriment cara oest del revellí.

93. UE 51 Amplada 40 cm.

94. UE 51 Llargada 50 cm.

95. UE 51 Alçat 50 cm.

96. UE 52 Amplada 40 cm.

97. UE 52 Llargada 40 cm.

98. :UE 52 Alçat 30 cm.

99. UE 53 Amplada 50 cm.

100.UE 53 Llargada 50 cm.

101.UE 53 Alçat 40 cm.

102.UE 54 Amplada 40.

103.UE 54 Llargada 40 cm.

104.UE 54 Alçat 40 cm.

105.UE 55 Amplada 60 cm.

106. UE 55 Llargada 40 cm

107. UE 55 Alçat 30 cm.

108. UE 56 Amplada 50 cm.

109. UE 56 Alçat 40 cm

110. Localització pilastres modernes rasa oest.

111. Excavació realitzada per a la fonamentació de la rampa d'accés a l'edifici

112.Excavació finalitzada de la fonamentació de la rampa d'accés a l'edifici.

ESPAI EXTERIOR: PASSEIG PICASSO

113. Zona plantejada del Pou 2.

114. Inici excavació Pou 2.

115. Tall estratigràfic de l'inici del Pou 2.

116. Procés d'entaulament del Pou 2.

117. Procés d'excavació de la UE 6 al Pou 2.

118. Inici d'excavació de la Mina 2 des del Pou 2. S'observa la zona per on discorre la UE 10.

119. Alçat del mur UE 9.

120. Entaulat del mur UE 9.

121. Excavació frontal de la Mina 2 i el paviment UE 12.

122. Marcat en el calaix les restes del paviment UE 12.

123. Final de l'excavació de la Mina 2 amb la paret del col·lector al fons.

124. Inici excavació del Pou 3 adjacent a la façana del Museu.

125. Procés d'excavació del Pou 3.

126. Final d'excavació i entaulament del Pou 3.

127. Excavació de la Mina 1.

128. Excavació de la Mina 1 amb les UE 14, 15, 16 i 17.

129. Detall de l'orifici UE 18.

130. Detall de les estructures documentades a la Mina 1

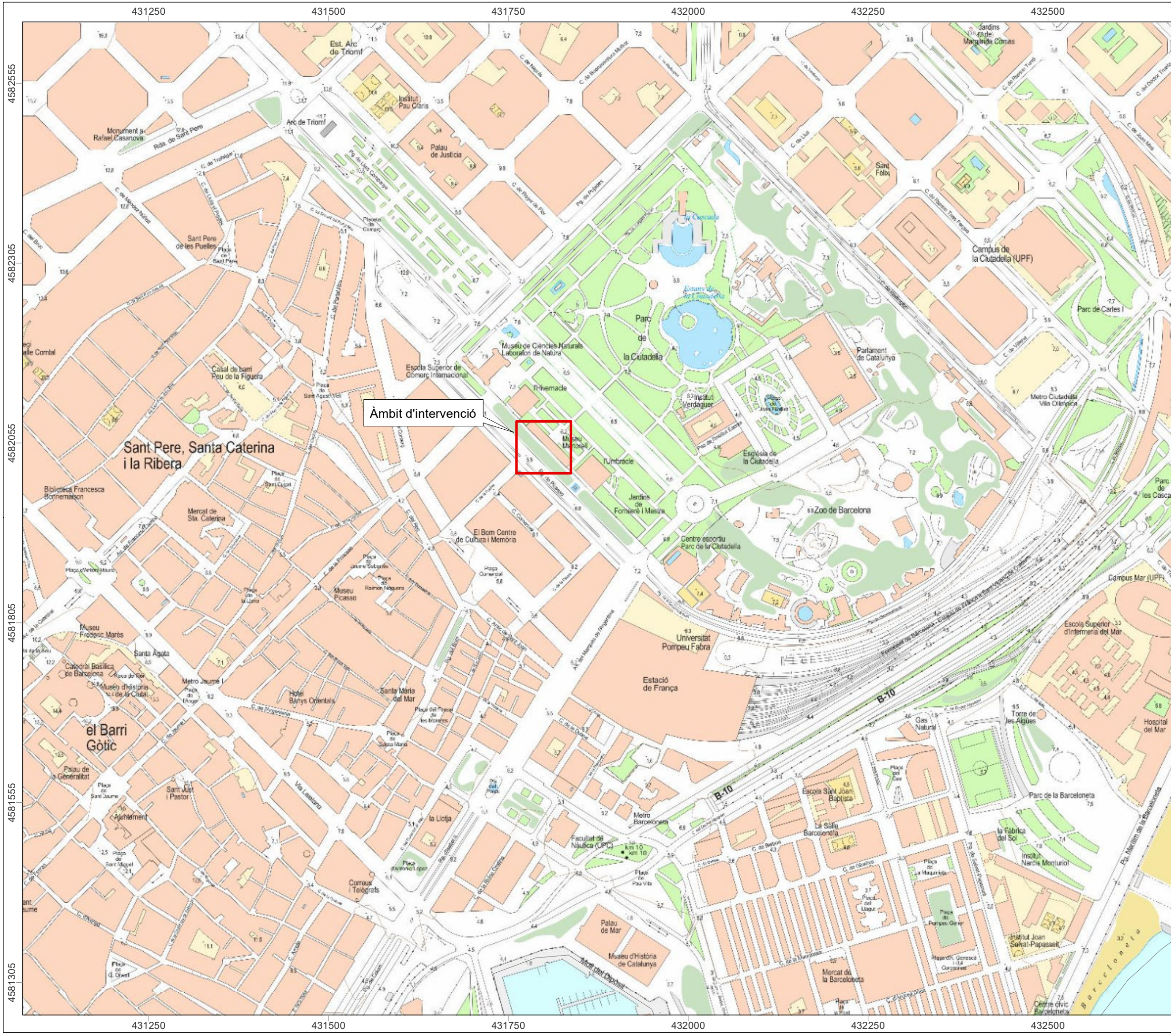
131. Rebliment amb sorres relacionades amb la construcció del col·lector.

132. En primer terme el paviment UE 19 amb la llinda UE 18

9. DOCUMENTACIÓ PLANIMETRICA

NOM DEL PROJECTE

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA EFECTUADA AL PASSEIG PICASSO 9-11, PASSEIG DE PUJADES 121 (MUSEU MARTORELL-PARC DE LA CIUTADELLA).

CODI: 030/21

MUNICIPI

BARCELONA

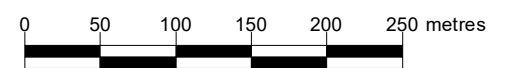
DISTRICTE

CIUTAT VELLA

LLEENDA

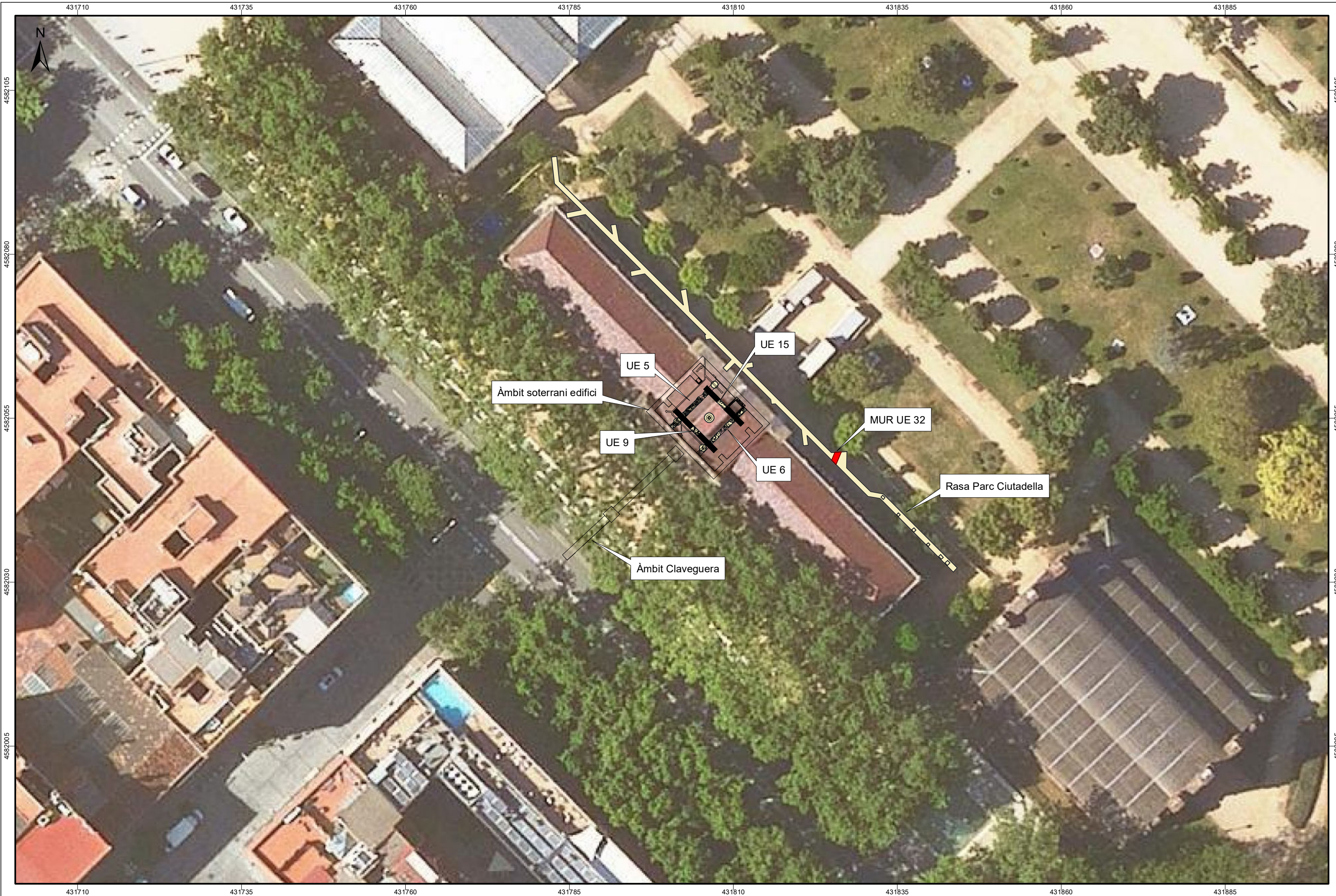
Escala 1:5.000

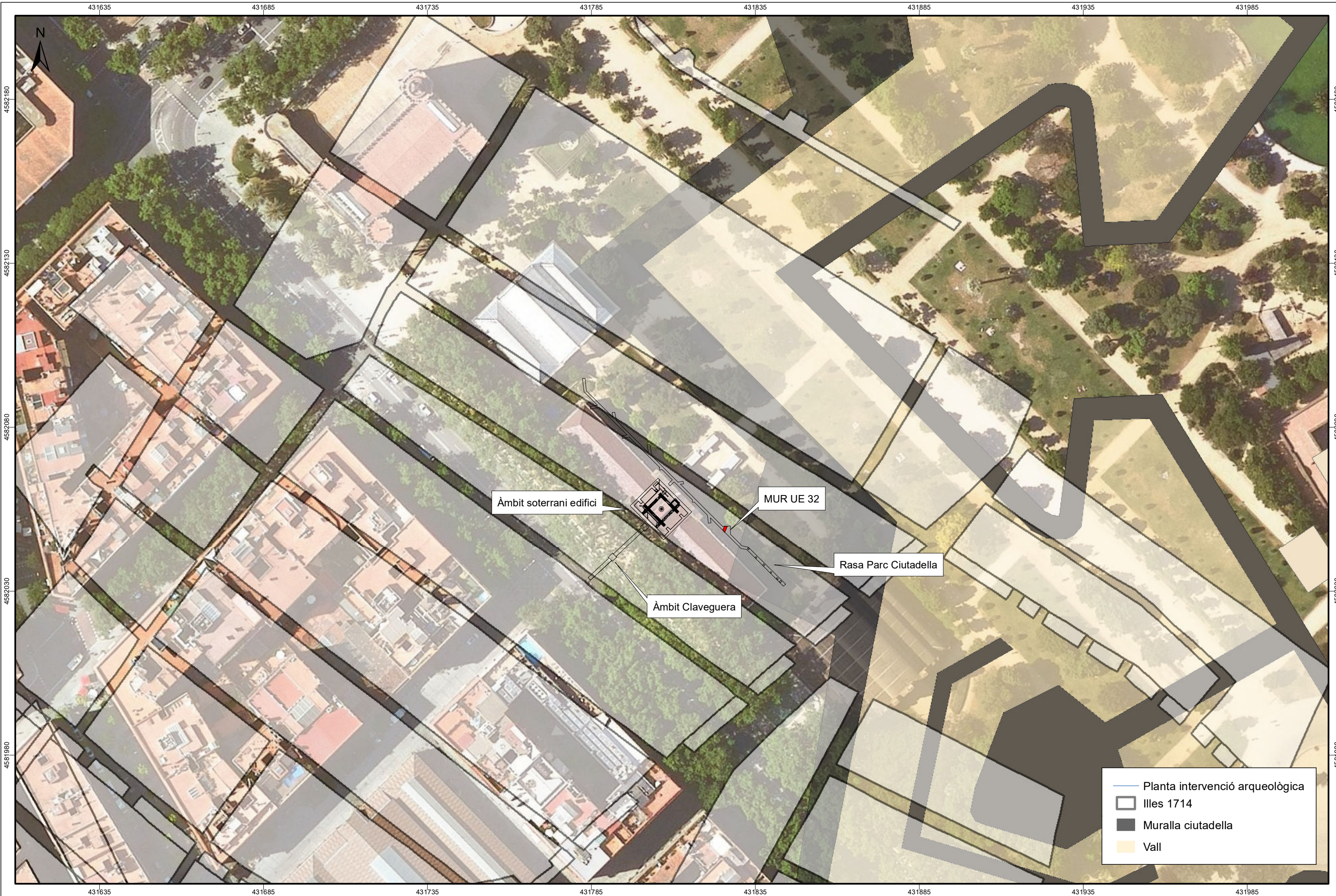
originals DIN-A3

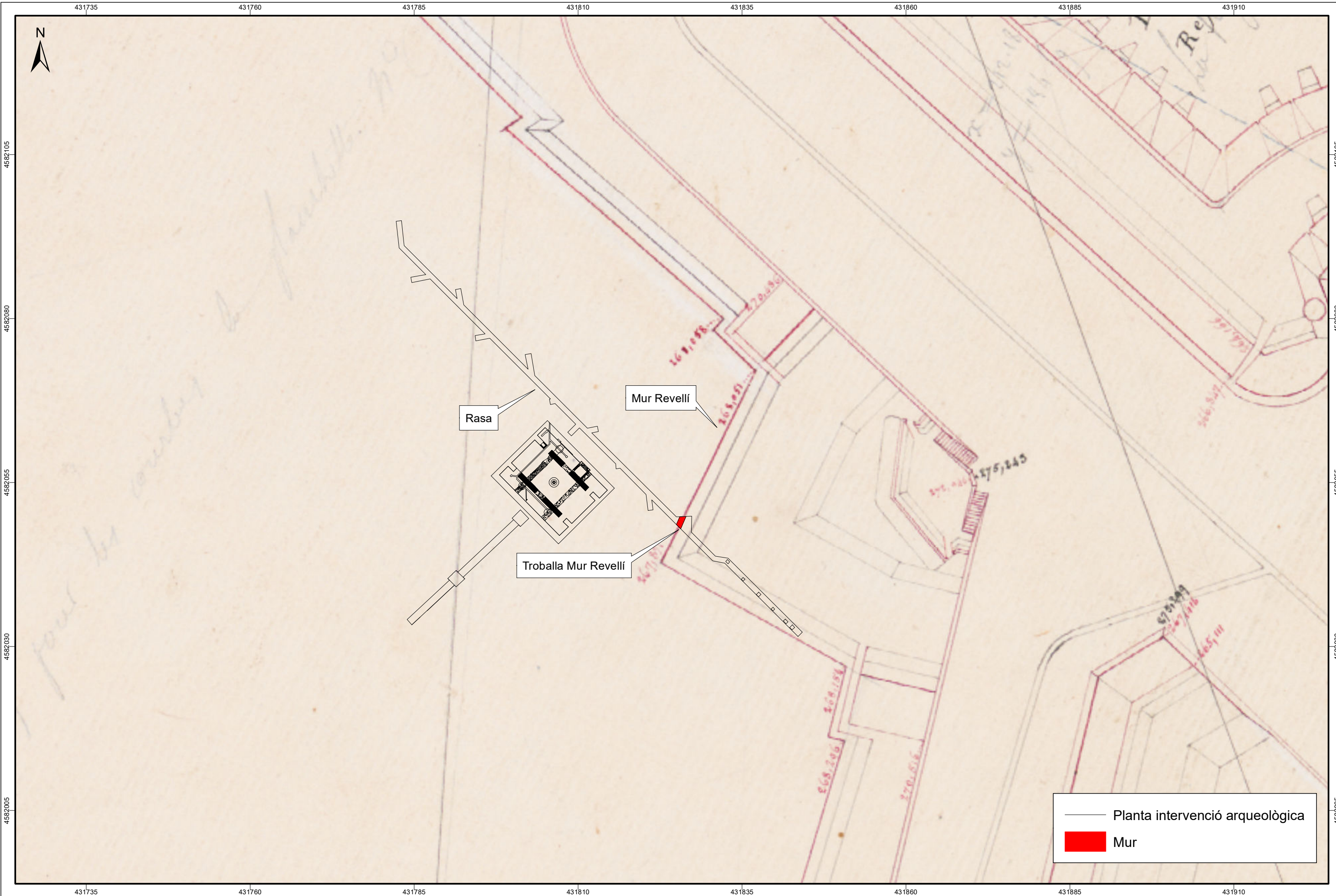
BASE CARTOGRÀFICA: ICC www.icc.cat
PROJECCIÓ UTM FUS 31N / ETRS 89

PLÀNOL NÚM.: 1

Rasa

Mur Revellí

Troballa Mur Revellí

— Planta intervenció arqueològica

■ Mur

NOM DEL PROJECTE:
Intervenció arqueològica efectuada al Passeig Picasso 9-11,
Passeig de Pujades 121 (Museu Martorell-Parc de la Ciutadella). Codi: 030/21

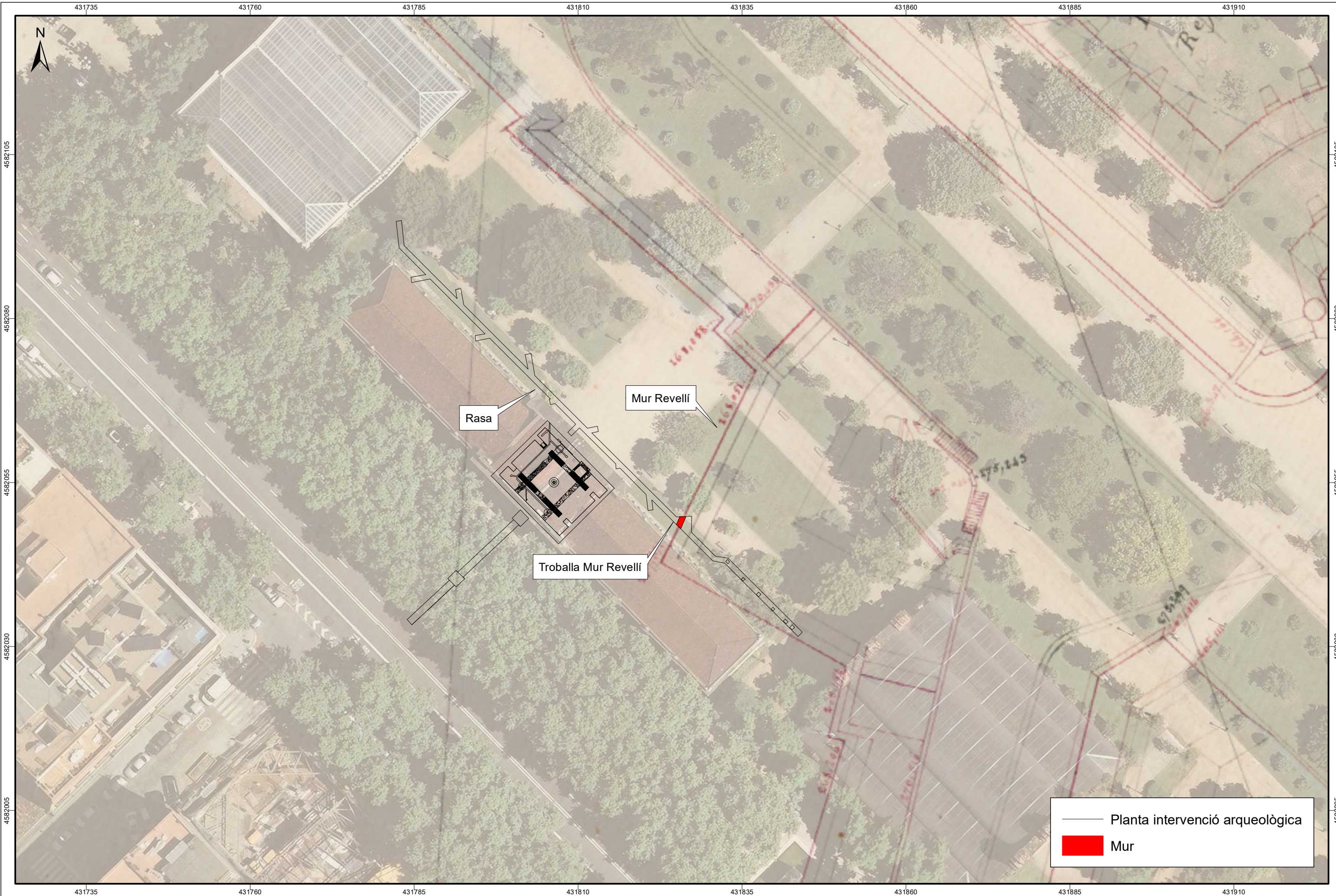
ARQUEÒLEG:
Rony J.Castillo
Miriam Esqué
Laura Sendín

CARTOGRAFIA:
Alex Moreno

ESCALES:
1:500
ORIGINALS DIN-A3
NUMÈRICA | GRÀFICA

NOM DEL PLÀNOL:
Detall rasa i troballa mur,
Lever-Nivelé 1827

DATA:
gener 2024
PLÀNOL:
5

— Planta intervenció arqueològica

Mur

NOM DEL PROJECTE:
 Intervenció arqueològica efectuada al Passeig Picasso 9-11,
 Passeig de Pujades 121 (Museu Martorell-Parc de la Ciutadella). Codi: 030/21

ARQUEÒLEG:
 Rony J.Castillo
 Miriam Esqué
 Laura Sendín

CARTOGRAFIA:
 Alex Moreno

ESCALES:
 1:500
 ORIGINALS DIN-A3
 NUMÈRICA GRÀFICA

NOM DEL PLANOL:
 Detall rasa i troballa mur,
 Lever-Nivelé 1827

DATA:
 gener 2023
 PLANOL:
 6

RASA

.7,20

.5,21

.7,20

A'+

6,12

+A

.7,19

25

.5,20

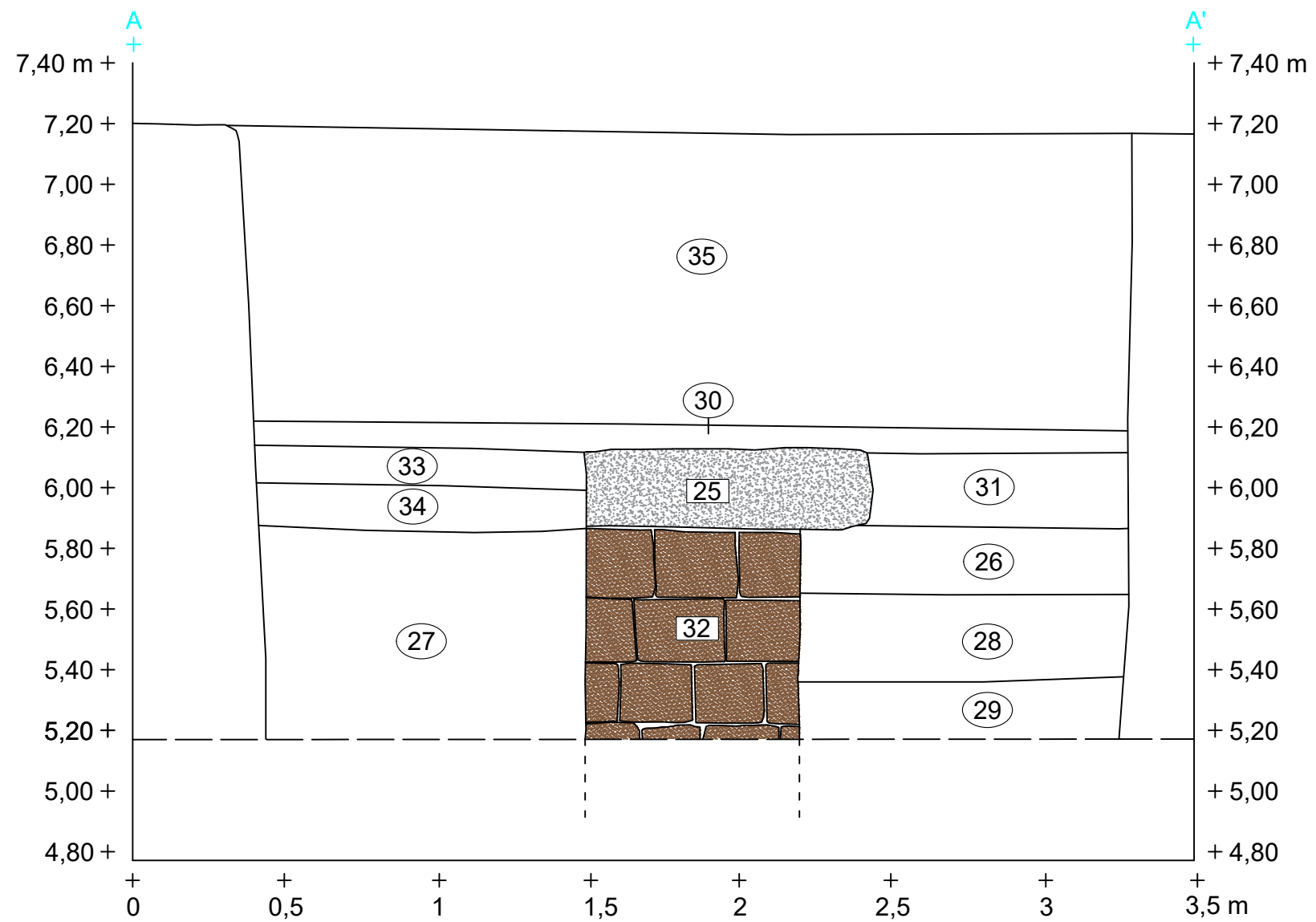
6,10

.5,19

.7,20

RASA

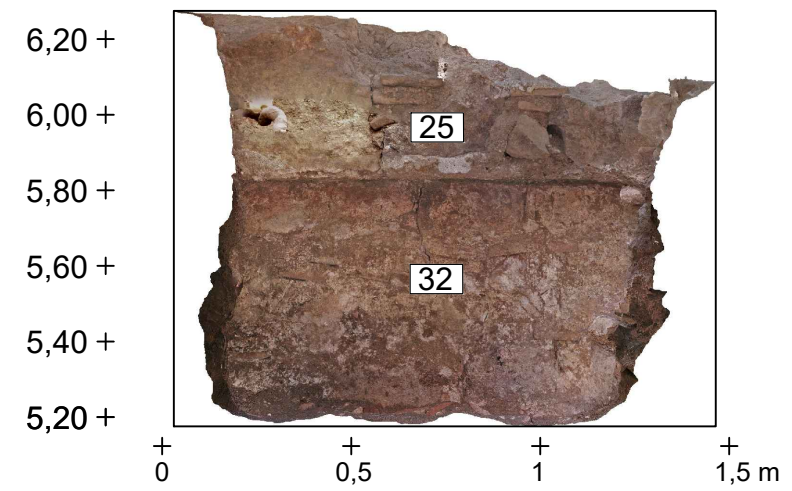
 MORTER

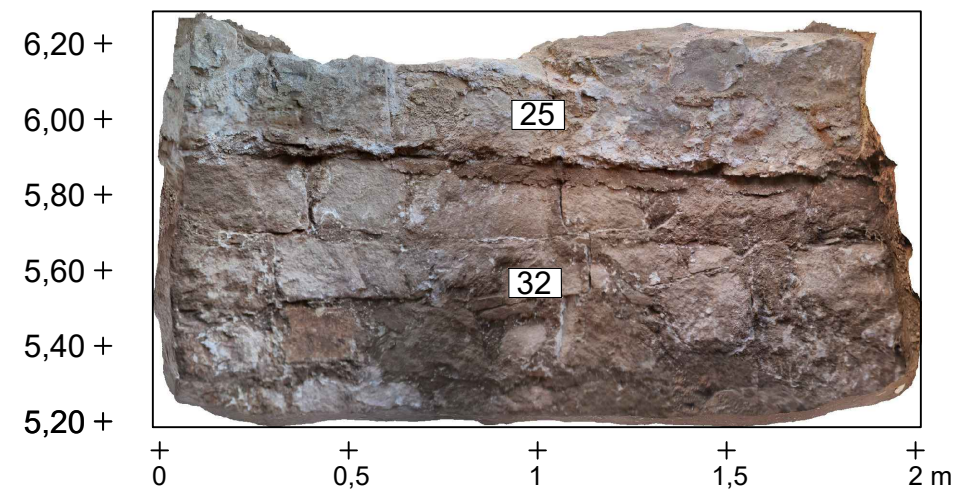
CARREUS

 MORTER

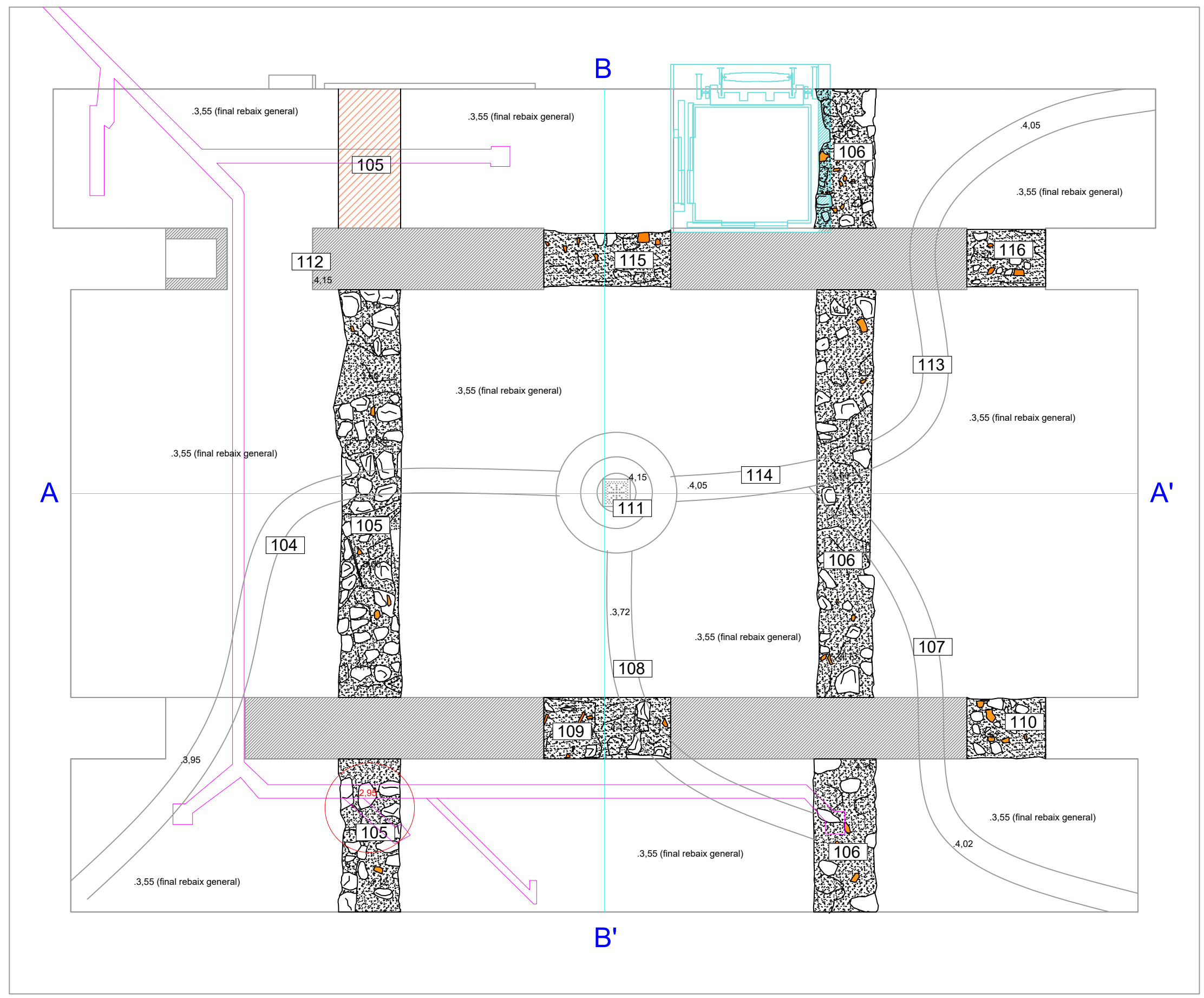
ALÇAT OEST

ALÇAT EST

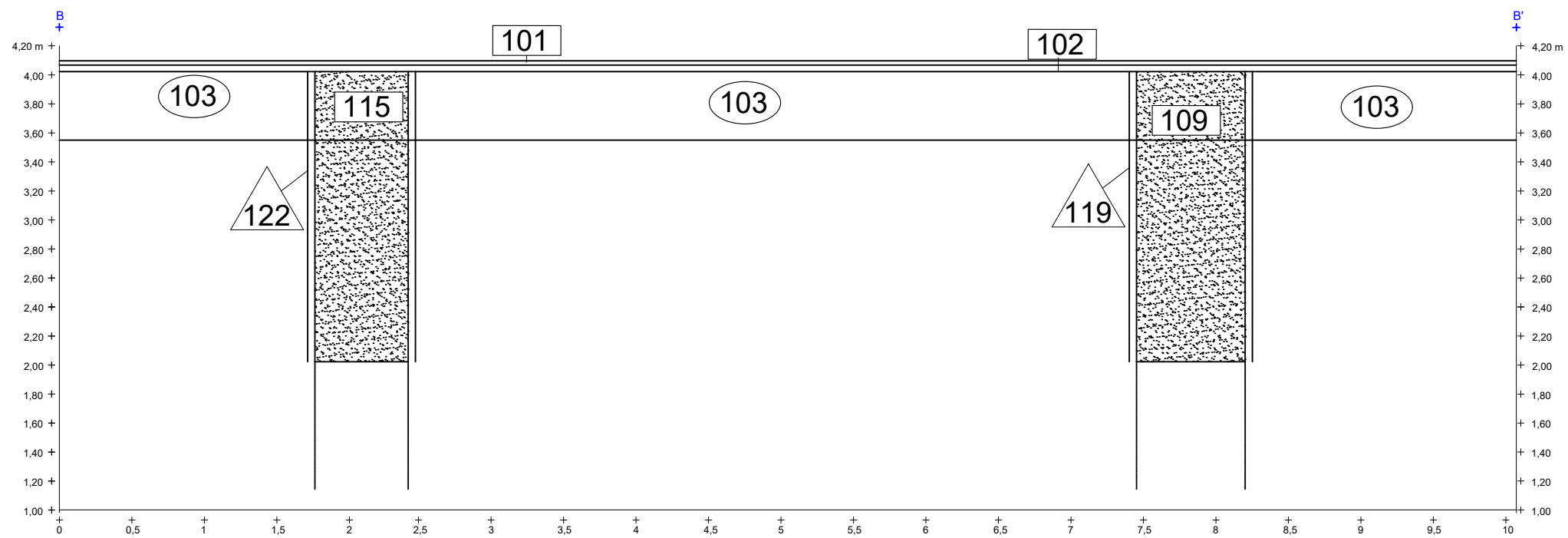
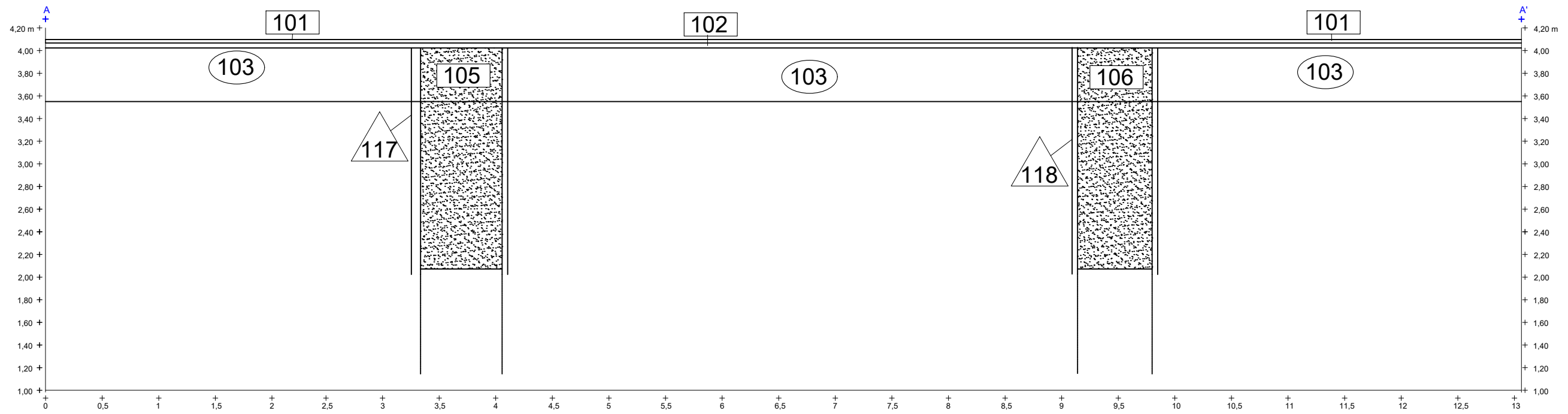
ALÇATS REALITZATS AMB FOTOGRAFIA 3D

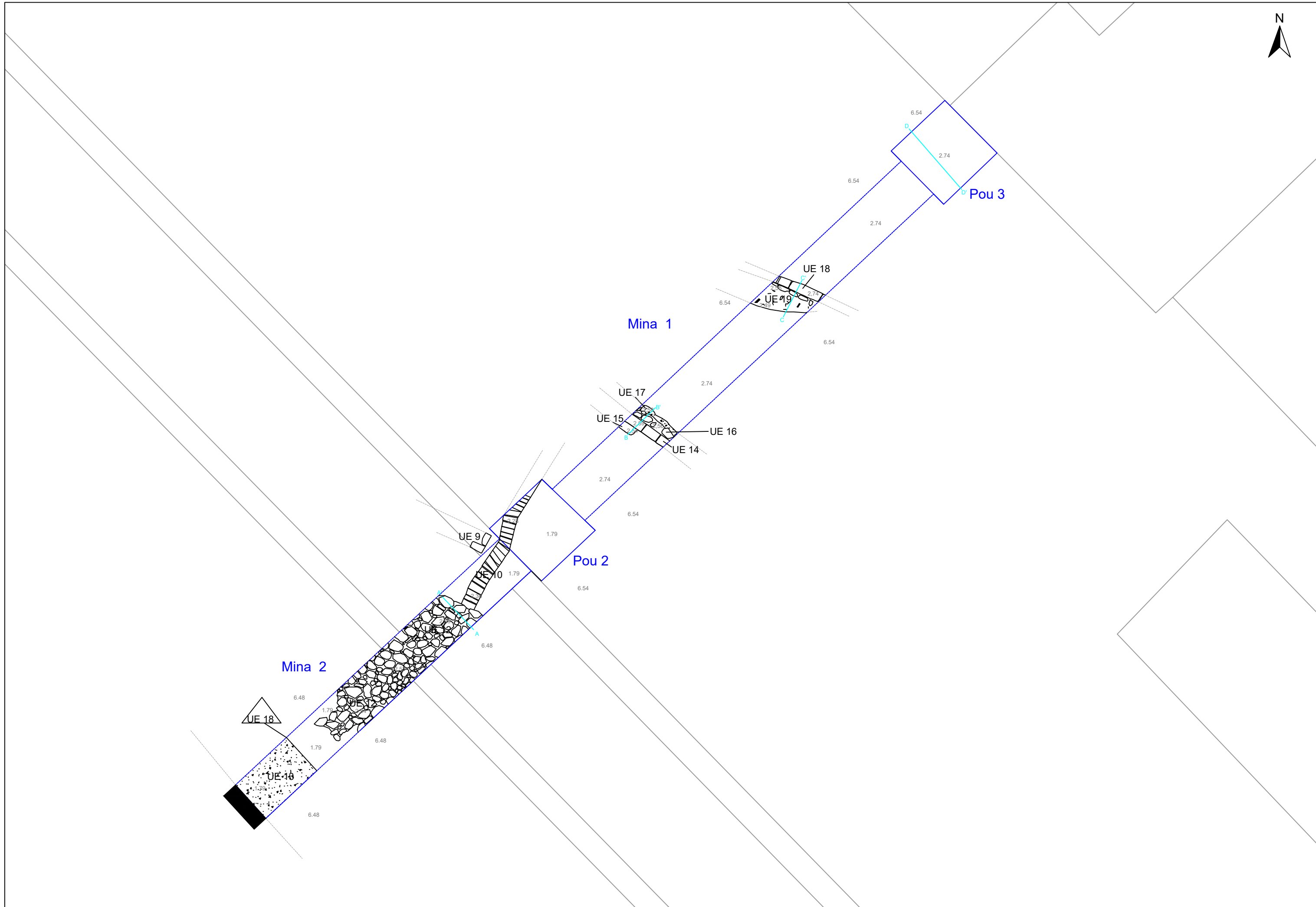

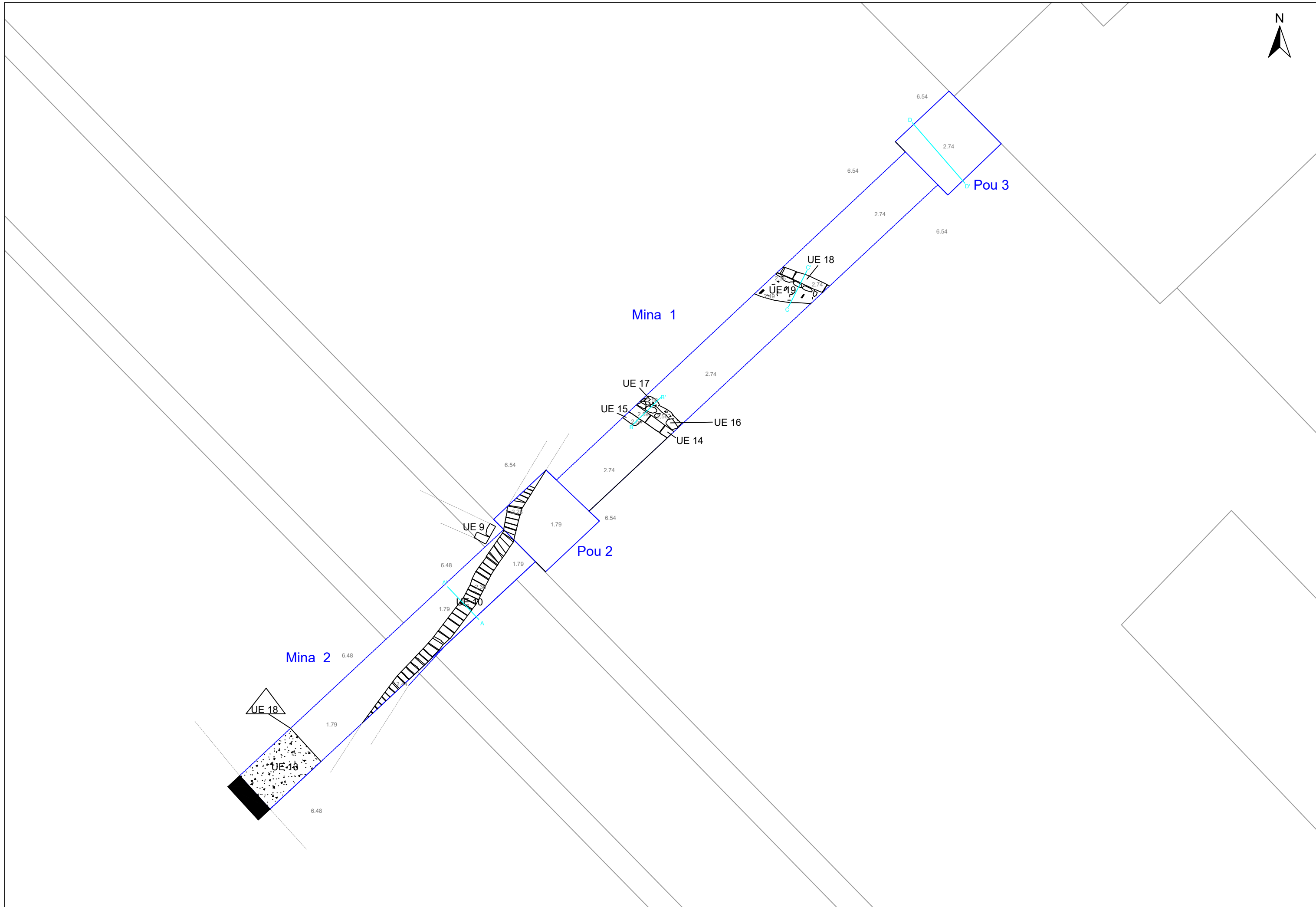
3,62 / 2,95 -Cotes / Cotes finals xarxa sanejament

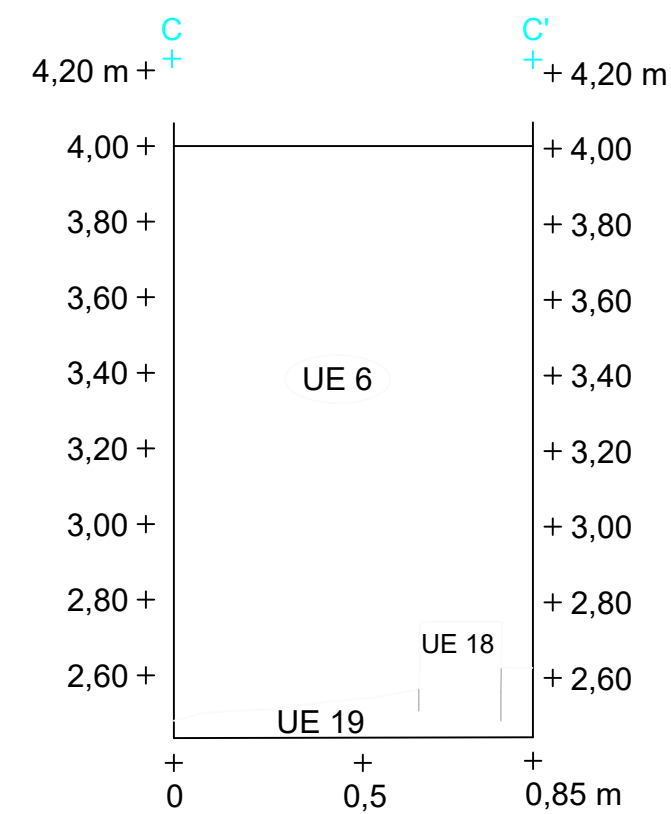
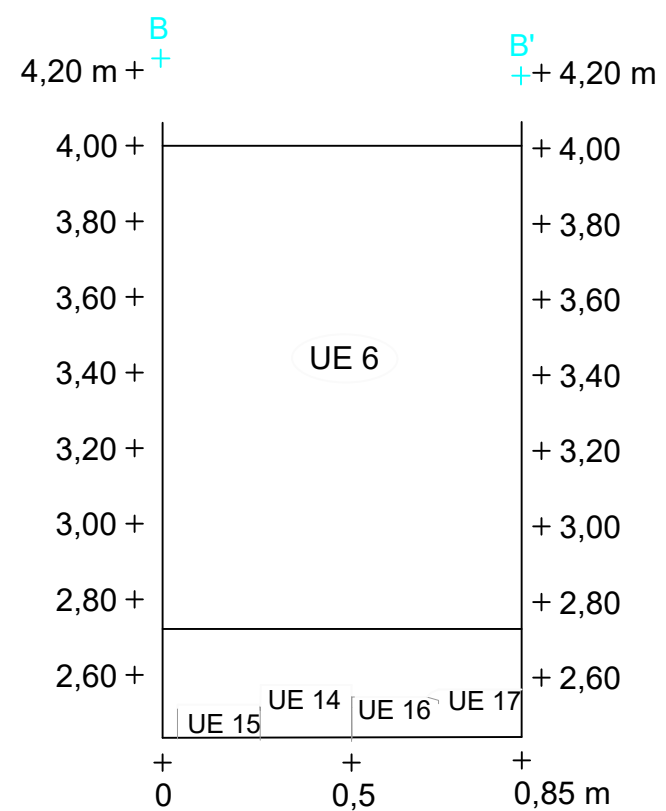
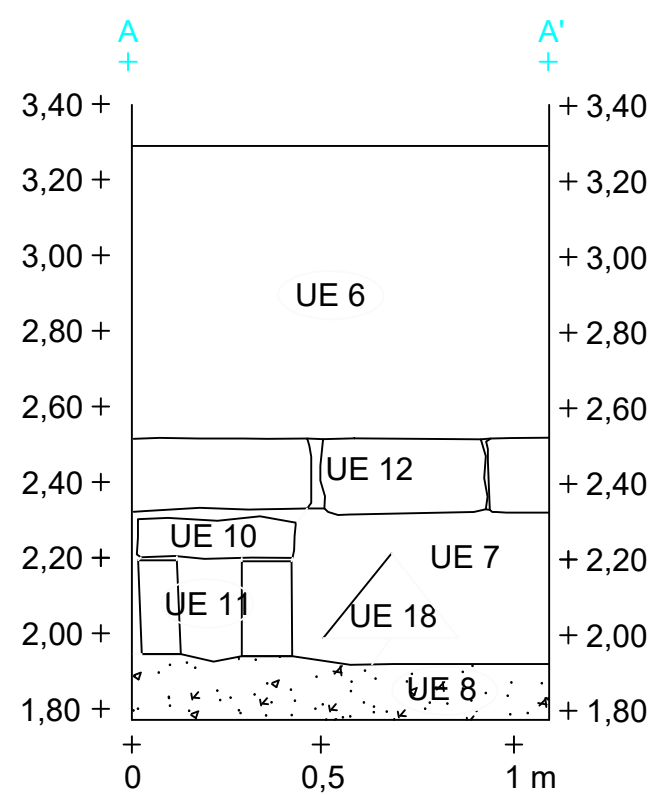
- Punts d'afectació de la xarxa de sanejament (augment -60cm respecte cota final general)
- nova xarxa de sanejament
- Fossat ascensor
- Planta obra- edifici Museu Martorell
- Maons/rajols
- Morter de calç blanc
- Secció A-A'

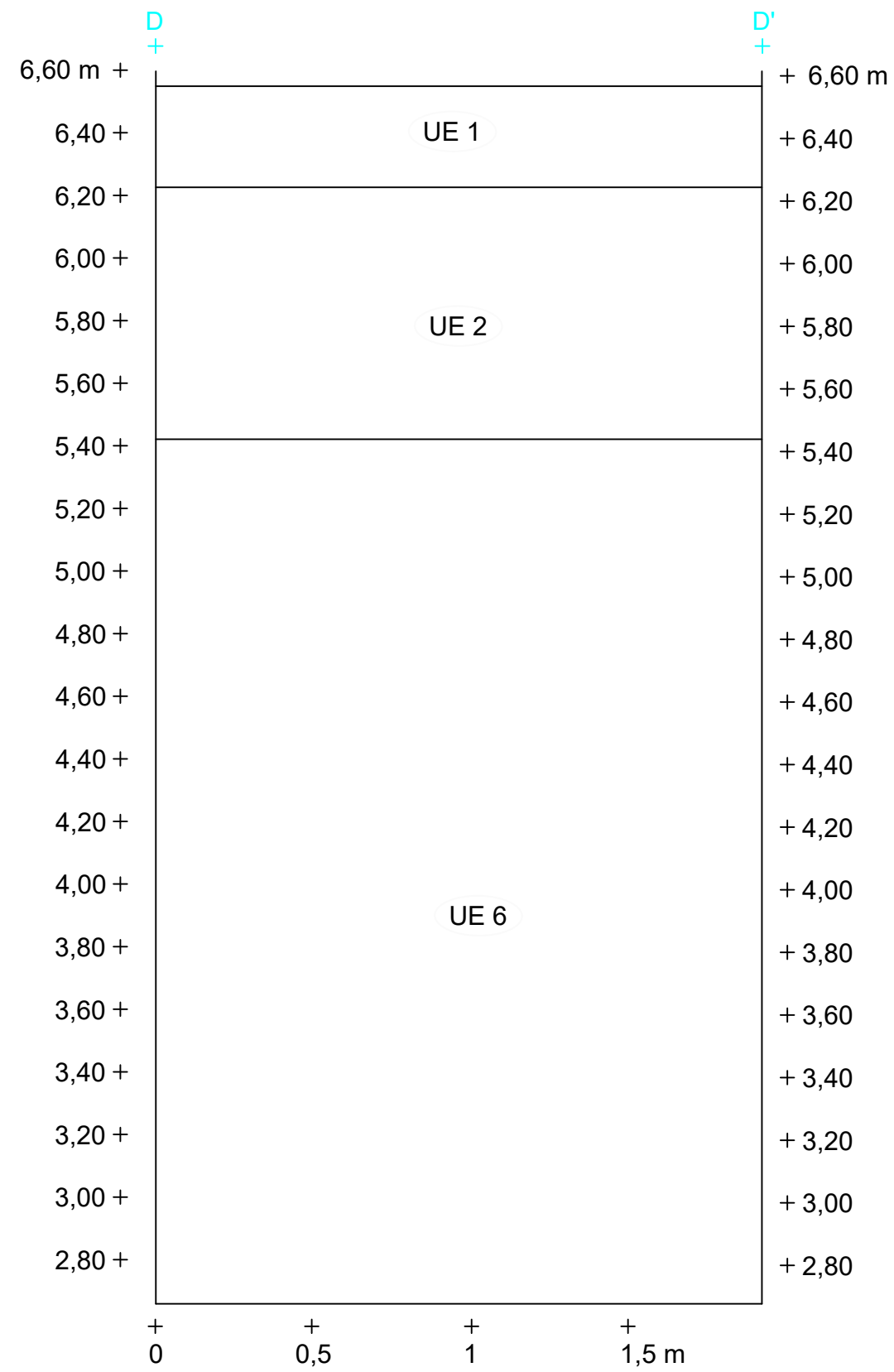
PS -3.68

10. UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES

Fitxa d'Unitat Estratigràfica		UE : 1	
Sector: POU 2, MINA 2 MUSEU MARTORELL		Cronologia: s. XX-XXI	
DEFINICIÓ :	Nivell		
DESCRIPCIÓ :	Nivell superficial actual. Té una potència de 30cm. està compost de sorra, terra i restes vegetals. De compactació mitjana. S'estén fora de l'àrea excavada		
COTES :	6,54-6,24		
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a
	Rebleix a		Es reblert per
	Cobreix a	2	Es cobert per
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

Fitxa d'Unitat Estratigràfica		UE : 2	
Sector: POU 2, MINA 2 MUSEU MARTORELL		Cronologia: s. XIX	
DEFINICIÓ :	Estrat.		
DESCRIPCIÓ :	Nivell aportat d'època contemporània. Compost de terra, sorra, restes de material constructiu, carbons i fragments de ceràmica. Segurament està relacionat amb els moviments de terra per urbanitzar l'espai per l'Exposició Universal de 1888. De compactació mitjana. S'estén fora de l'àrea excavada.		
COTES :	6,24-5,64		
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a
	Rebleix a		Es reblert per
	Cobreix a	6	Es cobert per
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

Fitxa d'Unitat Estratigràfica		UE : 3	
Sector: POU 3, MUSEU MARTORELL		Cronologia: Època medieval	
DEFINICIÓ :	Estrat		
DESCRIPCIÓ :	Nivell de color marró fosc, amb material ceràmic, fauna, cendres i alguns carbons. La textura és bastant compacta i se n'ha documentat un gruix de 20 cm. tot i que continua per sota de la cota d'excavació.		
COTES :	3,04-2.84		
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a
	Rebleix a		Es reblert per
	Cobreix a		Es cobert per
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

Fitxa d'Unitat Estratigràfica		UE : 5	
Sector: : POU 2, MINA 2 MUSEU MARTORELL		Cronologia: Finals del segle XX	
DEFINICIÓ :	Negativa. Retall		
DESCRIPCIÓ :	Retall de la rasa de la construcció del col·lector actual del passeig Picasso.		
COTES :	3,49 -1,80_ m snm		
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a
	Rebleix a		Es reblert per 13
	Cobreix a		Es cobert per
	Talla a	6, 7, 8, 10, 11 i 12	Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

Fitxa d'Unitat Estratigràfica		UE : 6		
Sector: : POU 2, MINA 2 MUSEU MARTORELL		Cronologia: Època moderna		
DEFINICIÓ :	Estrat			
DESCRIPCIÓ :	Nivell d'enderroc compost de runa, terra i sorra. És de compactació mitjana i l'hem interpretat com l'enderroc del barri de Ribera per a la construcció de la Ciutadella borbònica.			
COTES :	5,64-2,24			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	7, 10, 12, 14, 15, 16,17,18,19	Es cobert per	2, 3
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a	9	Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica		UE : 7		
Sector: : POU 2, MINA 2 MUSEU MARTORELL		Cronologia: Època medieval		
DEFINICIÓ :	Estrat			
DESCRIPCIÓ :	Nivell de sorres i terra argilosa amb presència de material ceràmic d'època medieval i fauna. La textura és bastant compacta i té una potència de 50 cm. S'estén fora els límits de l'excavació.			
COTES :	2,44-1,94			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	8	Es cobert per	6
	Talla a		Tallat per	9, 10, 20
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 8	
Sector: POU 2, MINA 2 MUSEU MARTORELL		Cronologia: Època medieval		
DEFINICIÓ :	Estrat			
DESCRIPCIÓ :	Nivell de sorres amb presència de material ceràmic d'època medieval i fauna. La textura és bastant solta i se n'ha documentat un gruix de 20 cm. tot i que continua per sota de la cota d'excavació.			
COTES :	1,94-1,74			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	7
	Talla a		Tallat per	9
	Es recolza a		Se li recolza	10
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 9	
Sector: MINA 2. MUSEU MARTORELL		Cronologia: Època medieval		
DEFINICIÓ :	Estructura positiva			
DESCRIPCIÓ :	Mur o pilar construït amb pedres treballades de mida mitjana (50 cm x 15 cm aproximadament) i lligades amb morter de calç. Continua a una cota superior (n'hem documentat uns 95 cm) i en planta també s'estén fora dels límits de l'excavació. La orientació és NO-SE.			
COTES :	5,64-1,90			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	
	Talla a	7 i 8	Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 10	
Sector: MINA 2. MUSEU MARTORELL		Cronologia: Època medieval		
DEFINICIÓ :	Estructura positiva			
DESCRIPCIÓ :	Tram de claveguera, obrat amb pedres mitjanes i grans unides amb morter de calç, amb una amplada de 35 cm. S'estén fora dels límits de l'excavació i la orientació és NO-SE.			
COTES :	2,44-2,14			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a	20	Es reblert per	11,
	Cobreix a		Es cobert per	6 i 12
	Talla a	7	Tallat per	
	Es recolza a	8	Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 11	
Sector: MINA 2. MUSEU MARTORELL		Cronologia: Època medieval		
DEFINICIÓ :	Estrat			
DESCRIPCIÓ :	Rebliment de la claveguera UE 10, de textura compacta i de color gris verdós, amb presència de carbons.			
COTES :	2,15-2,00			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a	10	Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 12	
Sector: MINA 2. MUSEU MARTORELL		Cronologia: Època moderna		
DEFINICIÓ :	Estructura positiva			
DESCRIPCIÓ :	Paviment.			
COTES :	2,50-2,30			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	7, 10	Es cobert per	6
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a	8	Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 13	
Sector: MINA 2. MUSEU MARTORELL		Cronologia: s. XX		
DEFINICIÓ :	Estrat			
DESCRIPCIÓ :	Rebliment de la rasa del col·lector format íntegrament per sorres.			
COTES :	3,49 -1,80_ m snm			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a	5	Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 14	
Sector: MINA 1 MUSEU MARTORELL			Cronologia: Anterior al 1715	
DEFINICIÓ :	Estructura positiva			
DESCRIPCIÓ :	Marxapeu de l'antiga línia de façana, que formava part d'un edifici del barri de Ribera. Està format per diverses pedres mitjanes, amb una amplada de 22 cm i unides amb morter de calç. S'estén fora dels límits de l'excavació.			
COTES :	2,59 m snm			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	6
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	15 i 16
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 15	
Sector: MINA 1. MUSEU MARTORELL			Cronologia: Anterior al 1715	
DEFINICIÓ :	Estructura positiva			
DESCRIPCIÓ :	Estructura indeterminada, o bé un possible graó. Està construït amb pedres i morter de calç i s'estén per fora els límits de l'excavació.			
COTES :	2,54			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	6
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a	14	Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 16	
Sector: MINA 1. MUSEU MARTORELL		Fase: Planta soterrani	Cronologia: Anterior al 1715	
DEFINICIÓ :	Estructura positiva			
DESCRIPCIÓ :	Paviment de la finca documentada, construït de pedres petites i mitjanes i morter de calç. S'estén fora dels límits de l'excavació			
COTES :	2,56			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	6 i 17
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a	14	Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE : 17	
Sector: MINA 1. MUSEU MARTORELL		Cronologia: Anterior al 1715			
DEFINICIÓ :	Estructura positiva				
DESCRIPCIÓ :	Possible reparació d'una estructura o del paviment, obra amb pedres petites i algun totxo, i unit amb morter de calç.. S'estén fora dels límits de l'excavació.				
COTES :	2,58				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a	16	Es cobert per	6	
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE : 18	
Sector: MINA 1. MUSEU MARTORELL		Cronologia: Anterior al 1715			
DEFINICIÓ :	Estructura positiva				
DESCRIPCIÓ :	Possible vorera de carrer o part d'un dipòsit, fet de pedres mitjanes i treballades, d'orientació NE-SO. Es situa a l'extrem NE de la mina 1. Continua en cota inferior i també fora dels límits de la Mina.				
COTES :	2,74-2,54				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a		Es cobert per	6	
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega	19	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE : 19	
Sector: MINA 1. MUSEU MARTORELL		Cronologia: Anterior al 1715			
DEFINICIÓ :	Estructura positiva				
DESCRIPCIÓ :	Paviment de la finca documentada, construït de pedres petites i totxos massissos, amb terra piconada i morter de calç. De compactació molt elevada, i presenta una pendent de nord a sud. Es documenta una àrea de 70 x 40 cm. S'estén fora dels límits de l'excavació.				
COTES :	2,56-2,49				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a		Es cobert per	6	
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a	18	Se li entrega		

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 20	
Sector: MINA 2. MUSEU MARTORELL			Cronologia: Època medieval	
DEFINICIÓ :	Estructura negativa			
DESCRIPCIÓ :	Retall del tram de claveguera UE 10.			
COTES :	2,44-2,14			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	10
	Cobreix a		Es cobert per	
	Talla a	7	Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 25	
Sector: MUSEU MARTORELL EXTERIOR CIUTADELLA			Cronologia: s. XVIII-XIX	
DEFINICIÓ :	Estructura negativa			
DESCRIPCIÓ :	Mur de pedra i morter de calç amb presència de totxanes.			
COTES :	6,34 / 6,04			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	26, 32	Es cobert per	30
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	33
	S'entrega a		Se li entrega	31,34

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 26	
Sector: MUSEU MARTORELL EXTERIOR CIUTADELLA			Cronologia: s. XVIII-XIX	
DEFINICIÓ :	Estrat			
DESCRIPCIÓ :	Argilós marró no compacte, de 22 cm de gruix			
COTES :	6,04 / 5,74			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	28	Es cobert per	25
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	32
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 27	
Sector: MUSEU MARTORELL EXTERIOR CIUTADELLA		Cronologia: s. XVIII-XIX		
DEFINICIÓ :	Estrat			
DESCRIPCIÓ :	Argilós compacte marró amb representació de material constructiu. No podem saber el final de l'estrat, ja que per temes de seguretat no podem baixar més d'un metre de la cota inicial del mur.			
COTES :	5,74 / 5,50			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	34
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a	32	Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 28	
Sector: MUSEU MARTORELL EXTERIOR CIUTADELLA		Cronologia: s. XVIII-XIX		
DEFINICIÓ :	Estrat			
DESCRIPCIÓ :	Argilós marró més disgregat per acumulació material constructiu.			
COTES :	5,74 / 5,50			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	29	Es cobert per	26
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a	32	Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 29	
Sector: MUSEU MARTORELL EXTERIOR CIUTADELLA		Cronologia: s. XVIII-XIX		
DEFINICIÓ :	Estrat			
DESCRIPCIÓ :	Argilós marró fosc compacte degut a la cremació de les terres. Hi ha molta presència de carbons. Alguna teula. No podem saber el final de l'estrat, ja que per temes de seguretat no podem baixar més d'un metre de la cota inicial del mur.			
COTES :	5,50 / 5,30			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	28
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a	32	Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE : 30
Sector: MUSEU MARTORELL EXTERIOR CIUTADELLA		Cronologia: s. XIX		
DEFINICIÓ :	Estrat			
DESCRIPCIÓ :	Sorrenc sense material			
COTES :	6,49 / 6,41			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	25, 31, 33	Es cobert per	35
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE : 31
Sector: MUSEU MARTORELL EXTERIOR CIUTADELLA		Cronologia: S XVIII-XIX		
DEFINICIÓ :	Estrat			
DESCRIPCIÓ :	Argilós compacte ataronjat amb algun material constructiu però sense representació de material ceràmic.			
COTES :	6,43 / 6,04			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	26	Es cobert per	30
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a	25	Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE : 32
Sector: MUSEU MARTORELL EXTERIOR CIUTADELLA		Cronologia: s. XVIII		
DEFINICIÓ :	Estructura positiva			
DESCRIPCIÓ :	Revellí pertanyent a la fortificació borbònica de la Ciutadella. Mur de carreus regulars de 20 cm d'amplada amb morter.			
COTES :	6,04 / 5,24			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	25
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a	26	Se li recolza	27,28,29
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE : 33
Sector: MUSEU MARTORELL EXTERIOR CIUTADELLA		Cronologia: S XVIII-XIX		
DEFINICIÓ :	Estrat			
DESCRIPCIÓ :	Argilós plàstic vermellós sense material.			
COTES :	6,41 / 6,31			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	34	Es cobert per	30
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a	25	Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE : 34
Sector: MUSEU MARTORELL EXTERIOR CIUTADELLA		Cronologia: S XVIII-XIX		
DEFINICIÓ :	Estrat			
DESCRIPCIÓ :	Sorres de platja sense material.			
COTES :	6,31 / 6,04			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	27	Es cobert per	33
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a	25	Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE : 35
Sector: MUSEU MARTORELL EXTERIOR CIUTADELLA		Cronologia: s. XIX - XX		
DEFINICIÓ :	Estrat			
DESCRIPCIÓ :	Parterres vegetals i argilosos amb runa i materials moderns.			
COTES :	7,24 / 6,49			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	30, 51, 52, 53, 54, 55, 56	Es cobert per	
	Talla a		Tallat per	63
	Es recolza a	32	Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 51	
Sector: MUSEU MARTORELL EXTERIOR CIUTADELLA		Cronologia: s. XX		
DEFINICIÓ :	Estructura positiva			
DESCRIPCIÓ :	Pilastres de morter, totxanes i pedres, coronades per un ferro a la part central.			
COTES :	7,04 / 6,54			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	35
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 52	
Sector: MUSEU MARTORELL EXTERIOR CIUTADELLA		Cronologia: s. XX		
DEFINICIÓ :	Estructura positiva			
DESCRIPCIÓ :	Pilastres de morter, totxanes i pedres, coronades per un ferro a la part central.			
COTES :	7,04 / 6,54			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	35
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 53	
Sector: MUSEU MARTORELL EXTERIOR CIUTADELLA		Cronologia: s. XX		
DEFINICIÓ :	Estructura positiva			
DESCRIPCIÓ :	Pilastres de morter, totxanes i pedres, coronades per un ferro a la part central.			
COTES :	7,04 / 6,54			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	35
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 54	
Sector: MUSEU MARTORELL EXTERIOR CIUTADELLA		Cronologia: s. XX		
DEFINICIÓ :	Estructura positiva			
DESCRIPCIÓ :	Pilastres de morter, totxanes i pedres, coronades per un ferro a la part central.			
COTES :	7,04 / 6,54			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	35
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 55	
Sector: MUSEU MARTORELL EXTERIOR CIUTADELLA		Cronologia: s. XX		
DEFINICIÓ :	Estructura positiva			
DESCRIPCIÓ :	Pilastres de morter, totxanes i pedres, coronades per un ferro a la part central.			
COTES :	7,04 / 6,54			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	35
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 56	
Sector: MUSEU MARTORELL EXTERIOR CIUTADELLA		Cronologia: s. XX		
DEFINICIÓ :	Estructura positiva			
DESCRIPCIÓ :	Pilastres de morter, totxanes i pedres, coronades per un ferro a la part central.			
COTES :	7,04 / 6,54			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	35
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 62	
Sector: MUSEU MARTORELL EXTERIOR CIUTADELLA			Cronologia: s. XXI	
DEFINICIÓ :	Estrat/Nivell			
DESCRIPCIÓ :	Terra argilosa vermellosa i de consistència compacta.			
COTES :	7,26			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a	63	Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 63	
Sector: MUSEU MARTORELL EXTERIOR CIUTADELLA			Cronologia: s. XXI	
DEFINICIÓ :	Estructura negativa			
DESCRIPCIÓ :	Retall per la rasa de geotèrmia de l'edifici			
COTES :	7,26			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	62
	Cobreix a		Es cobert per	
	Talla a	35	Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica		UE : 101	
Sector: MUSEU MARTORELL INTERIOR		Cronologia: s. XIX-XX	
DEFINICIÓ :	Estructura positiva		
DESCRIPCIÓ :	Paviment de rajols de 15x30 a la mescla		
COTES :	4,10-4,05		
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a
	Rebleix a		Es reblert per
	Cobreix a	102	Es cobert per
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

Fitxa d'Unitat Estratigràfica		UE : 102		
Sector: MUSEU MARTORELL INTERIOR		Cronologia: s. XIX		
DEFINICIÓ :	Estrat. Preparació de paviment.			
DESCRIPCIÓ :	Sorres de composició compacte amb morter.			
COTES :	4,05-4,02			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	103-104--105-106-107-108-109-110-112-113-114-115-117-118-119-120-121-122-123-124	Es cobert per	101
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	107
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica		UE : 103		
Sector: MUSEU MARTORELL INTERIOR		Cronologia: s. XVIII		
DEFINICIÓ :	Estrat			
DESCRIPCIÓ :	Sorres molt soltes, amb gran quantitat de runa, material constructiu, pedres.			
COTES :	4,02-3,58			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	102
	Talla a		Tallat per	117-118-119-120-121-122-123-124
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 104	
Sector: MUSEU MARTORELL INTERIOR		Cronologia: s. XIX-XX		
DEFINICIÓ :	Estructura positiva			
DESCRIPCIÓ :	Tram de clavegueram, obrat amb rajols de 15x30 lligats amb ciment, morter gris.			
COTES :	3,95-3,55			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a	107-108-111-113-114	Equivalent a	
	Rebleix a	124	Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	102
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 105	
Sector: MUSEU MARTORELL INTERIOR		Cronologia: s. XIX-XX		
DEFINICIÓ :	Estructura positiva			
DESCRIPCIÓ :	Mur de fonamentació-riosta, obrat amb pedres de mida mitjana-gran, lligades amb morter de calç blanc de matriu sorrenca, amb la presència d'algun maó..			
COTES :	4,02-2,00			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a	117	Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	102
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 106	
Sector: MUSEU MARTORELL INTERIOR		Cronologia: s. XIX-XX		
DEFINICIÓ :	Estructura positiva			
DESCRIPCIÓ :	Mur de fonamentació-riosta, obrat amb pedres de mida mitjana-gran, lligades amb morter de calç blanc de matriu sorrenca, amb la presència d'algun maó..			
COTES :	4,02-2,00			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a	118	Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	102
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	107-113-114
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 107	
Sector: MUSEU MARTORELL INTERIOR			Cronologia: s. XIX-XX	
DEFINICIÓ :	Estructura positiva			
DESCRIPCIÓ :	Tram de clavegueram, obrat amb rajols de 15x30 lligats amb ciment, morter gris.			
COTES :	4,02-3,87			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a	104-108-111-113-114	Equivalent a	
	Rebleix a	124	Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a	102-106-110	Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 108	
Sector: MUSEU MARTORELL INTERIOR			Cronologia: s. XIX-XX	
DEFINICIÓ :	Estructura positiva			
DESCRIPCIÓ :	Tram de clavegueram, obrat amb rajols de 15x30 lligats amb ciment, morter gris.			
COTES :	3,95-3,55			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a	104-107-101-113-114	Equivalent a	
	Rebleix a	124	Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	102
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a	109	Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 109	
Sector: MUSEU MARTORELL INTERIOR			Cronologia: s. XIX-XX	
DEFINICIÓ :	Estructura positiva			
DESCRIPCIÓ :	Mur de fonamentació-riosta, obrat amb pedres de mida mitjana-gran, lligades amb morter de calç blanc de matriu sorrenca, amb la presència d'algun maó..			
COTES :	4,02-2,00			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	102
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	108
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 110	
Sector: MUSEU MARTORELL INTERIOR			Cronologia: s. XIX-XX	
DEFINICIÓ :	Estructura positiva			
DESCRIPCIÓ :	Mur de fonamentació-riosta, obrat amb pedres de mida mitjana-gran, lligades amb morter de calç blanc de matriu sorrenca, amb la presència d'algun maó..			
COTES :	3,62			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a	120	Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	102
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	107
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 111	
Sector: MUSEU MARTORELL INTERIOR			Cronologia: s. XIX-XX	
DEFINICIÓ :	Estructura positiva			
DESCRIPCIÓ :	Pou de planta circular, obrat amb rajols de 15x30 lligats amb ciment, morter gris.			
COTES :	4,15-3,55			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a	104-107-108-113-114	Equivalent a	
	Rebleix a	124	Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	102
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 112	
Sector: MUSEU MARTORELL INTERIOR			Cronologia: s. XIX-XX	
DEFINICIÓ :	Estructura positiva			
DESCRIPCIÓ :	Mur de fonamentació-riosta, obrat amb pedres de mida mitjana-gran, lligades amb morter de calç blanc de matriu sorrenca, amb la presència d'algun maó..			
COTES :	4,15-3,55			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a	121	Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	102
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 113	
Sector: MUSEU MARTORELL INTERIOR			Cronologia: s. XIX-XX	
DEFINICIÓ :	Estructura positiva			
DESCRIPCIÓ :	Tram de clavegueram, obrat amb rajols de 15x30 lligats amb ciment, morter gris.			
COTES :	4,05-3,85			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a	104-107-108-111-114	Equivalent a	
	Rebleix a	124	Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	102
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a	106-116	Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 114	
Sector: MUSEU MARTORELL INTERIOR			Cronologia: s. XIX-XX	
DEFINICIÓ :	Estructura positiva			
DESCRIPCIÓ :	Tram de clavegueram, obrat amb rajols de 15x30 lligats amb ciment, morter gris.			
COTES :	4,05-3,85			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a	104-107-108-111-113	Equivalent a	
	Rebleix a	124	Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	102
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a	106	Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 115	
Sector: MUSEU MARTORELL INTERIOR			Cronologia: s. XIX-XX	
DEFINICIÓ :	Estructura positiva			
DESCRIPCIÓ :	Mur de fonamentació-riosta, obrat amb pedres de mida mitjana-gran, lligades amb morter de calç blanc de matriu sorrenca, amb la presència d'algun maó..			
COTES :	4,02-2,00			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a	122	Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	102
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 116	
Sector: MUSEU MARTORELL INTERIOR			Cronologia: s. XIX-XX	
DEFINICIÓ :	Estructura positiva			
DESCRIPCIÓ :	Mur de fonamentació-riosta, obrat amb pedres de mida mitjana-gran, lligades amb morter de calç blanc de matriu sorrenca, amb la presència d'algun maó..			
COTES :	3,57-3,55			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a	123	Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	102
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	113
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 117	
Sector: MUSEU MARTORELL INTERIOR			Cronologia: s. XIX-XX	
DEFINICIÓ :	Estructura negativa			
DESCRIPCIÓ :	Rasa per encabir el mur de fonamentació-riosta UE 105			
COTES :	4,02-2,00			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	105
	Cobreix a		Es cobert per	102
	Talla a	103	Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 118	
Sector: MUSEU MARTORELL INTERIOR			Cronologia: s. XIX-XX	
DEFINICIÓ :	Estructura negativa			
DESCRIPCIÓ :	Rasa per encabir el mur de fonamentació-riosta UE 106			
COTES :	4,02-2,00			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	102
	Talla a	103	Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 119	
Sector: MUSEU MARTORELL INTERIOR			Cronologia: s. XIX-XX	
DEFINICIÓ :	Estructura negativa			
DESCRIPCIÓ :	Rasa per encabir el mur de fonamentació-riosta UE 109			
COTES :	4,02-2,00			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	102
	Talla a	103	Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 120	
Sector: MUSEU MARTORELL INTERIOR			Cronologia: s. XIX-XX	
DEFINICIÓ :	Estructura negativa			
DESCRIPCIÓ :	Rasa per encabir el mur de fonamentació-riosta UE 110			
COTES :	3,62			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	102
	Talla a	103	Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 121	
Sector: MUSEU MARTORELL INTERIOR			Cronologia: s. XIX-XX	
DEFINICIÓ :	Estructura negativa			
DESCRIPCIÓ :	Rasa per encabir el mur de fonamentació-riosta UE 112			
COTES :	4,15-3,55			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	102
	Talla a	103	Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 122	
Sector: MUSEU MARTORELL INTERIOR		Cronologia: s. XIX-XX		
DEFINICIÓ :	Estructura negativa			
DESCRIPCIÓ :	Rasa per encabir el mur de fonamentació-riosta UE 115			
COTES :	4,02-2,00			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	102
	Talla a	103	Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 123	
Sector: Passeig Picasso 9-11, Passeig Pujades 121. MUSEU MARTORELL		Cronologia: s. XIX-XX		
DEFINICIÓ :	Estructura negativa			
DESCRIPCIÓ :	Rasa per encabir el mur de fonamentació-riosta UE 116			
COTES :	3,57-3,55			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	102
	Talla a	103	Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 124	
Sector: MUSEU MARTORELL INTERIOR		Cronologia: s. XIX-XX		
DEFINICIÓ :	Estructura negativa			
DESCRIPCIÓ :	Rasa per encabir la xarxa de clavegueram			
COTES :	3,95-3,55			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	104-107-108-111-113-114
	Cobreix a		Es cobert per	102
	Talla a	103	Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

11. BIBLIOGRAFIA

A. A. V. V. (1993): *Congrés d' història de Barcelona. La ciutat i el seu territori, dos mil anys d'història*. Barcelona, 20, 21, 22 d'octubre de 1993. Volum I. Ponències i Comunicacions.

A. A. V. V. (1995): *Història de Barcelona*. Enciclopèdia Catalana. Barcelona.

-Vol.1 (1991): *Estructura urbana de la ciutat romana*.

-Vol.2 (1992): *La formació de la Barcelona medieval*.

-Vol.3 (1992): *La ciutat consolidada (segles XIV-XV)*.

-Vol.4 (1992): *Barcelona dins la Catalunya moderna (segles XVI-XVII)*.

-Vol.5 (1993): El desplegament de la ciutat manufacturera (1714-1833).

-Vol.6 (1995): La ciutat industrial (1833-1897).

A. A. V. V.. (1997): *Els barris de Barcelona. Vol.1: Ciutat Vella i Eixample*. Enciclopèdia Catalana. Barcelona.

A. A. V. V. (2002): *Diccionari d'arqueologia*. Termcat.

A. A. V. V. : *Anuari d'arqueologia i patrimoni de Barcelona 2008-2015*. MHUBA- Museu d'Història de Barcelona. Ajuntament de Barcelona. Institut de Cultura.

BALAGUER, V. (1865): *Las calles de Barcelona*, 2 volums. Barcelona.

BALCELLS, A. (1983): *Historia contemporánea de Cataluña*. Barcelona.

CARRERAS CANDI, F. (1916): *Geografia general de Catalunya. La ciutat de Barcelona*. Barcelona.

CARRERAS CANDI, F. (1982): *Gran geografia comarcal de Catalunya*. Vol VIII Barcelonès i Baix Llobregat.

CIRICI, A. (1975): *Barcelona pam a pam*. Barcelona.

DURAN I SAMPERE. *Barcelona vista per Dionís Baixeras, Cinquanta dibuixos precedits d'un estudi d'Agustí Duran i Sampere*. Ayma editor. BCN 1948.

DURAN I SAMPERE. *Barcelona i la seva història I. La formació d'una gran ciutat*. Ed. Curial. BCN 1972.

DURAN I SAMPERE. (1975) : *Barcelona i la seva història III. L'art i la cultura*. Ed. Curial. BCN.

FABRE, J.; i HUERTAS CLAVERIA, J. M. (1977): *Tots els barris de Barcelona. Vol. VII: Els polígons (2) i el Districte Cinquè*. Barcelona.

FLORENSE FERRER, A. (1962): *Evolución de Barcelona en la Baja Edad Media*. Cuadernos de arqueología e historia de la ciudad, III. Barcelona.

GALERA, M.; ROCA, F.; TARRAGÓ, S. (1982): *Atlas de Barcelona*. Barcelona.

GEA, M. (2006): *Memòria de la intervenció arqueològica al Passeig de Pujades, 10-20 / Passeig de Picasso, 7-21. Parc de la Ciutadella*. Barcelona. Codi: 190/05. Barcelona.

GEA, M. SANTANACH, L. (2010) : *Poliòrcètica defensiva: la ciutadella de Barcelona. Contextualització i característiques bàsiques*. Quarhis 6. Museu d'Història. Barcelona.

GRANADOS, O. (1982): "El pla de Barcelona i la seva Història" a *Actes del 1 Congrés d'Història del Pla de Barcelona*. Institut Municipal d'Història. Barcelona.

HARRIS, E.C (1979): *Principios de estratigrafía arqueológica*. Ed. Crítica. Barcelona.

HERNÁNDEZ F.X., PONGILUPPI G.H. (2012) : *1714, el setge de Barcelona*. Angle Editorial.
Barcelona.

HINOJO, E. (2010)- *Memòria de la intervenció arqueològica al Parc de la Ciutadella, s/n.*
Circuit d'Educació Viària de la Guàrdia Urbana. Barcelona. Codi: 024/10. Barcelona

HURTADO, V.; MESTRE, J.; MISERACHS, T. (1998): *Atlas d'Història de Catalunya*.
Barcelona.

MUÑOZ, A., CATÀ J. (2005): *Repressió borbònica i resistència catalana (1716-1736)*.
Rafael Dalmau Editor. Madrid.

PALET MARTÍNEZ, J.M. (1994): *Estudi territorial del Pla de Barcelona. Estudis i memòries*
d'arqueologia de Barcelona, 1. Ajuntament de Barcelona. Barcelona.

PI i ARIMON, A. (1854): *Barcelona antigua y moderna*, Volum I. Barcelona.

PLADEVALL, A. (1982): “Barcelona i el Barcelonès” a *Gran geografia comarcal de*
Catalunya. El Barcelonès i el Baix Llobregat. Volum 8. Obra dirigida per J. Carreras i Martí.
Barcelona. Pàg.11-14.

RIBA i ARDERIU, O. (1993): “Assaig sobre la geomorfologia medieval de la ciutat vella de

Barcelona” a *Actes del III Congrés d'Història de Barcelona*. Barcelona. Pàg.: 171-174.

SOBREQUÉS, J. (1992): *Història de Barcelona. Vol. IV. Segles XIV-XV*. Barcelona.

SOBREQUÉS, J. (1992): *Història de Barcelona. Vol. V. Segles XVI-XVII*. Barcelona.

Pàgines Web.

<http://cartaarqueologica.bcn.cat/>

<http://www.bcn.cat/guia/bcnpicc.html>

<http://www.icc.es/>

12. TRACTAMENT DELS MATERIALS

12.1. Inventari

MUSEU MARTORELL – PARC DE LA CIUTADELLA	PASSEIG PICASSO, 9-11, PASSEIG DE PUJADES 121
ESQUÉ, SENDÍN, CASTILLO	ATICS, SL

Núm. UE	Núm. dif.	Quan. frag.	Def. frag.	Producció	Esp. producció	Tipologia	Nom objecte	Pasta ceràmica	Fabricació	Cronologia	Obs.	Ubicació
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		1	PS	18551	melat	comuna S.XIV-XIX indeterminable		PO	TO	1500 - 1899	Gerra indeterminada que té uns petits orificis al voltant de la peça.	ZF35
030/21 - 103		1	VO	18104		sense tipologia	tassa	PO	TO	1500 - 1899	Importació indeterminada?	ZF35
030/21 - 103		1	VO	18104		sense tipologia	pot	PO	TO	1500 - 1899	Importació indeterminada?	ZF35
030/21 - 103		1	BA	40066		sense tipologia	columna		LE		Possible pedra de Montjuïc.	ZF35
030/21 - 103		53	SF	60101	os, dents	sense tipologia			PF			ZF35
030/21 - 103		2	SF	19607		sense tipologia	rajola	PO	RM	1480 - 1600		ZF35
030/21 - 103		1	PS	19607		sense tipologia	rajola	PO	RM	1480 - 1600		ZF35
030/21 - 103		1	SF	18503 B	motius vegetals (fons)	sense tipologia	escudella	PO	TO	1674 - 1728		ZF35
030/21 - 103		2	PE	18503 B	motiu geomètric indeterminat (fons)	sense tipologia	plat	PO	TO	1674 - 1728		ZF35
030/21 - 103		3	VO	18503 B	BCB-A5a	sense tipologia	plat	PO	TO	1674 - 1728		ZF35
030/21 - 103		1	VO	18503 B		sense tipologia	plat	PO	TO	1674 - 1728		ZF35

MUSEU MARTORELL – PARC DE LA CIUTADELLA	PASSEIG PICASSO, 9-11, PASSEIG DE PUJADES 121
ESQUÉ, SENDÍN, CASTILLO	ATICS, SL

030/21 - 103		1	PE	18503 B		sense tipologia	plat	PO	TO	1674 - 1728		ZF35
030/21 - 103		4	SF	18503 B		sense tipologia	plat	PO	TO	1674 - 1728		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		1	FO	18503 B		sense tipologia	escudella	PO	TO	1674 - 1728		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		1	PE	18503 B		sense tipologia	plat	PO	TO	1674 - 1728		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		1	SF	18503 A		sense tipologia	plat	PO	TO	1615 - 1674		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		2	VO	18503 B		sense tipologia	plat	PO	TO	1674 - 1728	Poblet	ZF35
030/21 - 103		1	OR	18503 B	BCB-N1	sense tipologia	escudella d'orelleta	PO	TO	1674 - 1728		ZF35
030/21 - 103		1	OR	18503 A	BCA-N2d	sense tipologia	escudella d'orelleta	PO	TO	1652 - 1674		ZF35
030/21 - 103		1	FO	18503 A		sense tipologia	escudella	PO	TO	1615 - 1674		ZF35
030/21 - 103		1	PS	18503 A		sense tipologia	escudella	PO	TO	1615 - 1674		ZF35
030/21 - 103		4	VO	18503 A		sense tipologia	escudella	PO	TO	1615 - 1674		ZF35
030/21 - 103		4	SF	18503 A	BCA-12 (ditada)	sense tipologia	plat	PO	TO	1630 - 1674		ZF35
030/21 - 103		2	VO	18503 A	BCA-12 (ditada)	sense tipologia	plat	PO	TO	1630 - 1674		ZF35

MUSEU MARTORELL – PARC DE LA CIUTADELLA	PASSEIG PICASSO, 9-11, PASSEIG DE PUJADES 121
ESQUÉ, SENDÍN, CASTILLO	ATICS, SL

030/21 - 103		3	VO	18503 A		sense tipologia	plat	PO	TO	1615 - 1674		ZF35
030/21 - 103		1	VO	18503 A	BCA-8d (arc doble i punt)	sense tipologia	plat	PO	TO	1630 - 1674		ZF35
030/21 - 103		1	VO	18503 A	BCA-13 (figueta)	sense tipologia	plat	PO	TO	1630 - 1674		ZF35
030/21 - 103		1	VO	18503 A	BCA-14 (corbata)	sense tipologia	plat	PO	TO	1650 - 1674		ZF35
030/21 - 103		5	SF	18503 A		sense tipologia	plat	PO	TO	1615 - 1674		ZF35
030/21 - 103		2	FO	18503 A	BCA-5 (motiu floral)	sense tipologia	plat	PO	TO	1615 - 1674		ZF35
030/21 - 103		3	PE	18503 A	BCA-5 (motiu floral)	sense tipologia	plat	PO	TO	1615 - 1674		ZF35
030/21 - 103		1	VO	18503 A	BCA-10 (roda de carro)	sense tipologia	plat	PO	TO	1630 - 1674		ZF35
030/21 - 103		1	SF	18503 A	BCA-8a (arc triple obert cap en fora)	sense tipologia	plat	PO	TO	1616 - 1674		ZF35
030/21 - 103		1	VO	18503 A		sense tipologia	plat	PO	TO	1615 - 1674		ZF35
030/21 - 103		1	SF	17152	pinya	pisa decorada S.XIII-XIV indeterminable	plat	PO	TO	1200 - 1499		ZF35
030/21 - 103		2	VO	17152	orla 3	pisa decorada S.XIII-XIV indeterminable	pipa	PO	TO	1200 - 1499		ZF35

MUSEU MARTORELL – PARC DE LA CIUTADELLA	PASSEIG PICASSO, 9-11, PASSEIG DE PUJADES 121
ESQUÉ, SENDÍN, CASTILLO	ATICS, SL

030/21 - 103		1	TI	18600		sense tipologia	pipa	PK	TO	1550 - 1900		ZF35
030/21 - 103		1	SF	18550		comuna S.XIV-XIX indeterminable		PR	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 103		1	SF	18550		comuna S.XIV-XIX indeterminable	olla	PR	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 103		2	SF	18461		sense tipologia	càntir	PR	TO			ZF35
030/21 - 103		3	SF	18550		comuna S.XIV-XIX indeterminable		PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 103		1	VO	18551	marró, groc	comuna S.XIV-XIX indeterminable		PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 103		1	VO	18551	marró	comuna S.XIV-XIX indeterminable	gerra	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 103		1	SF	18551	marró	comuna S.XIV-XIX indeterminable		PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 103		11	SF	18551	marró	comuna S.XIV-XIX indeterminable		PO	TO	1500 - 1899		ZF35

MUSEU MARTORELL – PARC DE LA CIUTADELLA	PASSEIG PICASSO, 9-11, PASSEIG DE PUJADES 121
ESQUÉ, SENDÍN, CASTILLO	ATICS, SL

030/21 - 103		1	PE	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indetermin able	càntir	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 103		1	AN	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indetermin able	càntir	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 103		3	SF	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indetermin able	càntir	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 103		1	SF	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indetermin able		PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 103		1	SF	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indetermin able		PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 103		3	SF	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indetermin able		PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 103		2	VO	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indetermin able	gerra	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 103		2	VO	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indetermin able	plat	PO	TO	1500 - 1899		ZF35

MUSEU MARTORELL – PARC DE LA CIUTADELLA	PASSEIG PICASSO, 9-11, PASSEIG DE PUJADES 121
ESQUÉ, SENDÍN, CASTILLO	ATICS, SL

030/21 - 103		2	VO	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indeterminable	olla	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 103		1	VO	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indeterminable	gibrell	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 103		1	VO	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indeterminable	servidora	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 103		1	NA	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indeterminable	gerra	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 103		2	NA	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indeterminable	càntir	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 103		2	VO	18551	marró	comuna S.XIV-XIX indeterminable	servidora	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 103		1	PE	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indeterminable	gibrell	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 103		3	VO	18551	marró	comuna S.XIV-XIX indeterminable	plat	PO	TO	1500 - 1899		ZF35

MUSEU MARTORELL – PARC DE LA CIUTADELLA	PASSEIG PICASSO, 9-11, PASSEIG DE PUJADES 121
ESQUÉ, SENDÍN, CASTILLO	ATICS, SL

030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	VO	15600		sense tipologia	tègula	PO	TO			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	SF	15431		sense tipologia		PO	TO	1 - 399		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	SF	15301		itàlica indetermin able	àmfora	PO	TO	135 aC - 500		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	SF	15300		africana indetermin able	àmfora	PO	TO	200 aC - 750		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	SF	12201		ebussitan a indetermin able	àmfora	PO	TO	550 aC - 1 aC		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	FO	18500	PD-72 (flor en estrella)	sense tipologia	escudella	PO	TO	1480 - 1650		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	VO	17502		pisa blanca S.XIII-XV indetermin able		PO	TO	1399 - 1499		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	2	SF	17502		pisa blanca S.XIII-XV indetermin able		PO	TO	1399 - 1499		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	VO	18450		sense tipologia	escudella	PO	TO	1500 - 1799		ZF35

MUSEU MARTORELL – PARC DE LA CIUTADELLA	PASSEIG PICASSO, 9-11, PASSEIG DE PUJADES 121
ESQUÉ, SENDÍN, CASTILLO	ATICS, SL

030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	PE	18503 B	edificis	sense tipologia	tassa	PO	TO	1674 - 1728		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	VO	18104		sense tipologia	tassa	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	5	VO	18503 B	BCB-A5a	sense tipologia	plat	PO	TO	1674 - 1728		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	PE	18503 B	motius vegetals (fons)	sense tipologia	escudella	PO	TO	1674 - 1728		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	SF	18503 A		sense tipologia	gerra	PO	TO	1615 - 1674		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	VO	18503 A	figueta (fons)	sense tipologia	escudella	PO	TO	1615 - 1674		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	4	VO	18503 A	composició cruciforme (fons)	sense tipologia	escudella	PO	TO	1615 - 1674		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	3	OR	18503 A	composició cruciforme (fons)	sense tipologia	escudella	PO	TO	1615 - 1674		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	PS	18503 A	composició cruciforme (fons)	sense tipologia	escudella	PO	TO	1615 - 1674		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	2	SF	18503 B		sense tipologia	plat	PO	TO	1674 - 1728		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	7	SF	18503 A		sense	plat	PO	TO	1615 - 1674		ZF35

MUSEU MARTORELL – PARC DE LA CIUTADELLA	PASSEIG PICASSO, 9-11, PASSEIG DE PUJADES 121
ESQUÉ, SENDÍN, CASTILLO	ATICS, SL

MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)						tipologia							
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		1	VO	18503 A		sense tipologia	plat	PO	TO	1615 - 1674			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		2	PE	18503 B		sense tipologia	plat	PO	TO	1674 - 1728			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		2	FO	18503 A	motiu arquitectònic	sense tipologia	plat	PO	TO	1615 - 1674			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		1	FO	18503 A	motius vegetals (fons)	sense tipologia	plat	PO	TO	1615 - 1674			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		1	VO	18503 A	BCA-12 (ditada)	sense tipologia	escudella	PO	TO	1630 - 1674			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		3	VO	18503 A	BCA-12 (ditada)	sense tipologia	plat	PO	TO	1630 - 1674			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		1	PE	18132	calligrafico a tappezeria	sense tipologia	plat	PO	TO	1650 - 1725			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		3	SF	18132	calligrafico a tappezeria	sense tipologia	plat	PO	TO	1650 - 1725			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		2	SF	17562		sense tipologia		PR	TO	1399 - 1499			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		1	SF	17562		sense tipologia	olla d'emmagatzemat	PR	TO	1399 - 1499			ZF35

MUSEU MARTORELL – PARC DE LA CIUTADELLA	PASSEIG PICASSO, 9-11, PASSEIG DE PUJADES 121
ESQUÉ, SENDÍN, CASTILLO	ATICS, SL

MINA 3, POU 1)						ge						
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	VO	17562		sense tipologia	cosci	PR	TO	1399 - 1499			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	SF	18551	melat	comuna S.XIV-XIX indetermin able		PO	TO	1500 - 1899			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	PE	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indetermin able	forma oberta	PO	TO	1500 - 1899			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	PE	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indetermin able	forma oberta	PO	TO	1500 - 1899			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	PE	18551	marró	comuna S.XIV-XIX indetermin able		PO	TO	1500 - 1899			ZF35
030/21 - 7	1	VO	17152		pisa decorada S.XIII-XIV indetermin able		PO	TO	1200 - 1499			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	PE	18550		comuna S.XIV-XIX indetermin able	forma oberta	PO	TO	1500 - 1899			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	7	SF	18550		comuna S.XIV-XIX indetermin		PO	TO	1500 - 1899			ZF35

MUSEU MARTORELL – PARC DE LA CIUTADELLA	PASSEIG PICASSO, 9-11, PASSEIG DE PUJADES 121
ESQUÉ, SENDÍN, CASTILLO	ATICS, SL

						able							
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		1	NA	18550		comuna S.XIV-XIX indetermin able		PR	TO	1500 - 1899			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		5	SF	18461		sense tipologia	càntir	PR	TO				ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		1	SF	18551	verd	cosci bugader tipus 2	cosci	PO	TO	1500 - 1499	Presenta un vidrat blau turquesa amb uns regalims en blau turquesa però més pujat.		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		1	SF	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indetermin able	palmatoria	PO	TO	1500 - 1899			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		1	SF	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indetermin able	alfabreguer	PO	TO	1500 - 1899			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		1	GA	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indetermin able		PO	TO	1500 - 1899			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		1	VO	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indetermin able	gerra	PO	TO	1500 - 1899			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2,		1	VO	18551	verd	comuna S.XIV-XIX	olla	PO	TO	1500 - 1899			ZF35

MUSEU MARTORELL – PARC DE LA CIUTADELLA	PASSEIG PICASSO, 9-11, PASSEIG DE PUJADES 121
ESQUÉ, SENDÍN, CASTILLO	ATICS, SL

MINA 3, POU 1)						indeterminable							
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	VO	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indeterminable	cobertora	PO	TO	1500 - 1899			ZF35	
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	SF	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indeterminable		PO	TO	1500 - 1899			ZF35	
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	SF	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indeterminable		PO	TO	1500 - 1899			ZF35	
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	NA	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indeterminable		PO	TO	1500 - 1899			ZF35	
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	SF	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indeterminable	gibrell	PO	TO	1500 - 1899			ZF35	
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	VO	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indeterminable	plat	PO	TO	1500 - 1899			ZF35	
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	VO	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indeterminable	plat	PO	TO	1500 - 1899			ZF35	
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2,	3	NA	18551	verd	comuna S.XIV-XIX		PO	TO	1500 - 1899	De càntir o de poal.		ZF35	

MUSEU MARTORELL – PARC DE LA CIUTADELLA	PASSEIG PICASSO, 9-11, PASSEIG DE PUJADES 121
ESQUÉ, SENDÍN, CASTILLO	ATICS, SL

MINA 3, POU 1)						indeterminable							
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	4	NA	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indeterminable	gerra	PO	TO	1500 - 1899			ZF35	
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	VO	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indeterminable	escalfeta	PO	TO	1500 - 1899			ZF35	
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	VO	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indeterminable	forma oberta	PO	TO	1500 - 1899			ZF35	
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	VO	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indeterminable	morter	PO	TO	1500 - 1899			ZF35	
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	3	VO	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indeterminable	gibrell	PO	TO	1500 - 1899			ZF35	
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	BR	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indeterminable		PO	TO	1500 - 1899			ZF35	
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	4	SF	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indeterminable	càntir	PO	TO	1500 - 1899			ZF35	
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2,	1	VO	40300		sense tipologia	motllura		LN		Motllurat		ZF35	

MUSEU MARTORELL – PARC DE LA CIUTADELLA	PASSEIG PICASSO, 9-11, PASSEIG DE PUJADES 121
ESQUÉ, SENDÍN, CASTILLO	ATICS, SL

MINA 3, POU 1)													
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		1	VO	18551	melat	comuna S.XIV-XIX indetermin able	morter	PO	TO	1500 - 1899			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		1	VO	18551	melat	comuna S.XIV-XIX indetermin able	plat	PO	TO	1500 - 1899			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		3	SF	18551	melat	comuna S.XIV-XIX indetermin able	plat	PO	TO	1500 - 1899			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		1	VO	18551	melat	comuna S.XIV-XIX indetermin able	gibrell	PO	TO	1500 - 1899			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		1	NA	18551	melat	comuna S.XIV-XIX indetermin able		PO	TO	1500 - 1899			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		1	VO	18551	marró	comuna S.XIV-XIX indetermin able	servidora	PO	TO	1500 - 1899			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		1	GA	18551	marró	comuna S.XIV-XIX indetermin able		PO	TO	1500 - 1899			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		2	SF	18551	marró	cobertora tipus 2	cobertora	PO	TO	1500 - 1699			ZF35

MUSEU MARTORELL – PARC DE LA CIUTADELLA	PASSEIG PICASSO, 9-11, PASSEIG DE PUJADES 121
ESQUÉ, SENDÍN, CASTILLO	ATICS, SL

030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	PS	18551	marró	cobertora tipus 2	cobertora	PO	TO	1500 - 1699		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	2	NA	18551	marró	comuna S.XIV-XIX indetermin able	gerra	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	2	NA	18551	marró	comuna S.XIV-XIX indetermin able	bací	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	2	PE	18551	marró	comuna S.XIV-XIX indetermin able	forma oberta	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	PE	18551	marró	comuna S.XIV-XIX indetermin able		PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	VO	18551	marró	comuna S.XIV-XIX indetermin able	cassola	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	VO	18551	marró	comuna S.XIV-XIX indetermin able	escalfeta	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	VO	18551	marró	comuna S.XIV-XIX indetermin able	greixera	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	PS	18551	marró	comuna	greixera	PO	TO	1500 - 1899		ZF35

MUSEU MARTORELL – PARC DE LA CIUTADELLA	PASSEIG PICASSO, 9-11, PASSEIG DE PUJADES 121
ESQUÉ, SENDÍN, CASTILLO	ATICS, SL

MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)						S.XIV-XIX indetermin able						
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		2	SF	18551	marró	comuna S.XIV-XIX indetermin able		PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		5	VO	18551	marró	comuna S.XIV-XIX indetermin able	plat	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		1	VO	18551	marró	comuna S.XIV-XIX indetermin able	olla	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		1	SF	18551	marró	comuna S.XIV-XIX indetermin able	plat	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		1	VO	18551	marró	comuna S.XIV-XIX indetermin able	gibrell	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		9	SF	18551	marró	comuna S.XIV-XIX indetermin able	olla	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)		5	SF	18551	marró	comuna S.XIV-XIX indetermin able		PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 6 (Àrea:		1	VO	18800		sense	canaló	PO	MO		Vidrat verd.	ZF35

MUSEU MARTORELL – PARC DE LA CIUTADELLA	PASSEIG PICASSO, 9-11, PASSEIG DE PUJADES 121
ESQUÉ, SENDÍN, CASTILLO	ATICS, SL

MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)						tipologia						
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	4	VO	18800			sense tipologia	canaló	PO	MO		Vidrat marró.	ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	PS	20112			sense tipologia	clau		MF			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	2	SF	20112			sense tipologia	bala de canó		MF			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	SF	18800			sense tipologia		PO	ND		Té un forat.	ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	11	VO	19607			sense tipologia	rajola	PO	RM	1480 - 1600		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	SF	60108	donax		sense tipologia			PF			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	29	SF	60101	os, dents		sense tipologia			PF			ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	VO	19605			sense tipologia	rajola	PO	RM	1300 - 1500		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	5	VO	19613			sense tipologia	rajola	PO	RM	1700 - 1900		ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2,	38	VO	19613			sense tipologia	rajola	PO	RM	1700 - 1900	A la làmina II, pàgina 12 ,Fig. 2-	ZF35

MUSEU MARTORELL – PARC DE LA CIUTADELLA	PASSEIG PICASSO, 9-11, PASSEIG DE PUJADES 121
ESQUÉ, SENDÍN, CASTILLO	ATICS, SL

MINA 3, POU 1)											1/2 de "La rajola Catalana de mostra dibuixada per Salvador Miquel", Associació catalana de ceràmica.	
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	3	PS	19613		sense tipologia	rajola	PO	RM	1700 - 1900	Rajoles que amiden 7'5cm per 7'5cm.	ZF35	
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	5	VO	19609		sense tipologia	rajola	PO	RM	1500 - 1900		ZF35	
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	3	VO	19613		sense tipologia	rajola	PO	RM	1700 - 1900	Rajoles que amiden 7'5cm per 7'5cm.	ZF35	
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	5	VO	19613	Rajola policroma de sanefa i mitja sanefa	sense tipologia	rajola	PO	RM	1780 - 1900		ZF35	
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	3	PS	19613	Rajola policroma de sanefa i mitja sanefa	sense tipologia	rajola	PO	RM	1780 - 1900		ZF35	
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	17	VO	19613	Rajola policroma de sanefa i mitja sanefa	sense tipologia	rajola	PO	RM	1780 - 1900	A la làmina II, pàgina 13 ,Fig. 6-2 de "La rajola Catalana de mostra dibuixada per Salvador Miquel", Associació catalana de ceràmica.	ZF35	

MUSEU MARTORELL – PARC DE LA CIUTADELLA	PASSEIG PICASSO, 9-11, PASSEIG DE PUJADES 121
ESQUÉ, SENDÍN, CASTILLO	ATICS, SL

030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	6	PS	19613		sense tipologia	rajola	PO	RM	1700 - 1900	A la làmina II, pàgina 12 ,Fig. 2- 1/2 de "La rajola Catalana de mostra dibuixada per Salvador Miquel", Associació catalana de ceràmica.	ZF35
030/21 - 6 (Àrea: MINA 1, MINA 2, MINA 3, POU 1)	1	PS	19613	Rajola policroma de sanefa i mitja sanefa	sense tipologia	rajola	PO	RM	1780 - 1900	A la làmina II, pàgina 13 ,Fig. 6- 2 de "La rajola Catalana de mostra dibuixada per Salvador Miquel", Associació catalana de ceràmica.	ZF35
030/21 - 8	1	VO	17152		pisa decorada S.XIII-XIV indetermin able	plat	PO	TO	1200 - 1499		ZF35
030/21 - 8	13	SF	60101		sense tipologia			PF			ZF35
030/21 - 8	1	SF	17502		pisa blanca S.XIII-XV indetermin able		PO	TO	1399 - 1499		ZF35
030/21 - 8	2	SF	17560	melat	comuna S.XIV-XIX		PO	TO	1399 - 1499		ZF35

MUSEU MARTORELL – PARC DE LA CIUTADELLA	PASSEIG PICASSO, 9-11, PASSEIG DE PUJADES 121
ESQUÉ, SENDÍN, CASTILLO	ATICS, SL

						indeterminable						
030/21 - 8		1	VO	17562		sense tipologia		PO	TO	1399 - 1499		ZF35
030/21 - 8		1	NA	17561		comuna S.XIV-XIX indeterminable		PO	TO	1399 - 1499		ZF35
030/21 - 8		4	SF	17561		comuna S.XIV-XIX indeterminable		PO	TO	1399 - 1499		ZF35
030/21 - 7		1	SF	60101	os	sense tipologia			PF			ZF35
030/21 - 7		1	SF	17502		pisa blanca S.XIII-XV indeterminable		PO	TO	1399 - 1499		ZF35
030/21 - 7		1	VO	17502		pisa blanca S.XIII-XV indeterminable	plat	PO	TO	1399 - 1499	Vora de plat mal cuita.	ZF35
030/21 - 7		1	SF	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indeterminable	morter	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 7		1	SF	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indeterminable		PO	TO	1500 - 1899		ZF35

MUSEU MARTORELL – PARC DE LA CIUTADELLA	PASSEIG PICASSO, 9-11, PASSEIG DE PUJADES 121
ESQUÉ, SENDÍN, CASTILLO	ATICS, SL

030/21 - 7		1	SF	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indetermin able	càntir	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 7		1	VO	18551	marró	comuna S.XIV-XIX indetermin able	plat	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 7		1	SF	18800		sense tipologia	canaló	PO	MO			ZF35
030/21 - 7		1	SF	18551	melat	comuna S.XIV-XIX indetermin able		PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 7		4	SF	18551	melat	comuna S.XIV-XIX indetermin able	gibrell	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 7		3	VO	18551	melat	comuna S.XIV-XIX indetermin able	gibrell	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 7		1	FO	18550		comuna S.XIV-XIX indetermin able		PR	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 7		1	VO	18550		comuna S.XIV-XIX indetermin able	plat/tapadora	PR	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 7		2	SF	18550		comuna S.XIV-XIX	gibrell	PR	TO	1500 - 1899		ZF35

MUSEU MARTORELL – PARC DE LA CIUTADELLA	PASSEIG PICASSO, 9-11, PASSEIG DE PUJADES 121
ESQUÉ, SENDÍN, CASTILLO	ATICS, SL

						indeterminable						
030/21 - 7		1	SF	18550		comuna S.XIV-XIX indeterminable	olla	PR	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 2		1	PS	18551	marró	mesura	mesura	PO	TO	1500 - 1499		ZF35
030/21 - 7		3	FO	18550		comuna S.XIV-XIX indeterminable	gibrell	PR	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 7		3	VO	18550		comuna S.XIV-XIX indeterminable	gibrell	PR	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 2		1	SF	30004		sense tipologia			VF			ZF35
030/21 - 2		1	SF	60101		sense tipologia			PF			ZF35
030/21 - 2		1	VO	18503 B	BCB-A5a	sense tipologia	plat	PO	TO	1674 - 1728		ZF35
030/21 - 2		1	SF	18503 C		sense tipologia	plat	PO	TO	1728 - 1830		ZF35
030/21 - 2		1	PS	18503 C	BCC-B5 (tres punts)	sense tipologia	plat	PO	TO	1750 - 1830		ZF35
030/21 - 2		1	FO	18503 A	motius vegetals (fons)	sense tipologia	plat	PO	TO	1615 - 1674		ZF35
030/21 - 2		1	SF	18503 A		sense tipologia	plat	PO	TO	1615 - 1674		ZF35
030/21 - 2		1	SF	18551	melat	comuna	gibrell	PO	TO	1500 - 1899		ZF35

MUSEU MARTORELL – PARC DE LA CIUTADELLA	PASSEIG PICASSO, 9-11, PASSEIG DE PUJADES 121
ESQUÉ, SENDÍN, CASTILLO	ATICS, SL

						S.XIV-XIX indeterminable						
030/21 - 2		1	GA	18551	verd	comuna S.XIV-XIX indeterminable	càntir	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 2		1	SF	18552	comuna vidriada amb decoració pinzellada policroma	sense tipologia		PO	TO			ZF35
030/21 - 2		1	VO	18551	marró	comuna S.XIV-XIX indeterminable	bací	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 2		1	VO	18551	marró	comuna S.XIV-XIX indeterminable	gerra	PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 2		1	FO	18551	marró	comuna S.XIV-XIX indeterminable		PO	TO	1500 - 1899		ZF35
030/21 - 2		1	SF	18551	marró	comuna S.XIV-XIX indeterminable		PO	TO	1500 - 1899		ZF35

12.2. Làmines de Restauració

IDENTIFICACIÓ DE LA PEÇA

Objecte	Material de substrat	Tècnica	Descripció	Mesures	Dades arqueològiques				
pipes	caolí	talla	Canyes de pipes i un fragment de la part de la cassoleta amb la vora decorada. Alguns fragments presenten coloració per la cremació.	h. <input type="text"/>	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Codi Interv.</th> <th>Denominació intervenció</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>030/21</td> <td>Passeig de Picasso, 9-11</td> </tr> </tbody> </table>	Codi Interv.	Denominació intervenció	030/21	Passeig de Picasso, 9-11
Codi Interv.	Denominació intervenció								
030/21	Passeig de Picasso, 9-11								
Tipologia		a mà i a torn	Tres de les canyes de pipes presenten decoració geomètrica a base d'incisions.	amp. <input type="text"/>					
	Estrat superficial			llarg. <input type="text"/>	<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="2">dentificació arqueològica</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td colspan="2">UE 6</td> </tr> </tbody> </table>	dentificació arqueològica		UE 6	
dentificació arqueològica									
UE 6									
Cronologia				gruix <input type="text"/>					
				∅ 9 mm					

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Anàlisi visual				Anàlisi físico-química																																
<table border="1"> <thead> <tr> <th>Estat peça</th> <th>Núm fragments</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>peça incompleta</td> <td>19</td> </tr> </tbody> </table>	Estat peça	Núm fragments	peça incompleta	19	☐ Documentació gràfica ☐ Veure observacions		Objectius	Resultats																												
Estat peça	Núm fragments																																			
peça incompleta	19																																			
formes d'alter: <table border="1"> <thead> <tr> <th>Substrat</th> <th>Afectació</th> <th>Estrat superficial</th> <th>Afectació</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>taca</td> <td>puntual</td> <td>brutícia superficial</td> <td>extesa</td> </tr> <tr> <td>escantell</td> <td>puntual</td> <td>dipòsit superficial</td> <td>puntual</td> </tr> <tr> <td>cremació</td> <td>puntual</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>fragilitat</td> <td>puntual</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>			Substrat	Afectació	Estrat superficial	Afectació	taca	puntual	brutícia superficial	extesa	escantell	puntual	dipòsit superficial	puntual	cremació	puntual			fragilitat	puntual															característiques tècniques ☐ Veure documents aportats	
Substrat	Afectació	Estrat superficial	Afectació																																	
taca	puntual	brutícia superficial	extesa																																	
escantell	puntual	dipòsit superficial	puntual																																	
cremació	puntual																																			
fragilitat	puntual																																			
Valoració																																				

OBJECTIUS DEL TRACTAMENT

Neteja
  Eliminació intervencions anteriors
  Estabilització
  Restauració
  Consolidació
  Embalatge

DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

Més imatges

imatge inicial

R 15369

imatge final

R 15369

R 15369

R 15369

INTERVENCIONS ANTERIORS

Intervencions in situ

Laboratori

Acció	Producte	%	Disolvent	Sistema aplicació
embalatge	bossa polietilè			

Documentació aportada: Gràfica   Altres   Veure observacions

PROCÉS CONSERVACIÓ-RESTAURACI

Neteja / Tractament químic

Tractament	Objectius	Producte	Sistema d'aplicació	Temps	T°C	Valoració
A	eliminació de la brutícia superficial	aigua destil.lada 50% + alcohol 50%	raspallet, cotó i palet de fusta			suficient
B	eliminació de la brutícia superficial	aigua destil.lada	ultrassons i raspall	5'		suficient
C	eliminació de les concrecions		bisturi			suficient
	assecatge		ambient			

Restauració

Procediment	Producte	Aplicació

Consolidació

Tipus	Producte	%	Disolvent	Sistema aplicació

EMBALATGE / PRESENTACIÓ

Tipus	Producte
embalatge	bossa polietilè

REFERÈNCIES GRÀFIQUES

Nº Gràfic	Suport gràfic	Moment
I 15369a	foto digital	inicial
I 15369b	foto digital	inicial
F 15369a	foto digital	final
F 15369b	foto digital	final

OBSERVACIONS

RECOMANACIONS DE CONSERVACIÓ

H.R.	50 - 60%
T.C°	18 -20 °C
Lux	entorn els 50 lux
Altres	

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

TRACTAMENT

Efectuat per

Revisat per

Data inici Data final

IDENTIFICACIÓ DE LA PEÇA

Objecte	Material de substrat	Tècnica	Descripció	Mesures	Dades arqueològiques								
Bala de canó	ferro	fosa		h.	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Codi Interv.</th> <th>Denominació intervenció</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>030/21</td> <td>Passeig de Picasso 9-11</td> </tr> <tr> <th colspan="2">dentificació arqueològica</th> </tr> <tr> <td colspan="2">UE 3</td> </tr> </tbody> </table>	Codi Interv.	Denominació intervenció	030/21	Passeig de Picasso 9-11	dentificació arqueològica		UE 3	
Codi Interv.	Denominació intervenció												
030/21	Passeig de Picasso 9-11												
dentificació arqueològica													
UE 3													
Tipologia		mottle	amp.										
	Estrat superficial		llarg.										
Cronologia			gruix										
			∅ 154 mm										

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Anàlisi visual				Anàlisi físico-química																																					
<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="2">alteracions fís.</th> <th colspan="2">productes de coi</th> </tr> <tr> <th>Estat peça</th> <th>Tipus alteració</th> <th>Prod. corrosió</th> <th>Afectació</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>peça completa</td> <td>brutícia superficial</td> <td>òxids</td> <td>extesa</td> </tr> <tr> <td>Núm fragments</td> <td>terra concrec.</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td>pèrdua matèria</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td>desplacat</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td>picadures</td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		alteracions fís.		productes de coi		Estat peça	Tipus alteració	Prod. corrosió	Afectació	peça completa	brutícia superficial	òxids	extesa	Núm fragments	terra concrec.				pèrdua matèria				desplacat				picadures			<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="2">Tipus d'anàlisi</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td colspan="2"></td> </tr> </tbody> </table>		Tipus d'anàlisi				<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="2">Resultats</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td colspan="2"></td> </tr> </tbody> </table>		Resultats			
alteracions fís.		productes de coi																																							
Estat peça	Tipus alteració	Prod. corrosió	Afectació																																						
peça completa	brutícia superficial	òxids	extesa																																						
Núm fragments	terra concrec.																																								
	pèrdua matèria																																								
	desplacat																																								
	picadures																																								
Tipus d'anàlisi																																									
Resultats																																									

INTERVENCIIONS ANTERIORS

Intervencions in situ					Laboratori		OBJECTIUS																											
<table border="1"> <thead> <tr> <th>Acció</th> <th>Producte</th> <th>%</th> <th>Dissolvent</th> <th>Sistema aplicació</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>embalatge</td> <td>bossa polietilè</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Acció	Producte	%	Dissolvent	Sistema aplicació	embalatge	bossa polietilè																										☒ Neteja ☒ Estabilització ☐ Consolidació ☐ Restauració ☒ Embalatge	
Acció	Producte	%	Dissolvent	Sistema aplicació																														
embalatge	bossa polietilè																																	
☐ Documentació gràfica ☐ Veure observacions					<table border="1"> <tbody> <tr><td></td></tr> <tr><td></td></tr> <tr><td></td></tr> <tr><td></td></tr> <tr><td></td></tr> </tbody> </table>																													

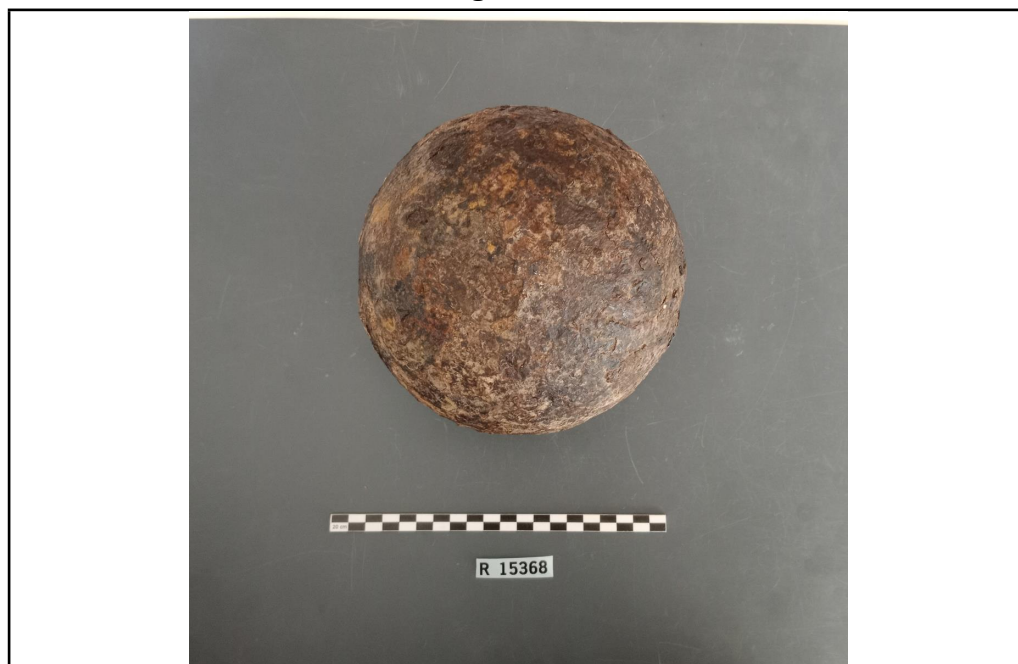
DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

[Més imatges](#)

Imatge inicial

Imatge final

PROCÉS CONSERVACIÓ-RESTAURACIÓ

Neteja / Tractament químic

Tractament	Objectius	Producte	%	Dissolvent	Sistema d'aplicació	Temps	T°C	Test	Valoració
A	eliminació brutícia sup. i prod. corrosió	òxid d'alumini			microabrasímetre a 2bar			☐ positiu	suficient
B	eliminació dipòsits superficials	alcohol/acetona			raspall metàl·lic			☐ positiu	insuficient
C	eliminació brutícia sup. i prod. corrosió	fresa raspall metàl·lic			micromotor			☐ positiu	suficient
D	eliminació dipòsits superficials				micropercutor			☐ positiu	suficient
B	repetició tractament							☐ positiu	suficient
E	assecatge				armari estufa	1h	60°	☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	

Restauració		
Procediment	Producte	Aplicació
Unió fragments ☐		
Reintegració ☐		
Acabat superfície ☐		
Altres ☐		

Inhibició						
Producte	%	Dissolvent	Aplicació	Temps	T°C	Assecatge
Àcid tànnic	5	aigua desionit.	pinzell	Uns segons		ambient

Consolidació						
Producte	%	Dissolvent	Aplicació	Temps	T°C	Assecatge

REFERÈNCIES GRÀFIQUES

Nº Gràfic	Suport gràfic	Moment
I 15368	foto digital	inicial
F 15368	foto digital	final

EMBALATGE

Bossa polietilè amb tanca

Caixa hermètica

Regulador d'humitat

Suport especial

Altres

RECOMANACIONS DE CONSERVACIÓ

H.R.

T.C°

Lux

Altres

OBSERVACIONS

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

TRACTAMENT

Efectuat per

Revisat per

Data inici Data final

IDENTIFICACIÓ DE LA PEÇA

Objecte	Material de substrat	Tècnica	Descripció	Mesures	Dades arqueològiques
Moneda	bronze	encuny	Possible moneda de Felip IV Per l'anvers, presència de marques que podrien suposar un ressegellat de la moneda. Bust mirant cap a la dreta, flanquejat de dues grafies que degut al desgast i deformació de la peça no són clares. Revers: escut central amb la llegenda "BARCINO·CIVI·1654**"	h.	Codi Interv. Denominació intervenció
Tipologia				amp.	
1 ardit	Estrat superficial			llarg.	Identificació arqueològica
Cronologia				gruix 1 mm	UE 6
				∅ 17 mm	

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Anàlisi visual				Anàlisi físico-química	
alteracions físiques		productes de corrosió		Tipus d'anàlisi	
Estat peça	Tipus alteració	Prod. corrosió	Afectació	Resultats	
peça completa	brutícia superficial	òxids	extesa		
Núm fragments	concrecions	clorurs	puntual		
1	ratllat/ada	carbonats	puntual		
	deformacions				
	desgast				

INTERVENCIIONS ANTERIORS

Intervencions in situ					Laboratori		OBJECTIUS	
Acció	Producte	%	Dissolvent	Sistema aplicació			☒ Neteja	
embalatge	bossa hermètica						☒ Estabilització	
							☒ Consolidació	
							☐ Restauració	
							☒ Embalatge	
☐ Documentació gràfica ☐ Veure observacions								

DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

Més imatges

PROCÉS CONSERVACIÓ-RESTAURACIÓ

Neteja / Tractament químic

Tractament	Objectius	Producte	%	Dissolvent	Sistema d'aplicació	Temps	T°C	Test	Valoració
A	eliminació brutícia sup. i prod. corrosió				bisturí i lupa binocular			☐ positiu	insuficient
B	eliminació brutícia sup. i prod. corrosió	fresa raspall metàl·lic			micromotor			☐ positiu	suficient
A	repetició tractament							☐ positiu	suficient
C	eliminació clorurs	AMT*						☐ positiu	insuficient
D	comprovació de clorurs				campana d'humitat	48h		☒ positiu	insuficient
A	repetició tractament							☐ positiu	suficient
C	repetició tractament 2 vegades							☐ positiu	suficient
D	repetició tractament					48h		☐ positiu	suficient
E	acabat final	fresa raspall metàl·lic			micromotor			☐ positiu	suficient
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	

Restauració

Procediment	Producte	Aplicació
Unió fragments ☐		
Reintegració ☐		
Acabat superfície ☐		
Altres ☐		

Inhibició

Producte	%	Dissolvent	Aplicació	Temps	T°C	Assecatge
Timol	2	alcohol	bany	2h		ambient

Consolidació

Producte	%	Dissolvent	Aplicació	Temps	T°C	Assecatge
PVA	2	alcohol	bany	uns segons		ambient

REFERÈNCIES GRÀFIQUES

Nº Gràfic	Suport gràfic	Moment
I 15370a	foto digital	inicial
I 15370b	foto digital	inicial
F 15370a	foto digital	final
F 15370b	foto digital	final

EMBALATGE

- Bossa polietilè amb tanca
- Caixa hermètica
- Regulador d'humitat
- Suport especial
- Altres

RECOMANACIONS DE CONSERVACIÓ

H.R.	entorn el 30%
T.C°	18 - 20 °C
Lux	inferior a 50 lux
Altres	

OBSERVACIONS

* S'han seguit els tractaments descrits per W.Mourey.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Mourey, W.: La conservation des antiquités métalliques. L.C.R.R.A., 1987

TRACTAMENT

Efectuat per GAMIGAR / Mariona Parera

Revisat per

Data inici 27/10/2022 Data final 2/6/2023

IDENTIFICACIÓ DE LA PEÇA

Objecte	Material de substrat	Tècnica	Descripció	Mesures	Dades arqueològiques	
<i>bala</i>	<i>bronze</i>	<i>motlle</i>	<i>Balí de petites dimensions</i>	h. <input type="text"/>	Codi Interv.	Denominació intervenció
Tipologia	<input type="text"/>	<input type="text"/>		amp. <input type="text"/>	<i>030/21</i>	<i>Passeig de Picasso 9-11</i>
<input type="text"/>	Estrat superficial	<input type="text"/>		llarg. <input type="text"/>	Identificació arqueològica	
Cronologia	<input type="text"/>	<input type="text"/>		gruix <input type="text"/>	<i>UE 6</i>	
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>		∅ <i>12 mm</i>		
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Anàlisi visual				Anàlisi físico-química	
alteracions físiques		productes de corrosió		Tipus d'anàlisi	
Estat peça	Tipus alteració	Prod. corrosió	Afectació	<input type="text"/>	
<i>peça completa</i>	<i>brutícia superficial</i>	<i>òxids</i>	<i>extesa</i>	<input type="text"/>	
Núm fragments	<i>concrecions</i>	<i>clorurs</i>	<i>puntual</i>	Resultats	
<i>1</i>	<i>desplacat</i>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	
	<i>mineralització</i>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	
	<i>picadures</i>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	

INTERVENCIÓ ANTERIORS

Intervencions in situ					Laboratori		OBJECTIUS	
Acció	Producte	%	Dissolvent	Sistema aplicació	<input type="text"/>	<input type="text"/>	☒ <i>Neteja</i>	<input type="text"/>
<i>embalatge</i>	<i>bossa hermètica</i>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	☒ <i>Estabilització</i>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	☒ <i>Consolidació</i>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	☐ <i>Restauració</i>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	☒ <i>Embalatge</i>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

Documentació gràfica   Veure observacions

DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

[Més imatges](#)

Imatge inicial

Imatge final

IDENTIFICACIÓ DE LA PEÇA

Objecte	Material de substrat	Tècnica	Descripció	Mesures	Dades arqueològiques					
<i>bala de canó</i>	<i>ferro</i>	<i>fosa</i>	<i>Es distingeix la marca d'unió de les dues meitats de la bala</i>	h.		<table border="1"> <thead> <tr> <th>Codi Interv.</th> <th>Denominació intervenció</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td><i>030/21</i></td> <td><i>Passeig de Picasso 9-11</i></td> </tr> </tbody> </table>	Codi Interv.	Denominació intervenció	<i>030/21</i>	<i>Passeig de Picasso 9-11</i>
Codi Interv.	Denominació intervenció									
<i>030/21</i>	<i>Passeig de Picasso 9-11</i>									
Tipologia		<i>motlle</i>	amp.		<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="2">Identificació arqueològica</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td colspan="2"><i>UE 6</i></td> </tr> </tbody> </table>	Identificació arqueològica		<i>UE 6</i>		
Identificació arqueològica										
<i>UE 6</i>										
	Estrat superficial		llarg.							
Cronologia			gruix							
			∅	<i>135 mm</i>						

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Anàlisi visual				Anàlisi físico-química	
alteracions físiques		productes de corrosió		Tipus d'anàlisi	
Estat peça	Tipus alteració	Prod. corrosió	Afectació		
<i>peça completa</i>	<i>brutícia superficial</i>	<i>òxids</i>	<i>extesa</i>		
Núm fragments	<i>terra concrec.</i>			Resultats	
	<i>pèrdua matèria</i>				
	<i>desplacat</i>				
	<i>picadures</i>				

INTERVENCIIONS ANTERIORS

Intervencions in situ					Laboratori	OBJECTIUS
Acció	Producte	%	Dissolvent	Sistema aplicació		☒ <i>Neteja</i> ☒ <i>Estabilització</i> ☐ <i>Consolidació</i> ☐ <i>Restauració</i> ☒ <i>Embalatge</i>
<i>embalatge</i>	<i>bossa hermètica</i>					

Documentació gràfica   Veure observacions

DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

[Més imatges](#)

Imatge inicial

Imatge final

PROCÉS CONSERVACIÓ-RESTAURACIÓ

Neteja / Tractament químic

Tractament	Objectius	Producte	%	Dissolvent	Sistema d'aplicació	Temps	T°C	Test	Valoració
A	eliminació brutícia sup. i prod. corrosió	òxid d'alumini			microabrasímetre a 2bar			☐ positiu	insuficient
B	eliminació dipòsits superficials				micropercutor			☐ positiu	suficient
C	eliminació brutícia sup. i prod. corrosió	fresa raspall metàl·lic			micromotor			☐ positiu	suficient
A	repetició tractament							☐ positiu	suficient
D	neteja	alcohol			raspall sintètic i pinzell			☐ positiu	suficient
	assecatge				armari estufa	1h	60°	☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	

Restauració

Procediment	Producte	Aplicació
Unió fragments ☐		
Reintegració ☐		
Acabat superfície ☐		
Altres <input type="text"/>		

Inhibició

Producte	%	Dissolvent	Aplicació	Temps	T°C	Assecatge
Àcid tànnic	5	aigua desionit.	pinzell	Uns segons		ambient

Consolidació

Producte	%	Dissolvent	Aplicació	Temps	T°C	Assecatge

REFERÈNCIES GRÀFIQUES

Nº Gràfic	Suport gràfic	Moment
I 15372	foto digital	inicial
F 15372	foto digital	final

EMBALATGE

- Bossa polietilè amb tanca
- Caixa hermètica
- Regulador d'humitat
- Suport especial
- Altres

RECOMANACIONS DE CONSERVACIÓ

H.R.

T.Cº

Lux

Altres

OBSERVACIONS

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

TRACTAMENT

Efectuat per

Revisat per

Data inici Data final